

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

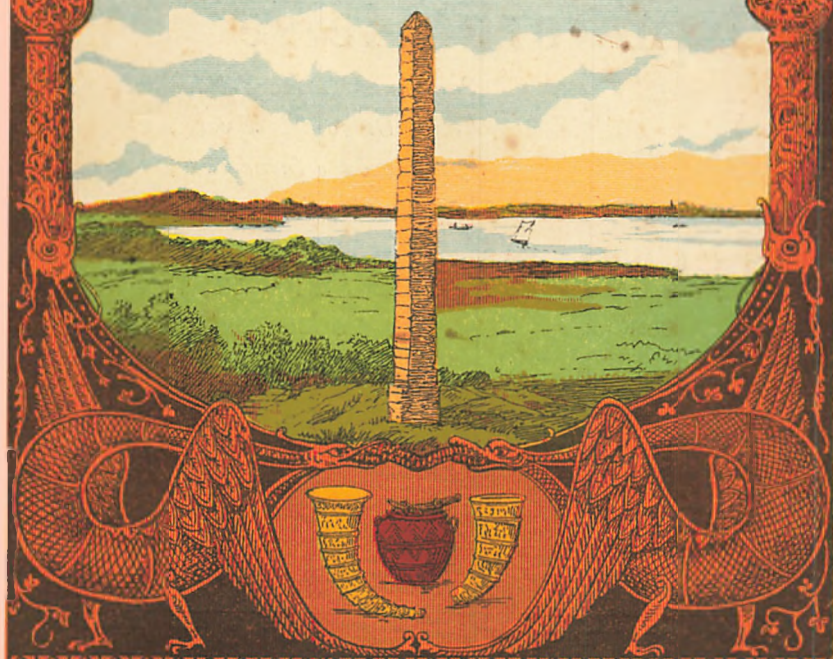
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sprogforeningens
ALMANAK
for
1952

Udgivet af Sprogforeningen

Danskernes Historie Online
Danske Sprogforenings Bibliotek

En god

bankforbindelse

*Som kunde i Handelsbanken
nyder De fordel af vore sag-
kyndige og erfarne råd i et-
hvert bankanliggende.*

HANDELSBANKEN

AABENRAA

Kontorer i Balderslev
Bovrup - Falsted
Hellevad - Hjørdkær

GRAASTEN

Kontorer i Avnbøl
Padborg - Kværn

HADERSLEV

Kontorer i
Christiansfeld - Vejens

SØNDERBORG

Kontor i
Nordborg

TOFTLUND

Kontorer i
Agerskov - Arnum

TØNDER

Kontor i
Tinglev

Filialer af Aktieselskabet Kjøbenhavns Handelsbank

Sprogforeningens
A l m a n a k

for

• • 1952 • •

—
59. Aargang.
—

Udgiwet af Sprogforeningen
under Redaktion af Niels Hansen og Jakob Petersen.

København.
Trykt i „Dejmbald“s Trykkeri.

Formørkelser i aaret 1952

1. Partiel maaneformørkelse den 11. februar, synlig i hele sin udstrækning i Danmark. Formørkelsen begynder kl. 1t 3m og slutter kl. 2t 15m; den er paa sit højeste kl. 1t 39m og omfatter da $\frac{9}{100}$ af Maanens diameter.

2. Total solformørkelse den 25. februar, synlig i Danmark som partiel formørkelse. I København begynder formørkelsen kl. 9t 55m og slutter kl. 11t 16m. Den er paa sit højeste kl. 10t 35m og omfatter da $\frac{18}{100}$ af Solens diameter. Formørkelsen ses i Atlanterhavet, Afrika undtagen den sydlige del, Europa og Asien med undtagelse af den østlige og sydlige del.

3. Partiel maaneformørkelse den 5. august, delvis synlig i Danmark. Formørkelsen begynder kl. 19t 33m, før Maanens opgang, der i København indtræffer kl. 20t 11m, og slutter kl. 22t 1m. Den er paa sit højeste kl. 20t 47m og omfatter da $\frac{54}{100}$ af Maanens diameter.

4. Ringformet solformørkelse den 20. august, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i den østlige del af Stillehavet, i Mellem- og Sydamerika samt i den sydlige del af Atlanterhavet.

Planeterne i aaret 1952

Merkur er i almindelighed Solen saa nær, at den ikke kan ses med blotte øjne. Den 18. marts, 15. juli og 10. november er den længst øst for Solen og gaar omkring disse dage i København ned henholdsvis 2, 1 og $\frac{1}{2}$ time efter Solen. Den 6. januar, 3. maj, 30. august og 18. december er Merkur længst vest for Solen og staar omkring disse dage i København op henholdsvis $1\frac{3}{4}$, $\frac{1}{4}$, $1\frac{3}{4}$ og 2 timer før denne.

Venus er i begyndelsen af aaret morgenstjerne. Den 24. juni er den i øvre konjunktion med Solen og gaar derefter over paa aftenhimlen.

Mars staar ved aarets begyndelse i Jomfruen, men vandrer i begyndelsen af februar ind i Vægten og midt i maj igen ind i Jomfruen; i løbet af aarets sidste halvdel vandrer planeten gennem Vægten, Skorpionen, Slangeholderen,

Skytten og Stenbukken ind i Vandmanden. Mars er den 1. maj i opposition til Solen og staar i syd: ved aarets begyndelse kl. 7, sidst i marts kl. 3, først i maj ved midnat, først i juli kl. 19¹/₂, sidst i september kl. 17 og ved aarets udgang kl. 15¹/₂.

Jupiter vandrer i aarets løb fra Fiskene ind i Vædderen. Planeten er den 8. november i opposition til Solen og staar i syd: ved aarets begyndelse kl. 18, sidst i marts kl. 13, sidst i juni kl. 8¹/₂, midt i september kl. 4, midt i november kl. 23¹/₂ og ved aarets udgang kl. 20.

Saturn befinder sig i Jomfruen hele aaret. Den er i opposition til Solen den 1. april og staar i syd: ved aarets begyndelse kl. 6¹/₂, sidst i februar kl. 2¹/₂, først i maj kl. 22, først i juli kl. 18, midt i september kl. 13¹/₂, først i december kl. 9 og ved aarets udgang kl. 7.

Uranus og **Neptun** er ikke synlige for blotte øjne. Uranus opholder sig hele aaret i Tvillingerne. Planeten er den 3. januar i opposition til Solen og staar da omkring midnat i syd 58° over Københavns horisont. Neptun opholder sig hele aaret i Jomfruen. Den er i opposition til Solen den 10. april og staar da omkring midnat i syd 28° over Københavns horisont.

Pluto opholder sig hele aaret i Løven. Planeten ses kun i store kikkerter.

Højvandet ved Vestkysten

Højvandet er ligesom tidligere aar her i almanakken beregnet for Havneby paa Rønmø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns observatorium. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter paa Vestkysten end Havneby, maa man ved Odden paa Rønmø (Padborg) lægge 10 minutter til, ved Højer Sluse 40, Koldby 30, Ballum sluse 15, Rejsby sluse 30, Vester Vedsted 20, Nordby 35 og ved Esbjerg 30 minutter til. Ved Sønderho maa man trække 5 minutter fra.

Lavvandet indtræder i reglen 6—6³/₄ time efter højvandet.

Willy Buch.

Januar 1952

O. C. N. Glugmaaned. 31 dage

*Se anm. 3.s.
Højbande***1. uge. Fadervor, Matth. 6, 5—13. 1. række, Luk. 2, 21.**

		ned		
Ti.	1 Nytaar	21 39	} Sol. op 8. 42' n. 15. 45' Tusmørket varer 52'	4.56 17.37
O.	2 Abel	23 2		5.45 18.28
T.	3 Enoch	—	Uranus i opp. til solen	6.33 19.20
F.	4 Methusalem	0 28	} ☽ f. kv. 5. 42' Solen nærmest jorden	7.21 20.12
L.	5 Simeon	1 53		8.12 21.09

**2. uge. Barnemordet i Bethlehem, Matth. 2, 13—18. 1. række,
Matth. 2, 19 til enden.**

S.	6 S. e. nytaar	3 17	} Hellig 3 konger Merk. størst vestl. elong.	9.14 22.14
M.	7 Knud hertug	4 40		10.29 23.19
Ti.	8 Erhardt	6 0		11.40 —
O.	9 Julianus	7 11	} Sol. op 8. 39' n. 15. 55' Tusmørket varer 51'	0.17 12.39
T.	10 Paul Eremit	8 8		1.07 13.33
F.	11 Hyginus.	8 47		1.54 14.19
L.	12 Reinhold	16 ^{op} 1	} ☽ f. m. 5. 55' ☾ fjernest jorden	2.34 14.58

**3. uge. Jesus velsigner de smaa børn, Mark. 10, 13—16.
1. række, Luk. 2, 42 til enden.**

S.	13 1. s. e. h. 3 k.	17 20	Marie. Hilarius	3.10 15.33
M.	14 Felix	18 39		3.42 16.09
Ti.	15 Maurus	19 57	} Sol. op. 8. 32' n. 16. 7' Tusmørket varer 50'	4.12 16.43
O.	16 Marcellus	21 14		4.45 17.16
T.	17 Antonius	22 31		5.15 17.49
F.	18 Vilh. Marie.	23 51	Prisca	5.46 18.21
L.	19 Pontianus	—		6.19 18.53

4. uge. Zakæus, Luk. 19, 1—10. 1. række, Joh. 2, 1—11.

S.	20 2. s. e. h. 3 k.	1 15	} Fabian og Sebastian ☾ s. kv. 7. 9'	6.53 19.34
M.	21 Agnes	2 44		7.43 20.28
Ti.	22 Vincentius	4 19	} Sol. op 8. 23' n. 16. 21' Tusmørket varer 48'	8.51 21.43
O.	23 Emerentius	5 52		10.25 23.10
T.	24 Timotheus	7 11		11.54 —
F.	25 Pauli omv.	8 4		0.28 13.08
L.	26 Polycarpus	15 ^{ned} 31	} ☽ n. m. 23. 26' ☾ nærmest jorden	1.31 14.07

**5. uge. Giv os mere tro, Luk. 17, 5—10. 1. række,
Matth. 8, 1—13.**

S.	27 3. s. e. h. 3 k.	17 17	Chrysostomus	2.25 14.59
M.	28 Fred. 6. føds.	18 58	Carolus Magnus	3.13 15.47
Ti.	29 Chr. 7. føds.	20 33	Valerius	3.58 16.34
			Adelgunde	4.42 17.20
O.	30 Lovise	22 4	} Sol. op 8. 11' n. 16. 35' Tusmørket varer 47'	5.27 18.06
T.	31 Vigilius	23 32		

Januar 1952

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Februar 1952

O.C.N.

Blidemaaned. 29 dage

*Se anm 3.s
Hølvande*

		ned		
F.	1 Brigida	—		6.08 18.48
L.	2 Kyndelmisse	0 59	☽ f. kv. 21.1'	6.49 19.28

6. uge. Jesus vandrer paa søen, Matth. 14, 22—33. 1. række,
Matth. 8, 23—27.

S.	3 ⁴ . s. e. h. 3 k.	2 25	Blasius	7.30 20.16
M.	4 Veronica	3 48		8.18 21.11
Ti.	5 Agathe	5 3		9.30 22.25
O.	6 Dorothea	6 5	Sol. op 7.58' n. 16.50'	11.01 23.42
T.	7 Richard	6 49	Tusmørket varer 46'	— 12.16
F.	8 Corintha	7 18	☾ fjernest jorden	0.45 13.16
L.	9 Apollonia	7 37		1.38 14.05

7. uge. De betroede talenter, Matth. 25, 14—30. 1. række,
Matth. 20, 1—16.

S.	10 Septuagesima	7 50	Scholastica	2.20 14.44
M.	11 Euphrosyne	7 59	☽ f. m. 1.28'	2.55 15.18
		op	Maaneformørkelse	
Ti.	12 Eulalia	19 2		3.24 15.50
O.	13 Benignus	20 20	Sol. op 7.43' n. 17.6'	3.54 16.21
T.	14 Valentinus	21 39	Tusmørket varer 44'	4.24 16.52
F.	15 Faustinus	23 1		4.51 17.22
L.	16 Juliane	—		5.21 17.47

8. uge. Sædens vækst, Mark. 4, 26—32. 1. række,
Luk. 8, 4—15.

S.	17 Sexagesima	0 27	Findanus	5.48 18.17
M.	18 Juliane Sophie	1 58	Concordia	6.22 18.52
Ti.	19 Ammon	3 30	☾ s. kv. 19.1'	7.10 19.43
O.	20 Eucharis	4 53	Sol. op 7.28' n. 17.21'	8 21 21.03
T.	21 Samuel	5 55	Tusmørket varer 43'	10.04 22.45
F.	22 Peders Stol	6 33		11.46 —
L.	23 Papias	6 55	☾ nærmest jorden	0.15 13.02

9. uge. Op til Jerusalem, Luk. 18, 31 til enden. 1. række,
Matth. 3, 13 til enden.

S.	24 Fastelavn	7 9	Quinquagesima. Esto mihi	1.20 14.02
		ned	Skuddag	
M.	25 Matthias	17 54	☽ n. m. 10.16'	2.14 14.50
			Solformørkelse	
Ti.	26 Hvide tirsdag	19 29	Victorinus	3.00 15.35
			Inger	
O.	27 Aske onsdag	21 0	Sol. op 7.11' n. 17.36'	3.42 16.15
T.	28 Leander	22 31	Tusmørket varer 42'	4.23 16.57
F.	29 Øllegaard	—		5.01 17.34

Februar 1952

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

Marts 1952		O.C.N.	Tordmaaned. 31 dage	<i>Se anm. 3. s. Højvande</i>
L.	1 Albinus	0 0		5.39 18.11
10. uge. Hvem er den største? Luk. 22, 24—32. 1. række, Matth. 4, 1—11.				
S.	2 1. s. i fasten	1 27	Quadragesima. Invocavit Simplicius	6.14 18.43
M.	3 Kunigunde	2 48	☽ f. kv. 14. 43'	6.51 19.18
Ti.	4 Adrianus	3 56	Theophilus	7.37 20.05
O.	5 Tamperdag	4 47	Sol. op 6. 53' n. 17. 50'	8.41 21.17
T.	6 Gotfred	5 22	Tusmørket varer 42'	10.19 22.51
F.	7 Perpetua	5 44	☾ fjernest jorden	11.51 —
L.	8 Beata	5 58		0.21 12.54
11. uge. Menneskets afmagt, Jesu magt, Mark. 9, 17—29. 1. række, Matth. 15, 21—28.				
S.	9 2. s. i fasten	6 8	Reminiscere. 40 riddere	1.16 13.43
M.	10 Ædel	6 16		1.58 14.19
Ti.	11 Frederik 9. fød	6 22	Thala ☉ f. m. 19. 14'	2.30 14.52
O.	12 Gregorius	19 25	☉ Sol. op 6. 35' n. 18. 5'	2.59 15.21
T.	13 Macedonius	20 47	Tusmørket varer 42'	3.29 15.52
F.	14 Eutychius	22 12		3.58 16 23
L.	15 Zacharias	23 42		4.27 16.52
12. uge. Løgnens fader, Joh. 8, 42—51. 1. række, Luk. 11, 14—28.				
S.	16 3. s. i fasten	—	Oculi. Gudmund	4.59 17.20
M.	17 Gertrud	1 14		5.30 17.50
Ti.	18 Alexander	2 40	Merkur størst østl. elong. Sol. op 6. 17' n. 18. 19'	6.07 18.28
O.	19 Joseph	3 48	Tusmørket varer 42' ☾ s. kv. 3. 40'	7.00 19.23
T.	20 Gordius.	4 33	Jævndøgn	8.17 20.47
F.	21 Benedictus	4 59		10.02 22.33
L.	22 Paulus	5 15	☾ nærmest jorden	11.41 —
13. uge. Jesus livets brød, Joh. 6, 35—51. 1. række, Joh. 6, 1—15.				
S.	23 Midfaste	5 28	Lætare. Fidelis	0.04 12.53
M.	24 Ulrica	5 34		1.11 13.48
Ti.	25 Mariæ bebud.	18 26	☉ n. m. 21. 12'	2.00 14.33
O.	26 Gabriel	19 57	Sol. op 5. 59' n. 18. 33'	2.42 15.14
T.	27 Kastor	21 28	Tusmørket varer 42'	3.21 15.52
F.	28 Dron. Ingrid	22 58	Eustachius	3.59 16.29
L.	29 Jonas	—		4.38 17.02
14. uge. Marias lovsang, Luk. 1, 46—56. 1. række, Luk. 1, 26—38.				
S.	30 5. s. i fasten	0 24	Judica. Quirinus	5.10 17.35
M.	31 Fred. 5. fødsel	1 39	Balbina	5.45 18.04

Marts 1952

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

April 1952		O.C.N.	Faaremaaned. 30 dage	Se anm. 3. s. Højpende
		ned		
Ti.	1 Hugo	2 39	Saturn i opp. til solen Sol. op 5. 41' n. 18. 47'	6.19 18.34
O.	2 Theodosius	3 21	Tusmørket varer 43' ☾ f. kv. 9. 48'	7.03 19.15
T.	3 Nicætas	3 47	☾ fjernest jorden	8.03 20.19
F.	4 Ambrosius	4 4		9.31 21.53
L.	5 Irene	4 16		11.10 23.37
15. uge. Jesus salves i Bethania, Mark. 14, 3—9. 1. række, Matth. 21, 1—9.				
S.	6 Palmesøndag	4 25	Sixtus	— 12.20
M.	7 Egesippus	4 32		0.39 13.09
Ti.	8 Chr. 9. føds.	4 37	Janus	1.22 13.47
O.	9 Procopius	4 43	Sol. op 5. 22' n. 19. 1' Tusmørket varer 44'	1.57 14.19
T.	10 Skærtorsdag	4 50	Ezechiel. ☉ f. m. 9. 53' Neptun i opp. til sol.	2.27 14.50
F.	11 Langfredag	21 23	Leo	2.59 15.22
L.	12 Julius	22 56		3.33 15.55
16. uge. Kristi opstandelse, Matth. 28, 1—8. 1. række, Mark. 16, 1—7.				
S.	13 Paaskedag	—	Justinus	4.08 16.29
M.	14 2. paaskedag	0 26	Tiburtius	4.44 17.03
Ti.	15 Chr. 5. føds.	1 40	Olympia	5.24 17.39
O.	16 Mariane	2 32	Sol. op 5. 5' n. 19. 15' Tusmørket varer 46'	6.11 18.25
T.	17 Flyttedag	3 3	Anicetus. ☾ s. kv. 10. 7'	7.09 19.24
F.	18 Eleutherius.	3 21	☾ nærmest jorden	8.26 20.41
L.	19 Daniel	3 33		10.00 22.21
17. uge. Vogt mine faar, Joh. 21, 15—19. 1. række, Joh. 20, 19 til enden.				
S.	20 1. s. e. paaske	3 42	Quasimodo. Sulpicius	11.28 23.45
M.	21 Florentius	3 50		— 12.34
Ti.	22 Cajus	3 57		0.47 13.26
O.	23 Georgius	4 5	Sol. op 4. 48' n. 19. 29' Tusmørket varer 47'	1.37 14.10
T.	24 Albertus	20 29	ned ☉ n. m. 8. 27'	2.19 14.48
F.	25 Mark. evang.	21 56		2.57 15.24
L.	26 Cletus	23 18		3.35 16.01
18. uge. Hyrden og faarene, Joh. 10, 22—30. 1. række, Joh. 10, 11—16.				
S.	27 2. s. e. paaske	—	Misericordia domini Prinsesse	4.12 16.33
M.	28 Vitalis	0 25	Caroline-Mathilde	4.47 17.03
Ti.	29 Peter martyr	1 15	Charl. Amalie. Ananias	5.28 17.34
O.	30 Severus	1 47	Sol. op 4. 32' n. 19. 43' Tusmørket varer 49'	6.01 18.08

April 1952

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Maj 1952

O. C. N.

Majmaan. 31 dage

Se anm. 3. s.
Højvande

T.	1 Phil. og Jacob.	2 8	ned } Voldermisse Mars i opp. t. solen (fjernest jorden	6.46	18.51
F.	2 Athanasius	2 22			
L.	3 Korsmisse	2 32	☽ f. kv. 4. 58'	7.42	19.47
			Merkur størst vestl. elong.	8.52	20.57

19. uge. Vejen, sandheden og livet, Joh. 14, 1—11. 1. række,
Joh. 16, 16—22.

S.	4 3. s. e. paaske	2 39	Jubilate. Florian	10.14	21.24
M.	5 Danm. befrielse	2 46	Gothard	11.27	23.42
Ti.	6 Joh. a. portam	2 52	De lyse nætter beg.	—	12.22
O.	7 Flavia	2 58	Sol. op 4. 17' n. 19. 57'	0.33	13.04
F.	8 Stanislaus	3 7	Tusmørket varer 52'	1.15	13.41
F.	9 Bededag	3 17	Caspar ☉ f. m. 21. 16'	1.53	14.18
		op			
L.	10 Gordianus	22 3		2.32	14.55

20. uge. Sandheden gør fri, Joh. 8, 28—36. 1. række,
Joh. 16, 5—15.

S.	11 4. s. e. paaske	23 26	Cantate. Mamertus	3.12	15.34
M.	12 Pancratius	—		3.55	16.15
Ti.	13 Ingenius	0 27	☾ nærmest jorden	4.41	16.55
O.	14 Kristian.	1 4	Sol. op 4. 3' n. 20. 10'	5.27	17.39
T.	15 Sophie	1 27	Tusmørket varer 55'	6.20	18.28
F.	16 Sara	1 41	☾ s. kv. 15. 39'	7.19	19.27
L.	17 Bruno	1 51		8.29	20.35

21. uge. Jesu bøn for disciplene, Joh. 17, 1—11. 1. række,
Joh. 16, 23—28.

S.	18 5. s. e. paaske	1 59	Rogate. Erik	9.48	21.59
M.	19 Potentiana	2 6		11.06	23.18
Ti.	20 Angelica	2 14		—	12.09
O.	21 Helene	2 23	Sol. op 3. 51' n. 20. 22'	0.20	12.59
T.	22 Kr. himmelf.	2 34	Tusmørket varer 59'	1.11	13.44
		ned	Castus		
F.	23 Desiderius	20 58	☉ n. m. 20. 28'	1.58	14.28
L.	24 Esther	22 11		2.39	15.03

22. uge. At de alle maa være eet, Joh. 17, 20 til enden,
1. række, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1—4.

S.	25 6. s. e. paaske	23 7	Exaudi. Urbanus	3 19	15.38
M.	26 Beda	23 46		3.56	16.12
Ti.	27 Lucian	—		4.34	16.44
O.	28 Vilhelm	0 11	Sol. op 3. 41' n. 20. 33'	5.09	17.16
T.	29 Maximinus	0 27	Tusmørket varer 62'	5.47	17.51
F.	30 Vigand	0 39	☾ fjernest jorden	6.31	18.32
L.	31 Petronella	0 47	☽ f. kv. 22. 46'	7.19	19.19

Maj 1952

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Juni 1952

O C N. Skærsommer. 30 dage

Se anm. 3. s.
Højvande23. uge. **Helligaandens komme**, Joh. 14, 15—21. 1. række,
Joh. 14, 23 til enden.

		ned			
S.	1	Pinsedag	0 54	Nikomedes	8.12 20.14
M.	2	2. pinsedag	1 0	Marcellinus	9.12 21.17
Ti.	3	Fred. 8. fØds.	1 6	Erasmus	10.18 22.27
O.	4	Tamperdag	1 13	Optatus	
				Sol. op 3. 34' n. 20. 43'	11.21 23.34
				Tusmørket varer 66'	
T.	5	Grundlovsdag	1 22	Bonifacius	— 12.15
F.	6	Norbertus	1 36		0.31 13.08
L.	7	Jeremias	1 58		1.22 13.49

24. uge. **Daab i den treenige Guds navn**, Matth. 28,
18 til enden. 1. række, Joh. 3, 1—15.

S.	8	Trinitatis	2 35	Medardus	
			op	☉ f. m. 6. 7'	2.11 14.36
M.	9	Primus	28 2		2.59 15.20
Ti.	10	Onuphrius	28 29	☽ nærmest jorden	3.49 16.05
O.	11	Barnabas Ap.	23 47	Sol. op 3. 29' n. 20. 50'	4.38 16.50
T.	12	Basilius	23 59	Tusmørket varer 69'	5.29 17.40
F.	13	Cyrillus	—		6.23 18.30
L.	14	Rufinus	0 8	☽ s. kv. 21. 28'	7.19 19.23

25. uge. **Den rige bonde**, Luk. 12, 13—21. 1. række,
Luk. 16, 19 til enden.

S.	15	1. s. e. trin.	0 15	Valdemarsdag. Vitus	8.18 20.21
M.	16	Tycho	0 22		9.28 21.28
Ti.	17	Botolphus	0 31	Sol. op 3. 28' n. 20. 54'	10.32 22.40
O.	18	Leontius	0 42	Tusmørket varer 70'	11.35 23.48
T.	19	Gervasius	0 56		— 12.29
F.	20	Sylverius	1 18		0.45 13.19
L.	21	Albanus	1 52	Solhverv, længste dag	1.36 14.05

26. uge. **Kristi efterfølgelse**, Luk. 14, 25 til enden.
1. række, Luk. 14, 16—24.

		ned			
S.	22	2. s. e. trin.	21 45	10000 martyrer	2.24 14.47
M.	23	Paulinus	22 14	☉ n. m. 9. 45'	3.08 15.23
Ti.	24	St. Hansdag	22 33		3.45 15.56
O.	25	Prosper	22 46	Sol. op 9. 23' n. 20. 55'	4.21 16.28
				Tusmørket varer 70'	
T.	26	Pelagius	22 55	☽ fjernest jorden	4.57 17.01
F.	27	7 sovere	23 2		5.35 17.36
L.	28	Car. Amalle	23 8	Eleonora	6.12 18.13

27. uge. **Den fortabte søn**, Luk. 15, 11 til enden. 1. række,
Luk. 15, 1—10.

S.	29	3. s. e. trin.	23 14	Petrus Paulus	6.51 18.50
M.	30	Lucina	23 21	☽ f. kv. 14. 11'	7.32 19.30

Juni 1952

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Juli 1952		O.C.N.	Ormemaaned. 31 dage	<i>Se anm. 3s. Højvande</i>		
			ned			
Ti.	1 Theobaldus	23	29	} Sol. op 3.34' n. 20.53' Tusmørket varer 68'	8.16	20.18
O.	2 Mariæ besøg	23	39		9.10	21.20
T.	3 Cornelius	23	55	Solen fjernest jorden	10.15	22.35
F.	4 Ulricus	—	—		11.24	23.52
L.	5 Anshelmus	0	24		—	12.31
28. uge. Elsk Eders fjender, Matth. 5, 43 til enden.						
1. række, Luk. 6, 36—42.						
S.	6 4. s. e. trin.	1	14	Dion	0.59	13.28
M.	7 Lovise Augusta	2	31	Villebaldus	1.57	14.21
			op	☉ f. m. 13.33'		
Ti.	8 Kjeld	21	52	☾ nærmest jorden	2.53	15.09
O.	9 Sostrata	22	5	Sol. op 3.41' n. 20.48'	3.44	15.56
				Tusmørket varer 65'		
T.	10 Vilh. Carol.	22	15	Knud konge	4.93	16.43
F.	11 Josva	22	24		5.22	17.30
L.	12 Henrik	22	31		6.12	18.17
29. uge. Peters bekendelse, Matth. 16, 13—26. 1. række,						
Luk. 5, 1—11.						
S.	13 5. s. e. trin.	22	39	Margarethe	7.03	19.05
M.	14 Bonaventura	22	49	☾ s. kv. 4.42'	7.52	19.52
Ti.	15 Apost. deling	23	2	Merkur størst østl.elong.	8.45	20.47
O.	16 Susanne	23	22	Sol. op 3.50' n. 20.40'	9.46	21.55
T.	17 Alexius	23	51	Tusmørket varer 62'	10.54	23.14
F.	18 Arnolphus	—	—		11.59	—
L.	19 Justa	0	35		0.22	12.56
30. uge. Den rige yngling, Matth. 19, 16—26. 1. række,						
Matth. 5, 20—26.						
S.	20 6. s. e. trin.	1	34	Elias	1.20	13.47
M.	21 Evenus	2	47		2.10	14.32
			ned			
Ti.	22 Maria Magdalene	20	54	☉ n. m. 0.30' Hundredagene begynd.	2.54	15.08
				Sol. op 4.1' n. 20.30'		
O.	23 Apollinaris.	21	4	Tusmørket varer 58'	3.31	15.40
T.	24 Christina	21	12	☾ fjernest jorden	4.06	16.13
F.	25 Jacobus	21	18		4.40	16.43
L.	26 Anna	21	24		5.12	17.13
31. uge. Bekendelse uden frygt, Matth. 10, 24—31. 1. række						
Mark. 8, 1—9.						
S.	27 7. s. e. trin.	21	30	Prins Knud. Martha	5.45	17.45
M.	28 Aurelius	21	37		6.16	18.15
T.	29 Oluf	21	46	Sol. op 4.13' n. 20.17'	6.47	18.47
O.	30 Abdon	21	59	Tusmørket varer 55'	7.21	19.28
T.	31 Germanus	22	21	☽ f. kv. 2.51'	8.09	20.26

Juli 1952

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

August 1952

O.C.N.

Høstmaaned. 31 dage

Se anm. J.s.
Højvande

F.	1	Peders fængsel	ned	22 58					
L.	2	Hannibal	—	—				9.14	21.50
								10.39	23.25

32. uge. At høre og gøre derefter, Matth. 7, 22 til enden.

1. række, Matth. 7, 15—21.

S.	3	8. s. e. trin.	0	0	Nikodemus	—	12.03		
M.	4	Dominicus	1	28		0.44	13.11		
			op		☉ f. m. 20.40'				
Ti.	5	Osvaldus	20	11	☾ Maaneformørkelse	1.49	14.08		
					☾ nærmest jorden				
O.	6	Kristi forklar.	20	23	Sol. op 4.26' n. 20.3'	2.42	14.57		
					Tusmørket varer 52'				
T.	7	Donatus	20	32	De lyse nætter ender	3.30	15.41		
F.	8	Ruth	20	40		4.16	16.25		
L.	9	Romanus	20	48		5.02	17.11		

33. uge. At vente paa Herren, Luk. 12, 32—48. 1. række,

Luk. 16, 1—9.

S.	10	9. s. e. trin.	20	57	Laurentius	5.50	17.54		
M.	11	Herman	21	9		6.32	18.36		
Ti.	12	Clara	21	27	☾ s. kv. 14.27'	7.13	19.18		
					Sol. op 4.40' n. 19.48'				
O.	13	Hippolytus	21	52	Tusmørket varer 49'	7.57	20.03		
F.	14	Eusebius	22	31		8.48	21.09		
F.	15	Mariæ himmelf.	23	26		10.02	22.36		
L.	16	Rochus	—	—		11.24	23.59		

34. uge. Dom over denne slægt, Matth. 11, 16—24. 1. række,

Luk. 19, 41 til enden.

S.	17	10. s. e. trin.	0	36	Anastatius	—	12.33		
M.	18	Agapetus	1	51		1.02	13.29		
Ti.	19	Sebaldus	9	10	☾ fjernest jorden	1.51	14.13		
			ned		Sol. op 4.53' n. 19.32'				
O.	20	Bernhard	19	22	Tusmørket varer 47'	2.35	14.49		
F.	21	Salomon	19	28	☉ n. m. 16.20'	3.11	15.19		
F.	22	Symphoriran	19	34		3.41	15.48		
L.	23	Zachæus	19	41	Hundredagene ender	4.11	16.17		

35. uge. Jesus og synderinden, Luk. 7, 36 til enden. 1. række,

Luk. 18, 9—14.

S.	24	11. s. e. trin.	19	47	Sophie Frederikke	4.43	16.45		
M.	25	Ludvig	19	55	Bartholomæus	5.11	17.14		
Ti.	26	Irenæus	20	6		5.38	17.41		
O.	27	Gebhardus	20	24	Sol. op 5.6' n. 19.14'	6.05	18.12		
					Tusmørket varer 45'				
T.	28	Lovise	20	53	Augustinus. ☽ f. kv. 13.3'	6.36	18.51		
F.	29	Joh. halsh.	21	42		7.22	19.52		
L.	30	Benjamin	22	56	Merkur størst vestl.elong.	8.30	21.24		

36. uge. Bespottelse imod Aanden, Matth. 12, 31—42.

1. række, Mark. 7, 31 til enden.

S	31	12. s. e. trin.	—	—	Bertha	10.06	23.10		
---	----	-----------------	---	---	--------	-------	-------	--	--

August 1952

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

September 1952 O.C.N. Fiskemaaned. 30 dage Se anm.3.s.
Højvande

		ned		
M.	1 Ægidius	0 30		11.43 —
Ti.	2 Elisa	2 13	Sol. op 5. 20' n. 18. 57' Tusmørket varer 44' ☾ nærmest jorden	0.33 12.45
O.	3 Seraphia	3 55		1.36 13.42
T.	4 Jul. Maria	5 34		Theodosia ☉ f. m. 4. 19'
F.	5 Regina	18 56	op	3.11 15.21
L.	6 Magnus	19 5		3.54 16.02

37. uge. Den er størst, som tjener, Matth. 20, 20—28.

1. række, Luk. 10, 23—37.

S.	7 13. s. e. trin.	19 16	Louise. Robert	4.36 16.45
M.	8 Mariæ fødsel	19 31		5.16 17.26
Ti.	9 Gorgonius	19 54	Sol. op 5. 33' n. 18. 39' Tusmørket varer 43'	5.55 18.03
O.	10 Burchardt	20 28		☾ s. kv. 3. 36'
T.	11 Hillebert	21 19		7.07 19.25
F.	12 Guido	22 23		7.53 20.26
L.	13 Cyprianus	23 38		9.02 21.58

38. uge. Den syge ved Bethesda dam, Joh. 5, 1—15.

1. række, Luk. 17, 11—19.

S.	14 14. s. e. trin.	—	† ophøjelse	10.41 23.31
M.	15 Eskild	0 56	☾ fjernest jorden	— 12.05
Ti.	16 Euphemia	2 14	Lambertus	0.39 13.03
O.	17 Tamperdag	3 30	Sol. op 5. 47' n. 18. 20' Tusmørket varer 42'	1.30 13.46
T.	18 Chr. 8. fødsel	4 46		Titus
F.	19 Constantia	17 51	☉ n. m. 8. 22'	2.39 14.49
L.	20 Tobias	17 58		3.08 15.18

**39. uge. Eet er fornødent, Luk. 10, 38 til enden. 1. række,
Matth. 6, 24 til enden.**

S.	21 15. s. e. trin.	18 6	Matthæus	3.38 15.47
M.	22 Mauritius	18 16		4.07 16.16
Ti.	23 Linus.	18 32	Jævn døgn	4.36 16.44
O.	24 Tecla	18 57	Sol. op 6. O' n. 18. 2' Tusmørket varer 42'	5.04 17.15
T.	25 Cleophas	19 37		5.32 17.49
F.	26 Chr. 10. fødsel	20 41	Adolph. ☽ f. kv. 21. 31'	6.09 18.36
L.	27 Cosmus	22 6		6.55 19.43

**40. uge. Lazarus' opvækkelse, Joh. 11, 19—45. 1. række,
Luk. 7, 11—17.**

S.	28 16. s. e. trin.	23 42	Venceslaus	8.07 21.17
M.	29 St. Michael	—		9.45 22.59
Ti.	30 Hieronymus	1 21		11.15 —

September 1952

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

Oktober 1952

O.C.N.

Sædemaaned. 31 dage

Se anm 3s.
Højvande

		ned	Sol. op 6. 14' n. 17. 44'		
O.	1	Remigius	2 58	Tusmørket varer 42'	0.18 12.85
T.	2	Ditlev	4 34	☾ nærmest jorden	1.16 13.30
F.	3	Mette	6 8	☉ f. m. 13. 15'	2.06 14.16
			op		
L.	4	Franciscus	17 22		2.48 14.56

41. uge. Jesus som gæst hos tolderen Levi, Mark. 2, 14—22.

1. række, Luk. 14, 1—11.

S.	5	17. s. e. trin.	17 36	Placidus	3.26 15.87
M.	6	Fred. 7. fødsel	17 56	Broderus	4.04 16.16
Ti.	7	Amalia.	18 26		4.43 16.54
O.	8	Ingeborg	19 10	Sol. op 6. 28' n. 17. 26'	5.17 17.30
T.	9	Dionysius	20 11	Tusmørket varer 42'	5.49 18.09
F.	10	Gereon	21 28	☾ s. kv. 20. 33'	6.24 18.54
L.	11	Fred. 4. fødsel	22 40		7.04 19.53

42. uge. Det sande vintræ, Joh. 15, 1—11. 1. række,

Matth. 22, 34 til enden.

S.	12	18. s. e. trin.	23 58	Pr. Frederik. Maximilian	8.04 21.14
M.	13	Angelus	—	☾ fjernest jorden	9.36 22.48
Ti.	14	Calixtus	1 15		11.10 —
O.	15	Hedevig	2 31	Sol. op 6. 42' n. 17. 8'	0.01 12.25
T.	16	Gallus	3 46	Tusmørket varer 42'	0.52 13.10
F.	17	Florentinus	5 9		1.30 13.45
			ned		
L.	18	Lukas evang.	16 15	☉ n. m. 23. 42'	2.02 14.14

43. uge. De første disciple, Joh. 1, 35 til enden. 1. række,

Matth. 9, 1—8.

S.	19	19. s. e. trin.	16 25	Balthasar	2 32 14.43
M.	20	Felicianus	16 40		3.03 15.17
Ti.	21	Flyttedag	17 2	11000 jomfruer	3.35 15.49
O.	22	Cordula	17 38	Sol. op 6. 57' n. 16. 51'	4.08 16.24
T.	23	Søren	18 35	Tusmørket varer 43'	4.40 17.04
F.	24	De forenede nationers dag	19 53	Proclus	5.17 17.46
L.	25	Crispinus	21 24		5.56 18.36

44. uge. De utro vingaardsmænd, Matth. 21, 28—44.

1. række, Matth. 22, 1—14.

S.	26	20. s. e. trin.	28 0	Amandus. ☽ f. kv. 5. 4'	6.49 19.44
M.	27	Sem	—		7.59 21.09
Ti.	28	Caroline	0 34	Marie Soph. Frederikke	9.27 22.40
				Simon og Judas	
O.	29	Narcissus	2 7	Sol. op 7. 11' n. 16. 35'	10.54 23.53
				Tusmørket varer 44.	
				☾ nærmest jorden	
T.	30	Louise Charl.	3 39	Absalon	— 12.08
F.	31	Louise.	5 10	Reform. beg.	0.49 13.02

Oktober 1952

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

November 1952 | O.C.N. | Slagtemaaned. 30 dage | *Se anm. 3.s. Højvande*

L.	1	Alle helgen	ned 6 43		1.37	13.48
----	---	-------------	-------------	--	------	-------

45. uge. Jordens salt og verdens lys, Matth. 5, 13—16.

1. række, Matth. 5, 1—12.

S.	2	21. s. e. trin.	8 16	Alle sjæle. ☉ f. m. 0. 10'	2.20	14.30
			op			
M.	3	Hubertus	16 24		2.58	15.11
Tl.	4	Otto	17 2		3.86	15.51
O.	5	Malachias	17 58	Sol. op 7. 26' n. 16. 20'	4.12	16.31
T.	6	Leonhardus	19 6	Tusmørket varer 45'	4.45	17.09
F.	7	Engelbrecht	20 22		5.19	17.47
L.	8	Claudius	21 41	Jupiter i opp. til Solen	5.58	18.33

46. uge. Ve verden for forargelserne, Matth. 18, 1—14.

1. række, Matth. 18, 23 til enden.

S.	9	22. s. e. trin.	22 58	Theodor. ☽ s. kv. 16. 43'	6.35	19.24
M.	10	Luther	—	☽ fjernest jorden	7.28	20.30
Tl.	11	Morten bisp	0 13	Merkur størst østl. elong.	8.35	21.45
O.	12	Torkild	1 28	Sol. op 7. 41' n. 16. 6.	10.01	23.01
T.	13	Aradius	2 43	Tusmørket varer 47'	11.22	23.59
F.	14	Frederik	4 1		—	12.17
L.	15	Leopold	5 22		0.43	12.59

47. uge. Enkens skærv, Mark. 12, 41 til enden. 1. række,

Matth. 22, 15—22.

S.	16	23. s. e. trin.	6 47	Othenius	1.22	13.38
			ned			
M.	17	Anianus	15 5	☉ n. m. 13. 56'	1.57	14.15
Tl.	18	Hesychius	15 36		2.33	14.51
O.	19	Elisabeth	16 27	Sol. op 7. 55' n. 15. 55'	3.09	15.32
T.	20	Volkmarus	17 41	Tusmørket varer 48'	3.46	16.14
F.	21	Mariæ ofring	19 10		4.25	16.58
L.	22	Fred. Ferdin.	20 46	Cecilia	5.08	17.46

48. uge. Fra døden til livet, Joh. 5, 17—29. 1. række,

Matth. 9, 18—26.

S.	23	24. s. e. trin.	22 20	Clemens. ☽ nærm. jorden	5.53	18.41
M.	24	Chrysogonus	23 52	☽ f. kv. 12. 34'	6.48	19.43
Tl.	25	Catharina	—		7.50	21.54
O.	26	Conradus	1 21	Sol. op 8. 8' n. 15. 45'	9.03	22.08
T.	27	Facundus	2 50	Tusmørket varer 50'	10.23	23.18
F.	28	Soph. Magd.	4 19		11.38	—
L.	29	Saturninus	5 50		0.19	12.35

49. uge. Jesu indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1—9. 2. række,

Luk. 4, 16—30.

S.	30	1. s. i advent	7 20	Chr. 6. føds. Andreas	1.09	13.24
----	----	----------------	------	-----------------------	------	-------

November 1952

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

December 1952		O. (N.)	Kristmaaned. 31 dage	<i>Se anm. 3 s. Højvande</i>	
		ned			
M.	1 Arnold	8 43	☉ f. m. 13. 41'	1.55	14.12
		op			
Ti.	2 Bibiana	15 43	Sol. op 8. 20' n. 15. 38' Tusmørket varer 51'	2.36	14.54
O.	3 Svend	16 47		3.16	16.36
Γ.	4 Charl. Fred.	18 3	Barbara	3.51	16.14
F.	5 Sabina	19 21		4.24	16.53
L.	6 Nikolaus	20 39		4.58	17.31
50. uge. Naar menneskesønnen kommer, Luk. 21, 25—26.					
2. række, Matth. 25, 1—13.					
S.	7 2. s. i advent	21 54	Agathon	5.33	18.13
M.	8 Mariæ undf.	23 10	☽ fjernest jorden	6.12	18.56
Ti.	9 Rudolph	—	☽ s. kv. 14. 22'	6.56	19.44
O.	10 Judith	0 24	Sol. op 8. 30' n. 15. 34' Tusmørket varer 52'	7.48	20.40
T.	11 Damasus	1 40		8.46	21.42
F.	12 Epimachus	2 58		9.57	22.48
L.	13 Lucia	4 20		11.11	23.48
51. uge. Johannes Døber i fængsel, Matth. 11, 2—10.					
2. række, Luk. 1, 67 til enden.					
S.	14 3. s. i advent	5 47	Crispus	—	12.10
M.	15 Nikatius	7 15		0.98	13.03
Ti.	16 Lazarus	8 37	Albina Sol. op 8. 37' n. 15. 34' Tusmørket varer 53'	1.26	13.49
O.	17 Tamperdag	15 20		☉ n. m. 3. 2'	2.09
T.	18 Lovise	16 47	Merk. størst vestl. elong.	2.52	15.22
F.	19 Nemesius	18 24	☽ nærmest jorden	3.35	16.07
L.	20 Abraham	20 2		4.19	16.55
52. uge. Johannes' vidnesbyrd, Joh. 1, 19—28. 2. række,					
Joh. 3, 25 til enden.					
S.	21 4. s. i advent	21 37	Thomas	5.03	17.46
M.	22 Japetus	23 8	Solhverv, korteste dag	6.51	18.37
Ti.	23 Torlacus	—	☽ f. kv. 20. 51'	6.42	19.32
O.	24 Dr. Alexandr.	0 37	Adam	7.34	20.30
T.	25 Juledag	2 6	Sol. op 8. 42' n. 15. 37'	8.93	21.36
F.	26 St. Stephan	3 35	Tusmørket varer 53'	9.45	22.44
L.	27 Johs. evang.	5 3		11.03	23.49
53. uge. Simeon og Anna, Luk. 2, 33—40. 2. række,					
Luk. 2, 25—32.					
S.	28 S. im. j. og n.	6 27	Børnedag	—	12.10
M.	29 Noah	7 41		0.45	13.07
Ti.	30 David	8 37		1.36	14.00
O.	31 Sylvester	15 44	Sol. op 8. 42' n. 15. 44' Tusmørket varer 53'	2.21	14.46
		op		☉ f. m. 6. 5'	

December 1952

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Det danske kongehus.

Kong **Frederik IX**, født 11. marts 1899, formælet 24. maj 1935 med dronning **Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta**, prinsesse af Sverige, født 28. marts 1910.

Døtre: 1) **Margrethe Alexandrine Thorhildur Ingrid**, født 16. april 1940. 2) **Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid**, født 29. april 1944. 3) **Anne-Marie Dagmar Ingrid**, født 30. aug. 1946.

Broder: Tronfølgeren, prins **Knud Christian Frederik Michael**, født 27. juli 1900, formælet 8. septbr. 1933 med **Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid** (se nedenfor). Børn: a) **Elisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée**, født 8. maj 1935. b) **Ingalb Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Aage**, født 17. februar 1940. c) **Christian Frederik Franz Knud Harald Carl Oluf Gustav Georg Erik**, født 22. oktober 1942.

Kongens moder: Dronning **Alexandrine Auguste**, hertuginde af Mecklenburg-Schwerin, født 24. decbr. 1879, formælet 26. april 1898 i Cannes med kong **Christian X**, født 26. septbr. 1870, død 20. april 1947.

Faders søskende: 1) **Haakon VII**, Norges konge (Christian Frederik Carl Georg Valdemar Axel), født 3. aug. 1872, formælet 22. juli 1896 med **Maud Charlotte Marie Victoria**, datter af kong Edward VII af England, født 26. nov. 1869, død 20. nov. 1938. 2) **Harald Christian Frederik**, født 8. okt. 1876, død 30. marts 1949, formælet 28. april 1909 med **Helena Adelheid Viktoria Marie**, prinsesse af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Lyksborg, født 1. juni 1888. Børn: a) **Feodora Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne**, født 3. juli 1910, formælet 9. septbr. 1937 med **Christian Nikolaus Wilhelm Friedrich Albert Ernst Stephan**, prins af Schaumburg-Lippe, født 20. febr. 1898. b) **Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid**, født 27. april 1912, formælet 8. sept. 1933 (se ovenfor). c) **Alexandrine-Louise Caroline-Mathilde Dagmar**, født 12. dec. 1914, formælet 22. jan. 1937 med greve **Luitpold Alfred Friedrich Karl til Castell-Castell**, født 14. nov. 1904, død 6. nov. 1941. d) **Gorm Christian Frederik Hans Harald**, f. 24. febr. 1919. 3) **Ingeborg Charlotte Caroline Frederikke Louise**, f. 2. aug. 1878, formælet 27. aug. 1897 m. Oskar **Carl Vilhelm**, prins af Sverige, hertug af Västergötland, f. 27. febr. 1861, 4) **Dagmar Louise Elisabeth**, f. 23. maj 1890, formælet 23. nov. 1922 med hofjægermester **Jørgen Carl Gustav Castenskiöld** til Kongstedlund, født 30. novbr. 1893.

Farfaders broder: **Valdemar**, født 27. okt. 1858, død 14. jan. 1939, formælet 22. okt. 1885 med **Marie Amélie Françoise Héléne**, prinsesse af Orléans, født 13. jan. 1865, død 4. dec. 1909. Børn: a) **Axel Christian Georg**, født 12. august 1888, formælet 22. maj 1919 med **Margaretha Sofia Lovisa Ingeborg**, prinsesse af Sverige, født 25. juni 1899. Søn: **Georg Valdemar Carl Axel**, født 16. april 1920. b) **Erik** (se nedenfor). c) **Viggo** (se nedenfor). d) **Margrethe Françoise Louise Marie Helene**, Maria Joseph, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktbr. 1894.

Erik Frederik Christian Alexander, født 8. nov. 1890, prins, greve af Rosenborg, formælet 11. febr. 1924 med mr. Fred. Botths datter **Lois Frances**, født 2. aug. 1897, død 26. febr. 1941. Ægteskabet opløst 12. febr. 1937

Viggo Christian Adolph Georg, født 25. dec. 1893, prins, greve af Rosenborg, formælet 10. juni 1924 med dr. med. James O. Greens datter **Eleanor Margaret**, prinsesse Viggo, grevinde af Rosenborg, født 1895.

BERNADOTTES løfte

af A. Erlis Vivild

(XX) (- Folkeminder. . . . . hen . . . . . D. 1800-48

Bag den officielle historie, som vi kender den, gemmer der sig mænd og begivenheder, som aldrig kom frem i lyset, og der øvedes daad, som kun faa fik kending af. Meget af det, vi ved, har et andet motiv og aarsag end det, vi tror.

Historien om storkøbmanden, raadmand Jens Kruuse i Flensborg er et af disse dunkle kapitler. Danmarkshistorien kender ham ikke, men en dagbog og nogle breve vekslet mellem ham og den første Bernadotte paa Sveriges trone, og som endnu er i slægten Kruuses eje, fortæller derom. V. 14.

I sine unge aar var Jens Kruuse grebet af revolutionens frihedsideer og gik i fransk tjeneste. Han begyndte sin løbebane som soldat i hæren ved Sambre et Meuse og sluttede den som oberst i Napoleons storarmé. Han tjente i alle disse aar under Jean Bernadotte og fulgte ham i 1808 til Danmark. Der tog han sin afsked, da Napoleon svigtede hans fædeland og i stigende grad forraadte den frihed, revolutionen havde kæmpet for. Han havde søgt at advare kronprins Frederik mod Napoleon og gentog disse advarsler ogsaa i 1813, da han sad hjemme i Flensborg som leder af det gamle handelshus. Men Frederik VI havde ikke villet høre ham. Han havde ikke tillid til en gammel revolutionssoldat, der aldrig lagde skjul paa, at han blev sin ungdoms idealer tro.

Og her er saa historien om Jens Kruuse og Jean Bernadotte.

Marcherende, ridende og kørende kolonner drøede gennem Kiels gader mod nord, mens sneen fæg over landet. Sveriges franske kronprins, Karl Johan, havde opsagt vaabenstilstanden med Danmark. Kong Frederik havde afslaaet at afstaa Norge, og nu sendtes den svenske hærs sejrberuste regimente mod nord, mens kosakkerne myldrede frem gennem Slesvig ad de vestlige veje. Den danske hær stod oppe bag Kongeaaen og paa Fyn, mens to divisioner var indesluttede i Rensborg siden slaget ved Sehested, og en mindre afdeling var afskaaret i Sundeved og paa Als.

I hovedkvarteret i den gamle patriciergaard paa Torvet i Kiel rasede Karl Johan som et uvejr gennem stuerne. Han saa sine planer mod Danmark vakle. Sverige krævede Norge til erstatning for Finland. Det var prisen for hans krone. Nede fra syd kom den ene kurer efter den anden med breve og befalinger fra de allieredes store hovedkvarter. Den svenske hær krævedes sat ind mod Napoleon. Czaren protesterede mod eventyret i nord, som unddrog hovedfronten 60.000 mand. Men Karl Johan ville ikke kæmpe mod sine tidligere landsmænd mere, han ville ikke ofre flere af sine svenskeres liv for de allierede, som paa den store opgørelsens dag sikkert ville glemme hans indsats og hans interesser. Fra Frankrig sivede ad hemmelige veje breve igennem fra Desiré, der stadig sad i Paris, med bøn om atter at forene sig med kejseren.

Karl Johan følte jorden skride under sig. Hans voldsomme sind splittedes i opslidende og nytteløse spekulationer. Han rasede mod sine omgivelser, og alle søgte saa vidt muligt at holde sig udenfor stormcentret. Der blev listet og hvisket.

Men Karl Johan saa sin vej mod nord. Det stod fast. Først norden, saa maatte alt det andet bagefter ordne sig, som det kunne. Bernadotte ville ikke være lejesvend mod Frankrig. Nok hadede han Napoleon, men Frankrig . . . .

Ville kong Frederik ikke bøje sig og afstaa Norge, saa gjaldt det hele Danmark. Han saa store syner, det forenede norden, som andre svenske fyrster havde drømt om før ham. Frederik havde rakt efter Sveriges krone. Nu greb revolutionssoldaten efter hans. Det samlede norden . . . . Saa kunne han le ad czarere, kejsere og konger.

Krigen mod Danmark var saadan set ikke noget problem. De danske styrker var smaa og svage. Men vinterkrig var lunefuld og vanskelig, og det var i stigende grad vanskeligt at holde forbindelseslinjerne bagud fri og sikre forsyningerne. I Holstens store skovomraader, som det var vanskeligt at rydde ud til bunds, opererede et voksende antal frikorps, som svenskerne ikke kunne komme til livs. Det var dels forsprængte afdelinger fra den danske hær og dels friskytter og snaphaner. Selv holstenerne holdt trofast fast ved kong Frederik. Det saa endda ud til, at der var ved at komme større plan i disse frikorps's operationer. De dukkede op med stadigt voksende styrker, og gang paa gang blev de svenske transporter opsnapet og forsvandt ud i det tomme rum. Antagelig førtes de til kysten og bragtes væk med smaaskibe langs land udenfor rækkevidde af de engelske og svenske krydsere. Ærgerligt og irriterende. Der maatte stadigt større styrker med som bedækning for transporterne. Og kurererne kunne ikke ride alene uden beskyttelse.

Karl Johan rasede. Taalmodighed var ikke hans sag. Rask var han heller ikke i denne skæbnesvangre tid. Presset paa nerverne ramte ham rent fysisk og gav ham feber. Han frøs i det kolde klima. Han havde selv valgt norden, men norden var ikke hans land, han, sydens søn.

Czarens udsending ventede ham i Hamborg, og mens hæren gik mod nord, maatte Karl Johan i vogn ile til Hamborg for at lukke munden paa russerne.

Chefen for adjutantstaben, oberst Bjørnsted, havde kategorisk modsat sig rejsen. Karl Johan var faret rasende op og havde dundret sablen i bordet.

— Jeg er stadig soldat, hr. oberst.

— Deres kongelige højhed er først og fremmest Sveriges tronfølger. Czarens minister maa komme hertil, hvis han har ærinde.

Karl Johan maatte le.

— Og hvad vil vor høje allierede sige? Vi har vist allerede prøvet hans taalmodighed haardt nok.

— Faar være, Deres kongelige højhed. Sveriges hær staar her først og fremmest for at løse Sveriges livsspørgsmaal, erobringen af Norge til erstatning for det tabte Finland.

Karl Johan fik røde pletter i ansigtet af harme over tilrettevisningen.

— Og De tror, at jeg glemmer det, fnøs han. Hans stemme var hæs af lidenskab.

— Tro De, at jeg er rykket i felten for at kæmpe mod Frankrigs arméer, hvis hæder har været mit liv? Taabe. Men skal moskovitterne smøres om munden, maa jeg selv gøre det. Ingen af jer stive svenskere kan fange den aal.

Kronprinsen stampede i gulvet og beordrede obersten ud.

Og han fik sin vilje, men oberst Bjørnsted lod rejsevognen eskortere af to eskadroner. Det skulde være fanden til snaphaner, der kan sluge baade dem og Jean Bernadotte, brummede han, da vogn og ryttere forsvandt ud af byen.

Karl Johan sad begravet i kapper og frøs, mens vognen asede gennem sneen. Han stirrede ud for sig, ubevægeligt, time efter time. Bag vognen klappede den ene eskadron.

Den anden var forude med langt fremsendte patruljer for at sikre mod overraskelser. Majoren, der kommanderede styrken, havde faaet meget skarpe ordrer af oberst Bjørnsted, og han vidste, hvilket ansvar der hvilede paa ham.

I skovene ved Pløen blev kolonnen alligevel overrumplet. Der lød et par skud forude. Majoren beordrede holdt, sendte forstærkninger frem til forspidsen og samlede resten af styrken omkring vognen. Der lød igen en salve, og en underofficer kom i flygende karriere tilbage og rapporterede, at vejen var spærret med et forhug i næste sving, og der blev skudt baade fra spærringen og fra de kratbevoksede skraaninger langs vejens sider. Der kunne ikke trænges uden om, og rytteri kunne ikke nedkæmpe skytterne.

Majoren afgav melding om situationen til kronprinsen.

— Skal vi vende om, Deres kgl. højhed?

— Vende om? Her staar De med 150 mand, og saa vil De vende om, fordi en flok bønder skyder paa Dem. Lad en afdeling sidde af og rydde forhugget af vejen. Vi maa videre.

— Det kan være en fælde, Deres kgl. højhed. Vi kan ikke se, hvor mange der skjuler sig i skoven. Og jeg har ansvaret for Deres kgl. højheds sikkerhed.

— Nar. Videre. Jeg har selv ansvaret, snerrede kronprinsen og lænede sig ud af vinduet.

Forbitret kommanderede majoren en deling til at sidde af og gaa frem mod forhugget til fods med karabinerne. Han lod resten af styrken følge efter til dækning. Kronprinsen steg af vognen og traadte ud paa vejen for at kunne se, hvad der skete. Han svang sig op paa en af de ledige heste og red frem ved siden af majoren.

— Rytteri er ikke meget værd i en hulvej, Deres kgl. højhed, bemærkede han tørt.

Kronprinsen svarede ikke.

Ilden blussede op fra begge sider af vejen, og de af-siddede ryttere besvarede den, men der var ikke noget at sigte efter, og de søgte dækning bag buskene langs vejen. Saa gjaldede danske kommandoraab ned langs skraaningerne, og skydningen løb som en løbeild langs hele vejen. Skuddene haglede nu over den tæt opsluttede rytterafdeling. Der opstod et komplet virvar. Mænd og heste styrtede. De saarede dyr slog vildt omkring sig, og al orden opløstes paa et øjeblik.

— Deres kgl. Højheds ordrer? spurgte majoren koldt.

Kronprinsen holdt som en støtte midt i kugleregnet. Han bed tænderne sammen og saa op mod krattet, der skjulte den usete fjende. Saa drejede han hesten om mod majoren og pegede mod nord.

— Den vej er endnu fri. Sammel folkene. Vi maa tilbage.

Men vejen var ikke mere fri. Vognen og de faldne ryttere og heste næsten spærrede passagen. To af stanghestene foran vognen var dræbt, og vognen stod paa tværs af vejen, og skuddene knaldede uophørligt ned over svenskerne. Inden majoren fik orden tilvejebragt og styrken ført forbi vognen, havde de lidt store tab, og det var kun en lille flok, der sluttede op bag majoren og kronprinsen og bøjet over hestenes hals satte i galop mod slugtens indgang. I det samme dukkede en sluttet ryttertrop frem paa vejen foran dem, og i drønende march-march hvirvlede den ind paa svenskerne. Med et brag mødtes de i en vild kamp mand mod mand. Saa opløstes de svenske rækker og angriberne fejede de sprængte rester ned ad vejen. Da skuddene igen begyndte at knalde fra krattet, overgav de overlevende sig, smed sablerne og kastede sig af hestene for at søge dækning under buskene.

Den svenske major var faldet. Han havde under sammenstødet søgt at dække kronprinsen, der uden at trække sablen var redet i spidsen for sine ryttere. Med sablen

Overgiver du dig, Jean Bernadotte?

opfangede han et hug, der var rettet mod kronprinsens hovede, og saa blev han selv hugget af hesten, mens de angribende ryttere brasede ind i de svenske rækker. En høj skikkelse i grøn uniform, som havde ledet det uventede indhug, rev kronprinsen af hesten og førte ham ud af kamptummelen. Mens angriberne samlede fanger og heste

og begyndte at tage sig af de saarede, stod den grønne officer smilende i sneen overfor kronprinsen.

— Overgiver du dig, Jean Bernadotte? sagde han paa klingende fransk.

Kronprinsen stirrede stift paa ham. Saa skød der en flammende rødme op i hans hvide kinder. Han traadte et skridt nærmere, og forbløffelse bredte sig over hans ansigt.

— Er det dig? Efter 6 aar, og stadig i Napoleons uniform. Er det oberst Crouse, jeg overgiver mig til, eller hvad navn og rang bærer du her i dit eget land?

— Ja, vi skiltes i 1808. Da svigtede Napoleon mit land, og jeg forlod hans tjeneste. Uniformen skal du ikke hænge dig i, man kan jo ikke slaas uden at være i uniform, og denne her er i den givne situation god nok til krig mod dine svenskere. Og saa lod skæbnen os mødes her igen, og du er fange, Bernadotte. Maaske drejer historiens hjul sig i nat atter en omgang for dig — og for Danmark.

Kronprinsen smilede varmt og rakte haanden ud

— Nej, mon ami, jeg tror ikke, at Bernadottes lykkestjerne gaar ned her. Hvad der skal ske, det sker. Men du har reddet mit liv i dag, som du har gjort det en gang før i tiden. Jeg har ikke glemt slaget ved Flerus, da vi endnu var unge og troede paa de store idéer og store maal.

— Hvor du blev general og jeg eskadronchef.

— Efter at have hugget mig fri af de østrigske dragoner.

— Og nu er du min fange.

— Eller din gæst, det raader du for.

De greb smilende hinandens haand, og det blev et langt, kammeratligt haandtryk, som oberst Kruuses folk ikke forstod betydningen af.

Da mørket faldt paa drog Kruuse med sine folk og kronprinsen ind i det skovklædte bakkeland mod øst. Svenskerne fik ordre til at føre deres saarede kammerater til Kiel. De danske afdelinger forsvandt ligesom ud i den tom-

me luft, og der var atter stille paa vejen, hvor der havde været kæmpet saa forbitret og blodigt.

Næste dag sad oberst Kruuse overfor Bernadotte foran den buldrende ild i kaminen paa en lille herregaard ude ved kysten. Det var blevet et straalende vejr, men det frøs stadig stærkt, og Kruuses folk, der myldrede paa gaarden og i omegnen, pakkede sig ind i kapper og pelse. Bernadotte stod ved vinduet og saa ud paa det brogede sceneri.

— Meget militære ser de ikke ud, dine krigere, mon frére.

— Naah, udseendet skal du ikke lade dig narre af. Du har selv set, at de fører en god klinge. De fleste af dem er forøvrigt rester af danske linjeafdelinger, der ikke naede med tilbage til Rensborg, og som jeg nu har samlet sammen. Resten er mine egne folk, og de er ikke ringere.

— Dine egne folk?

— Ja, nogle er mine egne, soldaterne har jeg tilranet mig nærmest, og det er til ære for dem, at jeg optræder som fransk oberst. Nogen dansk uniform ejer jeg ikke. Kong Frederik har ikke kunnet lide mig i mange aar. Jeg gik i min ungdom i revolutionens tjeneste for at kæmpe for friheden. Da jeg kom tilbage med dig i 1808 som fransk regimentschef, gav jeg ham nogle gode raad, som han ikke fulgte, og nu i denne krig har jeg ogsaa sendt Hs. Majestæt et par breve, han ikke har syntes om. Saa mig tager han ikke i aktiv tjeneste. Men de fik brug for mig, da hæren i efteraaret var ved at dø af sult paa grund af svigtende administration i tilførsler og forplejning, og prinsen af Hessen overdrog mig hele denne opgave. Og saa rykkede jeg ud med flæsk, brød og brændevin, lo Kruuse. Folkene derude er dels pakhuskarle fra vort handelshus i Flensborg, arbejdere fra vort værft og dels folk fra de oplagte skibe, gudsforgaaende kroppe de fleste af dem, men slet ikke daarlige soldater, hvis man bare ikke forlanger prøj-

sisk eksercits af dem. Men slaas kan de . . . det var dem, der sad langs vejen og skød dine ryttere.

Bernadotte gik frem og tilbage over gulvet nogle gange, tavs og i dybe tanker. Saa saa han over paa Kruise, der stod ved kaminen.

— Og saa, da kongens hær var gaaet tilbage, saa begyndte du at føre krig mod mig paa egen haand. Havde jeg vidst, at det var dig, vi havde i ryggen, havde jeg sikkert ofret jer større opmærksomhed, sagde han eftertænksomt. Jeg tænkte aldrig netop paa dig. Jeg vidste, at du var vendt tilbage til det gamle handelshus i Flensborg, som du i vore unge dage saa tit talte om. En handelsfyrste har jeg hørt, du er.

— Saamænd slet ikke saa ringe, bare vi kunne faa krigen sluttet, saa vore skibe atter kunne komme paa søen. Og nu er min trone maaske sikrere end din, Jean Bernadotte.

Bernadotte saa længe paa ham.

— Mon . . . Men vi skal vel til at tale om det. Vi har længe nok snakket om vore glade ungdomsdage . . .

— Da vi b e g g e kæmpede for frihed, lighed og broderskab. Hvad nu med dig, borger general?

Bernadotte rakte fæstet af sin sabel frem mod Kruise og pegede paa den indskrift, det bar: Liberté, égalité et fraternité.

— Jeg saa godt, at du stadig bærer republikens æres-sabel, som du fik efter sejrene med hæren fra Sambre et Meuse. Men, hvad er det blevet til med friheden, Deres Kgl. Højhed . . . og broderskabet. Her staar du i vaaben mod mit land for at erobre Norge, et fremmed land og et fremmed folk, som ikke vil være svenskere, som aldrig har villet det, og som kæmper imod dig i sine fjelde og skove. I 400 aar har det norske og det danske folk været forenede.

Bernadotte lagde sin haand paa Kruuses skulder.

— Mon ami, tro mig, naar jeg siger, at jeg ikke har ønsket dette felttog. Men det blev prisen for min krone. Sverige forlangte Norge for Finland, Norge eller Finland. Finlands tilbageerobring er umulig, det maatte blive Norge.

— Og dine frihedsideer . . . ?

— De lever endnu, tro mig, naar jeg siger det. Jeg blev aldrig Napoleons mand, og jeg hadede ham, naar han undertrykte andre folkeslag, hadede ham som du selv.

— Og dog vil du selv undertrykke Norge.

— Nej, siger jeg dig.

— Ellers faar du det aldrig . . . og nu faar du det jo forøvrigt ikke. Nu er det mig, der skal handles med. Du er ikke mere sejrherre, og nu stiller jeg jer nye vilkaar: Norge frit og fred, saa faar Sverige sin kronprins tilbage. Hvad synes du om det, Bernadotte?

— Ja, jeg tænkte mig, at dette var planen. Men tror du, at du kan gennemføre den? Der kunne jo blive søgt efter mig, og saa kan du vel ikke klare et helt felttog mod den svenske hær.

— Det bliver heller ikke nødvendigt, lo Kruise. Jeg har sendt en kurer til kongen og meddelt, hvad der er sket, og foreslaar ham at vente med videre forhandlinger, til du er ført til Fyn. Saa er der pludselig et andet grundlag for forhandlinger, end de betingelser, du har stillet i Kiel.

— Maaske, mumlede Bernadotte.

— — — Tre dage efter standsede en rytter paa en skamredet hest i gaarden og afleverede et brev til oberst Kruise. Han blegnede, da han læste det. Fortvivlelse og dyb haabløshed tegnede sig i hans ansigt. Han satte sig og sad længe i dybe tanker. Saa rejste han sig med et ryk og ligesom rystede sine tunge følelser af sig. Han bankede paa døren og gik ind til Bernadotte, der sad foran kaminen i nabostuen.

— Naa, mon ami, sagde han med et smil. Hvad nyt i dag?

Kruuse rakte ham tavs brevet.

— Nyt fra Kiel, Deres Kgl. Højhed. En af mine venner, der sender mig dette.

Og Bernadotte læste det korte brev:

»Danske Forhandlere mødte i Dag i det svenske Hovedkvarter med Fuldmagt fra Kongen til at akceptere Sveriges betingelser. Traktaten er underskrevet. Norge afstaaet mod Svensk Pommern. Vaabenhvile fra i Dag. Traktaten sendt til Hamborg til Underskrift hos Karl Johan. Mørner underskrev her paa hans Vegne.«

Bernadotte nikkede. Ja, Mørner havde en fuldmagt, der kunne bruges til næsten hvad som helst. Jeg ventede noget i denne retning, sagde han stille. Det gør mig ondt for dig, mon ami. Din dristige daad bragte intet resultat . . . . Kun jeg fik en lille ferie, tilføjede han med et smil.

Han rejste sig og stod foran Kruuse. Saa lagde han haanden paa hans skulder.

-- Sørg ikke, mon ami. Du har gjort, hvad du kunne, mere end det endda. Historiens hjul har drejet sig, som du sagde derude paa vejen mellem mine døde ryttere. Men uden vor indgriben. Og nu kan vi vel skilles som venner?

Kruuse stirrede ham ind i øjnene. Han ansigt var lukket og bistert.

— De *ville* ikke kæmpe, de *vovede* ikke den sidste indsats for et stort maal, mumlede han. Og saa fortjener de vel heller ikke andet end nederlaget.

— De *kunne* ikke . . . . trøst dig — De *kunne* jo ikke kæmpe. Paa valpladserne sker der sjældent mirakler i vor tid. Den stærkeste sejrer, saa simpelt er det. Det burde du jo vide som soldat.

— Soldat, haanede Kruuse. Fra dette øjeblik er jeg ikke mere soldat. Jeg har kæmpet i næsten 20 aar for mine

ideal, jeg har gjort en indsats for mit land. Nu er jeg simpelt hen købmand Kruise fra Flensborg.

Han gik rasende frem og tilbage over gulvet. Bernadotte fulgte ham tavs med øjnene og lod ham rase ud. Han satte sig roligt ned i sin stol og ventede.

— Og saa smider de os i hovedet flere tyske lande, snerrede Kruise. Som om vi ikke havde tyskere nok. De har været tro nok i denne krig, men hvorlænge vil de være det? Og Norge svensk . . . . Maaske bliver der endnu en kamp for mig . . . . i Norge . . . . mod dig og dine svenskere.

— Sæt dig ned og hør, hvad jeg vil sige. Tro mig, fremtiden bliver maaske dog ikke, som du frygter, *købmand* Kruise.

Kruise kastede sig i en stol overfor Bernadotte og strøg sig nervøst gennem haaret.

— Mon ami, sagde Bernadotte venligt. Der er fred med kong Frederik, men jeg mangler endnu en fredsslutning . .

— Med hvem?

— Med dig.

— Du er fri, Bernadotte.

Ja, men ogsaa vi to maa slutte en fred. Vi har delt det franske folks stræben mod frihed, vi har været vaabenfæller igennem mange aar. Vi er modstandere i dag, men i os begge lever vor ungdoms tanker . . . . trods alt. Du er ikke kong Frederik, men i dig anerkender jeg det danske folk. Her er jeg ikke Sveriges kronprins, men Jean Bernadotte . . . . republikaneren paa tronen. Vi skylder hinanden, at vort møde her kommer til at knytte vor fortid og nutiden sammen med den fremtid, som vi ikke ved ret meget om, men som vi skal til at forme.

— Din tale, Jean Bernadotte, kan ikke skjule den kendsgerning, at der er øvet vold mod et folk. Norge vil ikke til Sverige. Det frygter Sverige.

— Ja, Nordens forbandede, nedarvede had..... meningsløst. Skal da jeg en fremmed komme her til Norden og minde disse lande om, at kun i enighed ligger deres lykke og sikkerhed. Kun i enighed kan Norden i de kommende tider væрге sig mod øst og syd og mod vest. Kan I da ikke se det?

— Jo, det kan vi saa udmærket se, og der var en tid, da Norden var eet.

— Det var andre tider, og den enhed hvilede kun paa magt og ikke paa folkenes vilje. Den tid kommer maaske igen, men først og fremmest drejer det sig om enighed. Saa kan enheden maaske komme en gang. Den tid, der nu kommer, vil bringe ny stater frem til herredømmet over verden. Rusland er rykket mod vest, og der vil vokse et stærkere Prøjsen op. Hvor taabeligt vil det da ikke være, om her i Norden Danmark og Sverige stadig skal staa i vaaben mod hinanden, to frændefolk med de samme interesser. Naar vi dækker hinandens ryg, kan Danmark forsvare sin aabne sydgrænse, og Sverige kan væрге sig mod øst. Et enigt Norden, mon ami, kan ikke overvindes. Østersøen vil være vort, hvis vi er enige.

— Det er store syner, Bernadotte.

— Enhver begyndelse af noget nyt er opstaaet af syner. Kruuse rejste sig og saa paa Bernadotte.

— Og saa Norge?

— Norge har intet at frygte af mig. Traktaten i Kiel afstaar Norge til Sverige. Saadan var det krævet af mig. Det svenske folk forlangte det af mig. Men her, mon ami, afstaar jeg Norge igen . . . . til det norske folk. Det er min traktat med dig, min bror.

Bernadotte havde ogsaa rejst sig og rakte haanden frem mod Kruuse, som greb den med et fast tag.

— Jeg er ingen eventyrer. Mit liv har været et eventyr. Men selv om dets løb har været snoet nok, er jeg in-

gen vendekaabe. Der er visse ting, jeg tror paa, og visse idealer, jeg ønsker at forblive tro. Norge skal altid være Norge. Og Norge skal ikke være et erobret og undertvunget land. Jeg tror ikke paa magt. Jeg byder det en fri union. Norge skal selv vælge sin forfatning og selv styre sin indre tilværelse. Det faar blot en konge af huset Bernadotte i stedet for en oldenborger.

— Maaske vælger det en dag sin egen konge.

— Maaske. Men, hvis mine efterkommere er kloge nok til at respektere Norges frihed fuldt ud og til at holde svenskerne i Sverige og nordmændene i Norge, saa vil unionen holde længe, ellers brister den. Det er den frihedens lov, vi begge tror paa. Og dette Sverige-Norge vil blive Danmarks ven, hvis Danmark selv vil det. Sig det til din konge, mon ami. Nordens flag skal bringe frihedens bud ud over verden. To af revolutionens soldater har besluttet det her . . . . . ikke sandt, saa kom vi dog til at skrive historie i sneen ved Pløen?

Kruuse nikkede dybt bevæget.

Bernadotte satte sig hen til bordet og tog skrivetøjet frem. Han smilede til Kruuse.

— Det er ikke vor „traktat“, jeg vil nedskrive, den staar fastere uden. Men du maa bringe en depeche fra mig til Kiel, og jeg udsteder en erklæring her om, at vaabenhvilen ogsaa omfatter dig og dine folk, og et lejdebrev til dig selv. Saa kan du komme og gaa som du vil, til vi har rømmet landet. Det vil ske i løbet af faa dage. Nu maa jeg til Frankrig . . . . .

Næste dag steg Karl Johan til vogns i gaarden. Han og Kruuse omfavnede hinanden til afsked for øjnene af Kruuses 200 ryttere, der holdt tæt opsluttede langs bygningerne. Saa rullede vognen bort, mens rytterne sluttede op som eskorte.

I historiens blade, der beretter om tiden, der fulgte, maa man søge bekræftelsen paa, at Bernadotternes slægt holdt det løfte, deres stamfader gav i 1814 til købmanden fra Flensborg, der havde været revolutionens soldat.

Naar et folk kommer under en fremmed nations herredømme, staar det overfor et enten—eller. Enten kamp, det vil sige hævdelsen af sit eget Jeg, af sit nedarvede særpræg, og det betyder selv under tilsyneladende ugunstige forhold en rig kulturudvikling med betydningsfulde fremskridt i alle retninger. — Eller det vælger fred, det vil sige selvopgivelse, langsom hensygnen under gentagne svingninger mellem vegeerende liv og krampagtige dødsampe, og det betyder trods alle lokkende løfter nedgangstider for folkets brede lag med aandelig og timelig armod i følge.

H. P. HANSSEN
(Fra Kampaarene) 1909.

AD DE GAMLE VEJE

*Nej, denne rigdom overgaar dog alt,
al yppighed fra somrens varme regn;
det korn, som nu staar rankt, og det, som faldt,
er intet mod den gamle markvejs hegn.*

*Halvt vaagen, halvt i drøm, gik jeg en sti
lidt bag om byen, bare for at gaa
og være ene med en melodi, —
men jeg blev stum af fryd ved det, jeg saa: —*

*I grøftkantens vildnis, hegnets krat,
hvor caprifol og nælde muntert stred
mod syre, burre, storkenæb i skred,
der lyste hindbær som en himlens skat,*

*gemt hen til mig fra mine barndomsdage
med minder og med sødme uden mage.*

Marcus Lauesen.

Løjt Land, juli 1951.

SØNDERJYDEN NIELS HELDVAD

Præst, folkeskribent og historiker.

Af adjunkt Hans Vald. Gregersen.

Det var ikke nogen blid skæbne, der ventede det lille drengbarn, der den 27. oktober 1564 for første gang saa dagens lys i Hellevad præstegaard. Som sine forældres førstefødte — senere fulgte endnu tolv børn — sattes der naturligvis lige fra fødselen af store forventninger til den nyfødte.

Daaben forrettedes saaledes af den aldrende Hjordkærpræst Andreas Generanus, der i sin tid ogsaa havde kristnet hans fader *Hans Nissen*, der som søn af gaardmand Nis Jensen fra den nederste gaard i Søderup og *Maren Eskildsdatter* fra Nybøl var hjemmehørende i Hjordkær sogn. Barnets moder *Mette Laursdatter* var datter af *Laur Dithmer*, der som ung havde samtykket i bruddet med den romerske moderkirke og siden gennem en lang arrække som første lutherske præst havde forestaaet Hellevad-Egvad sognekald.

Under navnet *Niels Heldvad* (paa latin *Nicolaus Heldvaderus*) skulle drengen senere blive landskendt. Men inden han naede saa vidt, maatte han igennem en længe række læreaar. Af betydning for hans senere udvikling har det sikkert været, at hans første skoletid hjemme hos den videnskabeligt interesserede fader netop faldt i det taaar, da vor store landsmand Tyge Brahe udsendte sine epokegørende skrifter om stjernernes stilling paa himmelkuglen. Uden tvivl er derfor grundvolden for hans senere interesser blevet lagt i de tidlige drengenaar under paavirkning af hans lærde fader.

Efter endt hjemmeundervisning blev den nu knap elleve aar gamle Niels sendt til latinskolen i Flensborg, hvorfra han dog et aars tid senere overflyttedes til Hertug Hans den Ældres nyoprettede latinskole i Haderslev. Fa-

Niels Heldvad

deren skrev i den anledning i sin dagbog under 25. maj 1576 kort og godt: „Niels til Hadersløf i schola“.

Her har man aabenbart hurtigt faaet øje paa den opvakte fyr; navnlig blev man opmærksom paa hans musikalske evner, og han blev derfor sat til at lære orgelspil hos selveste hertugens organist.

I 1580 var han imidlertid blevet saa gammel, at han efter tidens skik maatte til udlandet for at søge videreuddannelse. For en vordende luthersk teolog var den kulturelle forbindelse med de katolske egne efter reformationen blevet afbrudt, og hans studieophold blev derfor begrænset til lærde skoler i de gamle velstaaende hansestæder.

Som et rørende bevis paa sin omsorg for sønnens fremtid fulgte den ærværdige Hellevad-præst sin dreng paa vej til helt ned sønden for Gottorp. Uden tvivl har de gjort ophold i Slesvig, hvor den lærde historiker Paulus Cypreus var faderens gode bekendt, noget, der vel ogsaa har haft sin betydning for drengens fremtidige udvikling. Ledsaget af sin morbror, præsten Laurs Dithmer fra Løjt, fortsatte den kundskabsøgende præstesøn til Lüneburg, hvor han besøgte to forskellige lærde skoler.

Herfra fortsatte han i 1583 sine studier i Lübeck, ja kom endda helt over til Riga, hvor polakkerne paa den tid førte krig. Niels Heldvad maatte derfor en tid søge ud paa landet, hvor han ernærede sig som huslærer hos en af de baltiske baroner, der ejede et slot femten mil inde i landet.

I hele studietiden havde han, saa vidt det da lod sig gøre under de omskiftelige forhold, vedligeholdt forbindelsen med hjemmet i Hellevad præstegaard. Han havde saaledes været et smut hjemme, mens han opholdt sig i Lübeck, ligesom han i 1587 med en Flensborg-skipper tog direkte hjem fra Riga.

Det blev sidste gang, han var sammen med sin lærde fader. Han forlod nemlig atter fædrenehjemmet for at afslutte sin uddannelse paa universitetet i Rostock, hvor ogsaa faderen i sin tid havde studeret. Opholdet her blev imidlertid brat afbrudt, da han i 1590 fik underretning om faderens død, hvorefter han ufortøvet vendte hjem for at overtage Hellevad-Egvad sognekald.

I Niels Heldvads samtid var fremtidsmaalet for en ung

teolog som nu „kjole, kald, kone“, men dengang vel at mærke i den her anførte rækkefølge. Den 10. december 1590 ordineredes han i Slesvig domkirke af selvste superintendenten (biskoppen) Paul von Eitzen; dagen efter blev han trolovet med den slesvigske borger Jürgen Hocks „udi Guds frygt til ære og dyd optugtede“ fjortenaarige datter Gertrud, og den paafølgende nytårsdag indsattes han sit embede af præsten i Aabenraa Johannes Generanus. Først derefter kunne hans bryllup med den unge borgerdatter fejres. Det skete den 19. september 1591 paa Slesvig raadhus.

★

Fremtiden saa saaledes lovende ud for den unge Hellevadpræst. Vandre- og læreaarene var nu til ende, og han sad lunt i sine fædres præstekald.

Hvorledes han har været som præst, kan vi gisne os til gennem hans skrifter. Hans udtryksform har været djærv, folkelig og frejdig. Ikke for intet havde han til valgsprog taget: „Frisk op i nød og le, naar djævelen er vred.“ Det siges om ham fra disse aar, at „han har prædiket Guds ord flittigt, har forrettet sakramenterne efter Kristi indstiftelse og bestyret sit embede med flid uden forsømmelse eller forargelse, at han har omgaaedes sin hustru, sine børn og tjenestefolk som en retskaffen kristen ægtemand og ikke bedrevet nogen uærlig og utugtig vandel“.

Paa det kirkelige omraade har han hele sit liv igennem taget meget bestemt afstand fra calvinske lærdomme og gendøberske bevægelser. Det calvinske forbud imod billeder i deres gudshuse hudfletter han saaledes i en vending som denne: „Gud ske lov findes der ikke her til lands nogen kærbling saa uforstandig, at hun tilbeder noget billede udi Guds sted.“

Derimod var han forbavsende velvillig og imødekommende over for katolicismen. Han fastslaar saaledes et

sted, „at den lære, som Luther førte, ikke er noget nyt evangelium eller en ny religion, som mange uforstandige lader sig indbilde, men det er den ældste tro og det gamle evangelium, hvorved alle Guds hellige er blevet retfærdige og salige“. Luther havde nok afskaffet urimelige meninger i pavedømmet, „men vi har beholdt den gamle katolske tros lære, saa som de ti bud, den apostolske trosbekendelse, Fader vor og Herrens indstiftelsesord ved daab og nadver uforandret med de samme bogstaver som i den gamle katolske og papistiske katekisme“. Den historiske kontinuitet i kristendommen lige fra oldtiden af lagde han saaledes meget stor vægt paa, ligesom han ikke har følt den lutherske reformation som et radikalt brud med fortiden. Det er vel ud fra samme synsmaade, at hans gamle morfader og saa mange andre gejstlige paa reformations-tiden har handlet, da de i sin tid gik over til den lutherske lære.

★

Niels Heldvad overtog ud over faderens embede ogsaa en hel del af hans interesser, først og fremmest interessen for de to fag, der paa den tid bjergtog saa mange mennesker, nemlig astronomi og astrologi. Man nøjedes nemlig dengang ikke med at følge stjernernes bevægelser, men mente ogsaa, at man kunne læse menneskers skæbne ud af dem.

Han arvede faderens optegnelser, der var ført gennem en længere aarrække, og kunne derfor straks gaa i gang med den syssel, han skulle blive optaget af gennem samfulde 44 aar, idet han fra 1590 og indtil sin død i 1634 hvert aar udsendte en almanak ledsaget af vejrspaadomme og forudsigelser for det kommende ar. De udkom snart paa dansk, snart paa plattysk eller højtysk, ligesom han heller ikke gik af vejen for at indflette en hel del latin i sine skrifter.

Hans almanakker blev en meget stor succes og blev faktisk den tids folkelæsning. Efter sigende skal de være blevet trykt i helt op til 100.000 eksemplarer, men det har nu været til større glæde for bogtrykkeren end for forfatteren, thi forfatterhonorar var dengang et ukendt begreb; i stedet fik han en art erstatning ved at dedicere sine skrifter til tidens kendte mænd, som saa til tak for æren blev nødt til at sende forfatteren et pengebeløb. Derfor har da heller ingen drevet det videre med denne trafik end den gode Niels Heldvad.

Hans almanakker var ikke kedelige og er det for resten heller ikke for nutidens læsere. De indeholder nemlig foruden sædvanlige almanakoplysninger ofte historiske notitser og forudsigelser om vejret, der baade bygger paa meteorologiske iagttagelser og astrologiske beregninger. Efterhaanden opslugtes han mere og mere af stjernetydningens dulgte kunst, og han gav sig derfor til jævnsides med almanakkerne at udsende saakaldte prognostica, spaadomme om, hvad det kommende aar ville bringe; det var tit drastiske ting, han vidste at berette om tilværelsen i denne „gudløse, fordjævlede verden, som Gud vil hjem søge med pest, krig, sult og dyrtid og utallige andre plager“.

Ofte opremser han i denne forbindelse til skræk og advarsel lange rækker af grufulde begivenheder, der allerede havde fundet sted. I 1608 ved han saaledes at fortælle, at selveste Jerusalems skomager i aaret 1400 var blevet set i byen „Lorosan“. En stakkels omflakkende jøde skal da have været 350 aar gammel og haft to alen lange negle, der var haarde som jern. Det maa have været en mærkelig fremtoning, tilmed da hans ben var slidt af indtil midt paa læggene, ja hans skæg var saa langt og svært, at han maatte skubbe det foran sig paa en trillebør! Ogsaa fra nærmeste hold kunne folkefantasiens faa noget at arbejde med; han beretter saaledes i aaret 1600, at „et sælsomt

uhørt væsen og spektakel af unge græsdjævle, spøgelse og skovdjævle“ i 1597 skulle have tildraget sig paa Hærvejen mellem Flensborg og Slesvig.

Selve spaadommene var han ikke altid lige heldige med. For sommeren 1600 spaaede han f. eks. en gruelig pest, der ville rase, indtil mange var lagt øde, ligesom han forudsagde, at en fornem kvinde af høj rang ville komme til at kæmpe haardt med døden.

I den stil turede han frem aar efter aar til stor glæde for læselystne sjæle. Man forstaar, at han med begærlighed har grebet et saa oplagt sensationsstof som de store stormfloder paa den vestslesvigske kyst. Derfor udsendte han da ogsaa i den anledning flyveskrifter, indeholdende alt, hvad der kunne fortælles om de frygtelige naturkatastrofer. Derved blev han for resten den første, der har udsendt originale flyveskrifter paa dansk; hidtil havde man kun kendt den slags i oversættelser fra tysk.

Som prøve paa hans stil og meddelelsesform skal her aftrykkes følgende om stormfloden i 1615, der ogsaa kan have lokal interesse:

»Da man skrev efter Guds byrd 1615 den næste uge for den første søndag i Herrens advent paa torsdagen, hørte man et sælsomt bulder i luften af torden og lynild. Ilden faldt mange steder ned fra de himmelske skyer, iaa længe og brændte paa jorden for alle menneskers aasyn, og der var en forfærdelig storm fra nord-vest. Den første dag i december ved to slet stormede og blæste det saa grueligt, at spiret paa kirken i den stad Tønder næsten aldeles blæste ned og gjorde ikke ringe skade. To timer derefter slog havet hul paa digerne, hvormed landet og havet er befæstet og skilt fra hinanden, og floden kom over landet, saa at mange tusinde mennesker druknede med huse, gods, kvæg og hvad der ellers havde levende aand i sig, det gik bort med vandfloden i det vildeste hav. O, den store elendighed, intet menneske kunne bringe det andet nogen hjælp eller bistand. Børnene fandtes døde ved moderens bryst, mange børn laa døde og hængte faderen og moderen om halsen, somme havde faderen udi skægget og drev

saaledes jammerligt med hinanden ind til land i store hobe paa nogle hundrede, ja vel tusinde. Kirkerne i landet skamferedes og kuldkaستes. I besynderlighed sank Rikkelsbøl sognekirke ned i havets dyb. I Tønder slog havet huse og planker ned, mange mennesker druknede sammesteds, fiskene fra havet fandtes døde, dræbte og ihjelslagne i kirker og huse, og denne vandflod gik over disse lande indtil Ribe.«

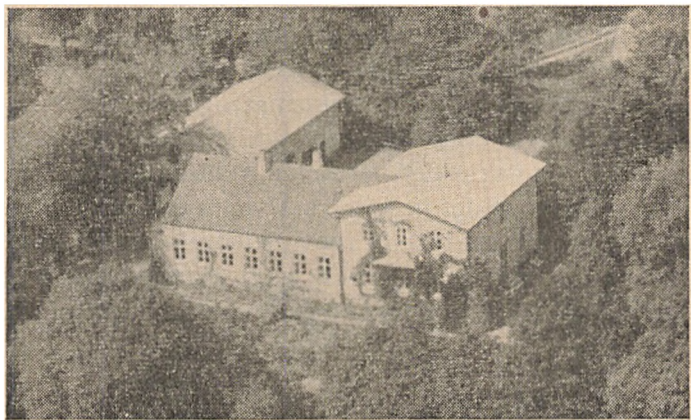
Efterhaanden blev tonen i hans folkeskrifter dog mangen en for broget. Rent galt blev det, da han optrykte „den lystige traktat om Skt. Peters trende døtre“, der indeholdt drabelige udfald imod kvindekønnet og samtidig virkede gudsbespotteligt. Trods den kostelige humor, der gennemrisler skriftet, vakte det derfor en voldsom forargelse og havde til følge, at det herefter blev ham forbudt at bringe andet i sine kalendere end rent meteorologiske oplysninger. Den sidste almanak, han fik udgivet inden sin død den 23. august 1634, blev derfor meget mat i tonen i forhold til de tidligere.

★

Astrologien var imidlertid for længst blevet Niels Heldvads skæbne paa en langt alvorligere maade. Hvordan det egentlig begyndte, er ikke let at se, kun synes det klart, at hans fyndige sprog efterhaanden skaffede ham adskillige fjender.

I 1598 var et klokketaarn uden for Hellevad kirke brændt, og det resulterede i, at baade præst og degn gensidigt beskyldte hinanden for at have forvoldt ulykken. Degnen paastod saaledes, at præsten havde villet ryge aliker ud af taarnet, og det synes de to samtidige beretninger at give ham medhold i. Det hedder nemlig her: „18. okt. 1598 brende H. Nicolai Heldewaderi kirchentorn af dorch duvensmökent“ (Reinhusens annaler) og „1598, 18. søndag efter trinitatis. N. Heldeuaderus fanger alicker y sin ene kircke“ (Aastrup kirkebog).

Sidstnævnte sted meldes endvidere det følgende aar, at Niels Heldvad anklagedes i anledning af en myrdet dreng, men det er ogsaa det eneste, vi ved om denne sag. I den følgende tid forsøgte degnen iøvrigt at lyve ham allehaande ondt paa, men da præsten i den anledning skød sig ind under retten, maatte degnen flygte, da han ingen

Den nuværende præstegaard i Hellevad.

beviser kunne føre frem. „En ærkefortvivlet og forbandet skælm og æretyv“, lyder Niels Heldvads minderune over denne degn.

Men der var ogsaa andre, der var paa nakken af den Hellevad præst. Han fortæller selv, at han i 1602 blev heftigt forfulgt af Frederik Ahlefeld til Søgaard og Bertram Jensen i Bedsted. „Gud skal være dommer imellem os“, var hans eneste trøst. Heller ikke her er det mere muligt at komme til bunds i sagen. Begge de to herrer havde ikke det allerbedste ry paa sig, men Niels Heldvad har ogsaa haft svært ved at holde sin tunge i tømme. Et sted fortæller han saaledes, at han havde vanskeligheder paa grund af sine udfald imod „kornjøderne“, som søgte

at presse kornpriserne i vejret til skade for menigmand. Maaske er det noget saadant, der er faldet de to store landbrugere og kornhandlere for brystet.

Men der meldte sig andre genvordigheder. I 1607 fik Niels Heldvad saaledes en letfærdig knægt ført til retterstedet. Fyren havde ladet sig forlyde med, at nogle kvinder en Valborg-nat havde bedrevet trolddom ude paa en mark ved et vandhul. Som følge heraf blev ialt elleve kvinder kastet i fængsel, men saa greb præsten ind, og det lykkedes ham virkelig at faa karlen til at indrømme, at han var købt af en fornem mand til at anklage kvinderne. Han maatte efter denne tilstaaelse bøde med livet for sin udaad, men vi hører intet om, hvad der skete den fornemme mand eller hvem han var.

Den gode Hellevad-præst havde saaledes nok af vanskeligheder, men rent galt blev det, da han ogsaa geraadede i strid med den gottorpske kirkepræsident Johann von Wovern. Denne nærede meget stærke calvinske sympatier, og da han fik sit horoskop stillet hos Niels Heldvad, har denne utvivlsomt benyttet sig af lejligheden til at sige den mægtige mand nogle drøje sandheder. Wovern skal i hvert fald være blevet yderst opbragt og truende have sagt: „Der Heldvaderus hat mir meine Nativität gestellet. Ich soll und will ihm eine stellen: Der Teufel soll ihn holen.“

Der er ingen tvivl om, at Niels Heldvad ved sin dristighed har udfordret den overfølsomme, forfængelige herre paa det groveste, og den fornærmede stolthed har krævet hævn over den formastelige, og den fik han. Alle de mange sager, vor Hellevad-præst har haft løbende i de foregaaende aar, blev paa ny gravet frem. Wovern fik saaledes den flygtede degn kaldt tilbage, men dommen gik dog atter denne imod: han blev pisket af bøddelen og

landsforvist med trusel om henrettelse, dersom han igen vendte tilbage.

Niels Heldvad unddrog sig dog ikke derfor den almægtige gottorpske ministers hævntørst. Juledag 1609 blev han paa grund af sin stilling til calvinismen uden forhør eller forsvar forjaget fra sit embede. Han søgte da tilflugt i kongens by Haderslev, mens Wovern lod en vis Jørgen Lund indsætte til præst i Hellevad-Egvad.

I 1610 blev imidlertid Aabenraas dygtige borgmester, Claus Esmarch myrdet, og det viste sig, at foruden den myrdedes svigerforældre og enkelte andre var ogsaa den nye Hellevad-præst indblandet i ugerningen, hvorfor han maatte lade sit liv for bøddelens sværd paa Kobjerget uden for Flensborg. Den gottorpske hertug, der ikke havde slaaet haanden af Niels Heldvad, lod da denne kalde tilbage til sit fædrene sognekald. Han skulle dog ikke faa lov til at blive der ret længe, idet han snart kom i strid med en bonde, som paastod, at præsten skyldte ham ti daler. Dette bestred Niels Heldvad imidlertid paa det bestemteste, brugte grove ord imod bonden, som han betegnede som Woverns redskab. Den gottorpske hofret frikendte da ogsaa Niels Heldvad, men Wovern lod derpaa sagen indanke for den gejstlige domstol, hvor han selv havde sæde. Uden nogen art af vidneførsel dømtes Niels Heldvad derefter fra sit præstekald, et vidnesbyrd om, hvor farligt det i de tider var at komme i strid med en af de mægtige i landet.

I de følgende aar gjorde han sig de hæderligste anstrengelser for at komme tilbage til sin kære hjemstavn, men alt var forgæves. Porten var een gang for alle stængt.

De første par aar havde han sit tilhold i Svendborg, men i 1615 fik han ansættelse hos Christian den Fjerde som kongelig kalendariograf med bopæl i København. Han kunne fra nu af leve uden økonomiske bekymringer udelukkende optaget af sin yndlingsbeskæftigelse, og fra aar

til aar udsendte han nu sine skrifter uden hindring af nogen art — undtagen som nævnt til allersidst.

Kongen synes at have fundet behag i den forjagne præsts friske og djærve optræden og lod ham derfor ledsage sig paa adskillige rejser, saaledes til Norge og senere paa en inspektionsfærd til digebygningen i Vestslesvig.

I København skal han være blevet en skattet gildesbroder. Renteskriverne skal saaledes ofte have taget ham med paa vinstuer, hvor hans lystige vid kunne faa frit løb. Han skal dog herved have erhvervet sig adskillige kvinders fjendskab, idet konerne ofte viste sig i beværtningerne for at hente deres ægtemænd hjem, og det blev da gerne den gode Niels Heldvad, der fik skyld for mændenes sviren og nattesiddens. Vi ved nu ikke noget om, at han skulle have været mere forfalden til drik end almindeligt var i de tider, blot er det maaske symptomatisk, at han i et af sine skrifter som morgendrik anbefaler „et godt glas malvasier, mjød eller spansk vin fastendes, om pungen det formaar!“

★

Niels Heldvad er blevet navnkundig for andet end sit almanakskriveri. Han var saaledes en betydelig teologisk og historisk skribent.

Hans betydeligste værk blandt hans teologiske skrifter er den endnu læseværdige bog „Eleusinia sacra“, der indeholder en oversigt over de bestaaende kirkeskikke og kirkerens indretning. Som et ægte barn af det rettroende 17. aarhundrede ofrer han stor plads paa at udvikle, hvilken betydning, der ogsaa kan tillægges de udvortes ting under brugen af vore kirker. Til eksempel kan fremdrages, hvad han formaar at fortælle om vejrhanens betydning: „Hanan er og ikke af de gamle skikket forgæves, men har disse betydninger: Først viser han os vejret, hvorfra det blæser. Dernæst skal vi lære af hanen at vaage og bede; thi djæve-

len gaar omkring som en brølende løve, søgende hvem han kan opsluge. Ogsaa har hanen denne art paa sig, at han vaager og tager vare paa natten, opvækker de sovende og forkynder den tilkommende dag med stort skraal og galen. Herved skal man saaledes tænke, naar man ser kirkehanen: den tid, vi lever, er en mørk nat, fuld af ondskab og skalkhed, de sovende er verdens børn, som lever saa trygt her paa jorden, vælter sig som et svin fra en synd til en anden. Hanen betyder prædikanter, som skal ophøje deres røst som en tordenlyd, straffe synden og forkynde den yderste dag og Jesu Kristi komme til dommen.“ Paa den vis forklares alt kirkeinventar paa det nøjeste.

Det er dog som historiker, vi finder størst anledning til at ofre ham nærmere omtale. Allerede 1603 udsendte han en „Slesvig bys historie“, der endnu i 1822 kunne benyttes som grundlag for en Slesvigs topografi. Bogen har sin interesse ved hans gode kendskab til stedlige forhold, selv om han ingeniunde gaar kritisk til værks som historiker. Han fremkommer med de besynderligste fortolkninger bl. a. af stednavne; Haddeby tyder han saaledes som „hadets by“. Gorm den Gamle var i hans øjne en frygtelig barbar, der „lod mange tusinde kristne ombringe, nogle blev hænderne hugget af, nogle blev øjnene stukket ud paa, andre mistede fødderne, mange skar man øren og næser af, paa nogle blev alle lemmer lammet og radbrækket, nogle styrtede man ned fra husene, nogle hængte man i de høje huse op ved benene, saa de dinglede frem og tilbage i luften, hvorpaa man lod dem falde, saa de brækkede hoveder og arme og ben og døde. Derfor blev kongen kaldt Gorm den Grusomme!“ Et andet sted hedder det: „Saadan som man brygger øllet i Slesvig, har det den art, at det drukket til maade giver et godt friskt blod og glade mennesker.“ Som man vil forstaa: her er noget for enhver smag.

Hans betydeligste historiske arbejde udkom i 1623 under navnet Sylva chronologica („den kronologiske skov“). Det er dels en beskrivelse af landene omkring Østersøen og dels aarbogsoptegnelser fra tidsrummet 1501—1623. Navnlig disse sidste har interesse, idet Niels Heldvad her bringer adskillige vigtige oplysninger til sønderjydske hjemstavns historie. Men ellers gælder det om denne bog som om alle hans skrifter, at det er „en skov med mange slags træer og buske: politiske begivenheder, fødsler og dødsfald, amnestue- og trolddomshistorier, efterretninger om herskende sygdomme, om vejrliget, om oversvømmelser osv. — kort sagt noget for alle.

★

Ejendommeligt for Niels Heldvad er set med nutidens øjne den fuldkomne mangel paa nationalfølelse, der lyser ud af alle hans skrifter.

Med „fædreland“ forstod han det gottorpske hertugdømme, som han tilhørte fra fødselen. Sit hjemland kalder han snart Sønderjylland, snart Slesvig, Nedreholsten eller slet og ret Holsten. Som student i Rostock lod han sig indskrive som „holsatus“, holstener, saadan som de studerende fra de gottorpske landsdele ofte gjorde det. Alle de mange anvendte betegnelser giver nemlig udtryk for det samme: De skal ikke forstaas bogstaveligt, ligesom man i samtiden overhovedet ikke heftede sig ved dem.

Skønt født i det dansktalende Nordslesvig beherskede han dansk og tysk med nogenlunde samme færdighed, ligesom han som alle lærde i samtiden var godt inde i latinen. Den kulturkreds, han tilhørte, gik derfor saa langt som disse sprog rakte. Ligesom kong Christian den Fjerde følte han sig hjemme i omraadet fra Nordtyskland til Norge.

Man hyldede nemlig paa den tid den gamle latinske

sentens „ubi bene, ibi patria“ (hvor jeg har det godt, der er mit fædreland) og følte sig kun bundet til den fyrstestat, som man opholdt sig i. Da Niels Heldvad saaledes efter forjagelsen fra sit embede flyttede til kong Christian den Fjerdes lande, blev han med samme naturlighed dennes tro undersaat, som han tidligere havde været hertugens. Ganske det samme var forøvrigt tilfældet med Tyge Brahe, der under sin landflygtighed blev kejserens tro undersaat.

Men ud over denne undersaatsfølelse nærrede Niels Heldvad ligesom saa mange af hans samtidige en rørende kærlighed til den snævre hjemstavn. Under denne synsvinkel maa hans mange forsøg paa at komme tilbage til den fædrene præstegaard i Hellevad ses. Ved hans forjagelse var der slaaet saar, som aldrig lægtes.

*

Ligesom sine samtidige i det stormfulde 17. aarhundrede var Niels Heldvad en mand med appetit paa livet, men det gælder ogsaa om datidens mennesker, at de fik god brug for al deres livsmod under de mange tilskikkelser, livet bragte dem. „At være eller ikke være, var for dem ikke en gaade, som tankerne kredsede om, men et terningkast, hvis følger man hilste med løftet bæger“ (Carsten Petersen).

Det samme kan siges om Niels Heldvad. Takket være sin forjagelse fra Hellevad fik han ganske vist under kejserkrigens voldsomheder tilskuerens rolle, og han spaaede rigtigt om krigens ulykker, da han skrev: „Der er endnu meget i gryden, og laaget vil ikke til“, men livet havde alligevel været haardt imod ham. Der var sket ham stor uret. Mon grunden til syvende og sidst skulle være den, at den gode præstemand havde glemmt skriftens ord: „Der maa igen findes hos dig, som driver spaadomskunst, thi en-

hver, der øver sligt, er Herren vederstyggelig!“ Vi ved det ikke, og vi skal heller ikke sætte os til dommere. Vi har tværtimod ment, at han med alle sine fejl og fortrin ikke har fortjent at glemmes i den hjemstavn, som han hele sit liv elskede saa højt.

Vi er altfor tilbøjelige til at synge og tale om sagen, og der er mangfoldige sager i vor tid. I gamle dage havde vi tit grund til at bruge ordsproget: Du kan ikke se skoven for bare træer, helheden for enkelthederne. I vor tid er der mange, der ikke kan se træerne for skov, enkelthederne for helheden. »Sagen« ligger altid foran mange mennesker som den fjerne skov i blaalig dis, men de naar aldrig ind i den. De synger og taler fra morgen til aften om maalet, men kommer det aldrig nærmere, fordi de glemmer vejen.

H. P. HANSEN
(Fra Kampaarene) 1906.

Af en gammel
haandværker

ERINDRINGER FRA DET FJÆRNE ØSTEN

VLADIWOSTOK

SHANGHAI

YOKOHAMA (E, N)

En gammel bagermester, Karl Jørgensen i Bovrup, har i sine unge aar opholdt sig et par aar i det fjerne Østen og fortæller interessant og fængslende om sin færden paa den anden side af kloden, og om livet, der leves der. Særlig i de senere aar, naar bynavne som Hongkong, Shanghai og Nagasaki har pranget med fede typer i avisspalterne, gaar den gamle haandværkermesters tanker ofte paa langfart til hans ungdoms eventyrland. Her fortælles lidt om sine oplevelser derude i det urolige Østen.

Det var den 2. oktober 1900, at jeg i Bremen gik ombord som passager i den store postdamper »König Albert«, for at rejse til det fjerne Østen. Jeg var dengang en ung bagersvend i tyveaarsalderen, havde lært faget hos en mester i min fødeby Flensborg, og anledningen til, at jeg begav mig ud paa den lange udenlandsfærd, var den, at en arbejdsfælle havde overtalt mig til at tage med ham til Øst-Sibirien, hvor der efter hans mening var særdeles gode muligheder for en ung bager. Han stillede mig i udsigt, at jeg kunde faa godt lønnet arbejde, hvis jeg forpligtede mig for en vis aarrække.

Det var en herlig oplevelse for mig at komme ud paa en saadan langfart. Vort skib lagde til i forskellige havne undervejs, og det var meget interessant at iagttage alle de mange forskellige folkeslag og folketyper, som det vrimlede med i de forskellige havnebyer. Mens efteraarets mørke, kolde dage holdt deres indtog i min nordiske hjemstavn, drog vi mod det solrige syden og var snart naaet til troperne. Da vi i det Indiske Ocean passerede Ækvator, maatte alle vi, som første gang passerede linjen, i henhold til gammel skik og brug paa søen, døbes.

Havguden »Neptun« steg ombord i skibet i skikkelse af en forklædt matros, og vi maatte gennemgaa de sædvanlige ceremonier, inden vi fik udstedt vort »certifikat«. Det skulde jo være løjer, men bagefter ærgrede jeg mig over, at jeg havde faaet et sæt undertøj spoleret af tjære eller maling, som jeg ikke kunde faa vasket af.

Efter et ophold i Hongkong sejlede vi videre til Shanghai. Under vor sejlads langs Kinakysten fik jeg det første indtryk af, at der var krig i landet. Kineserne havde nogle maaneder i forvejen gjort oprør og truede med at jage alle fremmede ud af landet. De saakaldte boxere havde myrdet flere fremmede diplomater, deriblandt den tyske gesandt i Peking.

Som følge heraf havde stormagterne, syv ialt, sendt et stærkt ekspeditionskorps til Kina under overkommando af den tyske general grev Waldersee. Fra vort skib kunde vi flere steder iagttagte brændende byer og forter; men hvem af de krigsførende parter, der havde skudt dem i brand, kunde vi ikke vide.

Under vort ophold i Shanghai havde jeg en ret ubehagelig oplevelse, som skyldtes min uerfarenhed og eventyrlyst. Vort skib var ankret op i den gule flods munding, da store, dybtgaaende skibe ikke kan sejle helt ind til denne Østens storby, som alt den gang havde henved en million indvaanere. I dag er dens indbyggerantal vel det dobbelte. Al lossen og lasten i Shanghaijs havn foregaar, for store skibes vedkommende, ved hjælp af lægtene og floddampere.

Der kom en floddamper ud til os og hentede de passagerer, som skulde i land her, og samtidigt tog den alle dem med, som ønskede at aflægge et besøg i Shanghai. Da der var ebbe i min pengekasse, ansaa jeg det for nødvendigt at spare, saa jeg kunde naa til vejs ende, hvorfor jeg forblev ombord. Imidlertid var alle mine omgangsfæller paa skibet taget ind til byen, saa ved middagsbordet sad jeg ensom i lidt sort humør.

Der kom en del kinesere sejlende ud til os i baade. De gik ombord i vort skib og falbød forskellige varer. Jeg købte nogle souvenirs af dem og kom i snak med en kineser, som tilbød at ro mig »ind til byen«, som han sagde, for en shilling, hvilken pris syntes mig billig. Jeg traf aftale med ham, om at ro mig i land. Samtalen med kineseren foregik her, som i alle Østens havnebyer, paa engelsk. Da jeg forlod Bremen, kunde jeg ikke engelsk, men ombord havde jeg af den blandede besætning og af med-

passagererne lært saa meget af dette sprog, saa jeg kunde føre en samtale. Det undrede mig, at det engelske sprog var saa let at lære. Det viste sig dog senere, at dette »sømands-engelsk«, som jeg havde lært, ikke helt var det samme, som taltes af kultiverede englændere.

Blandt de kinesere, som var kommen ombord, var ogsaa en veksellerer, hos hvem jeg vekslede et guld-timarkstykke, for hvilket jeg fik fem meksikanske sølvdollar i byttø. Disse Meksiko-dollar var det almindelige betalingsmiddel i handelen med kineserne. Sølv var det gangbare betalingsmiddel i Østen. En Meksiko-dollar var lig ca. 2 shilling eller en halv amerikansk dollar. Der cirkulerede imidlertid en mængde falske penge i Kina, hvilket jeg snart erfarede.

De kinesiske roere var i løbet af kort tid naaet ind til den by, jeg øjnede fra skibet, en anselig by med mange fabrikkorskostene, og som jeg antog for at være Shanghai. Da kineserne landsatte mig i nærheden af en banegaard, viste det sig imidlertid, at byen hed Wosang, og at den laa mange kilometer fra Shanghai. Man forklarede mig imidlertid, at der snart kom et tog paa banelinien, og med det tog kunde jeg køre til Shanghai.

Jeg vilde nu betale roerne den shilling, de havde betinget sig, og gav dem en Meksiko-dollar, hvorefter jeg ventede at faa en halv dollar igen. Det kom imidlertid helt anderledes. Kineserne blev vrede og erklærede, at mine penge var falske. Der kom flere mennesker til, som omringede mig, og indtog en truende holdning. Jeg kan ikke nægte, at jeg blev lidt nervøs og ilde tilpas. Der var krig i landet, vidste jeg, saa jeg maaske kunde vente alt muligt af disse kinesere.

Da vi spillede kort ombord, havde jeg en mængde tyske nikkelpenge i lommen. Jeg vilde saa betale med disse »Groschen«, som var ægte nok; men kineserne nægtede at tage mod nikkelpenge, da bankerne og vekselererne ikke tog mod nikkelpenge, men kun mod guld, sølv eller papir.

Jeg var i en slem knibe, mængden omkring mig indtog en stadigt mere truende holdning og roerne krævede deres shilling. Det saa nærmest ud til en omgang klø for mig. Klokkeren halvni aften gik floddamperen fra Shanghai tilbage til vort skib, og naaede jeg ikke at komme med den, vilde skibet sejle uden mig, og jeg staa tilbage i en fremmed by uden penge og bagage. Jeg kastede en haandfuld nikkelpenge hen til rokarlene, mens jeg

samtidigt rev min skarpladte revolver ud af baglommen og skød hen over mængdens hoveder. Det gav et øjeblik luft, og jeg benyttede lejligheden til at ile hen ad banelinien i retning af Shanghai. Jeg fortrød bittert min letsindighed ved at forlade skibet og vove mig ud paa eventyr alene.

I mange timer travede jeg i ilmarch langs baneskinneerne. Med mellemrum passerede jeg kinesiske vagtposter. Disse kinesere var bevæbnede med nogle drabelige spyd, og de betragtede mig just ikke med blide øjne. Jeg vidste ikke, om det var oprørere eller kinesere i europæernes sold.

Bagefter er jeg dog klar over, at det har været folk, som havde til opgave at bevogte banelegemet. I omegnen af Shanghai var der tilsyneladende ingen uroligheder.

Endeligt øjnede jeg Shanghai i det fjerne; men der var endnu langt til maalet. Da var jeg saa heldig at træffe et engelsk jagtselskab. Det var rare og hjælpsomme mennesker, som tilkaldte en rikshawmand. I hurtigt løb kørte han mig paa sin tohjulede kærre det sidste stykke vej. Jeg maatte beundre denne kineser, som uden at sagtne farten, løb foran dette typiske kinesiske droskekøretøj, som han trak efter sig.

Nede ved flodkajen satte han mig af, men nu var det atter galt med betalingen. Jeg havde kun mine nikkelpenge og de falske dollar, som den kinesiske veksellerer havde snydt mig med. Jeg kastede atter en lille haandfuld nikkelpenge for den store kinesers gule, snavsede fødder, hvorpaa jeg hurtigt ilede bort for at træffe mit selskab. Glæden var gensidig, da jeg traf mine kammerater, og jeg naaede velbeholden ud til mit skib.

I mange dage derefter gjorde det ondt i mine ben af den lange og uventede marchtur fra Wosang til Shanghai; men glad var jeg over den heldige afslutning paa mit eventyr.

Vi havde nu været undervejs i henved to maaneder, og sejladsen gik saa videre fra Shanghai til Nagasaki i Japan, hvor min kammerat og jeg skulde forlade skibet for at søge skibslejlighed til Vladivostok. Nagasaki er en meget smuk by med smuk omegn og var dengang en by med henved 150.000 indbyggere. Jeg har sjældent set noget smukkere end indsejlingen til denne japanske havneby.

Vi maatte vente et par uger paa skibslejlighed og indlogerede os i en lille gæstgivergaard, hvis ejer vistnok var skandinavn. Hans navn husker jeg ikke, men det var et typisk nordisk

navn som endte paa »sen« eller »son«. Jeg kunne dengang ikke tale dansk, saa al vor samtale med værtsfolkene blev ført paa engelsk.

Det vrimlede i Østens havnebyer med mennesker af forskellige tungemaal. En gang, et par aar senere, havde jeg en pudsig oplevelse paa gaden i Shanhaj. Jeg fulgtes med en kammerat fra Slesvig, og mens vi gik og talte sammen, kom der pludselig en og greb mig i skulderen bagfra. »Menneske«, udbrød den paagældende mand, glad overrasket, »du er jo en Flensborger!« Han havde genkendt det flensborgske plattyske maal, et maal, som ikke tales noget andet steds i hele Tyskland, idet det har sin egen akcent og sin egen sætningsbygning.

At jeg ikke fik spurgt gæstgiveren i Nagasaki om hans hjemstavn, skyldtes maaske for en del, at jeg var mere optaget af mandens voksne døtre. Han var nemlig gift med en japanerinde og ægteparret havde nogle smukke, meget kvikke døtre, som hjalp i hjemmet. Om eftermiddagen, naar pigerne havde fri, ledsagede de os paa spadsereture i den bjergrige, skønne omegn. De sang, lo, pludrede og var nogle ualmindelig rare mennesker. De var ikke naturbørn, men heller ikke ødelagte af en forfintet og forloren kultur. De havde en fiettet halmkurv med til at plukke nødder i, og naar de havde fundet træer med nødder, raabte de: »Kios! Kios! Kios!« Saa maatte vi hjælpe dem at plukke nødder. Jeg har siden ikke glemt, at nødder hedder paa japansk, Kios.

Naar vi kom hjem fra udflugten, var det spisetid. Vi fik varm ret, ris og hønsekød i karry, derpaa koldt bord med de dejligste delikatesser. Inden vi gik til ro blev der sunget og musiceret, fik ogsaa undertiden et par drinks. Pigerne spillede paa en slags strengeinstrumenter og sang til, baade japanske og engelske sange.

Om formiddagen gik vi lidt i byen paa egen haand. Et par gange gik vi ind i en badstue, hvilket interesserede os unge mennesker. Japanerne er meget renlige og bader dagligt.

I badstuen stod nogle kar. Unge piger kom med vand og fyldte karrene. Naar vi var kommen i vandet begyndte pigerne at børste og skrubbe os over hele kroppen, indtil vi var rene over det hele.

Jeg fik under mit ret korte ophold i Japan indtryk af, at japanerne var venlige og flinke, imødekommende overfor frem-

mede. De var gennemgaaende smaa, spinkle mennesker, meget flittige og nøjsomme, hvorfor de vel vil vedblive at være europæernes skarpeste konkurrenter paa det industrielle omraade. Et træk lagde man straks mærke til hos japanerne, nemlig deres pinlige renlighed, baade med hensyn til deres legeme og boliger. I saa henseende forekom de mig at danne en modsætning til kineserne.

Omsider fik vi skibslejlighed til Vladiwostok. Sejladsen tog ikke mange dage, men vi sejlede i stik nordlig retning, og for hver dag blev det koldere. I Japan havde vi haft sommervarme; da vi kom ind i havbugten ved Vladiwostok herskede der en hundekulde og stærk frost. Vort skib kunne ikke lægge til ved kajen, saa vi ankrede op paa reden. Vi landsattes i en robaad og under den halve times rotur frøs skindet af mine øren.

Jeg var nu naaet min rejses maal, Sibirien, men det gik ikke som min kammerat havde lovet. Der øjnedes foreløbig ingen arbejdsmuligheder.

Jeg var i besiddelse af 12 rubler, hvilke var hele min disponible formue. For disse 12 rubler kunne jeg bo to dage paa det hotel, paa hvilket vi var flyttet ind. Den tredie dag fik jeg lov at arbejde for opholdet. Min kammerat fik senere beskæftigelse. Paa denne min første plads i Vladiwostok arbejdede jeg saa for føde og husly i fire maaneder. Hotelejereren var en polak, og det var vel ikke af idel humanitet han beholdt mig; men jeg var glad for at have føden og tag over hovedet nu i den sibirske vinter. Kosten var god og rigelig, men ensformig. Om morgenen te med franskbrød, og ellers hver dag den traditionelle russiske hvidkaalssuppe med kød i.

Mine arbejdsfæller var russere, som drak megen brændevin, den de kaldte Wodka. De købte flere liter brændevin ad gangen, og saa kom de peber og ingefær paa den. Det blev til en kras dram. Man forledte ogsaa mig til at drikke Wodka, skønt det ikke smagte mig.

Saa var der en gammel globetrotter, en russisk bagersvend, der havde fartet viden om i verden, og som jeg traf sammen med ved lejlighed. Han skaffede mig en anden plads i en pæn restauration i Vladiwostok. Ved min bortgang fra hotellet gav chefen mig ti rubler. Dem skyldte jeg min vaskekone. Jeg var dog i besiddelse af pænt tøj.

I den ny plads blev jeg beskæftiget i konditoriet. Det var

skik i Østsibirien, at hoteller og restaurationer havde deres eget bageri og konditori. Egentlig var jeg ikke særlig øvet som konditor, men arbejdet lykkedes bedre og bedre for mig for hver dag, og min ny arbejdsgiver roste mig.

Manden og konen, som var indehavere af denne restauration var begge russere, et par rare, godmodige mennesker, som viste mig megen venlighed. Jeg maatte spise med ved deres bord, ogsaa naar der var gæster, og der kom mange officerer, ogsaa en del russiske præster, i dette hjem. Jeg tør næsten sige, at dette russiske ægtepar var som en fader og moder for mig. I stedet for Karl Peter kaldte de mig altid Karlruski Petrowski.

Foruden mig var der 8 kinesere beskæftigede i denne forretning. Disse var mistroiske og meget misundelige paa mig, var vist i det hele taget ikke meget venligt sindede mod europæerne. De spiste hver dag fisk og ris; det var hele deres kost, medens vi ved værtens bord fik 5—6 retter mad, samt koldt bord med likør bagefter. Skaaler med frugt fandtes næsten altid paa middagsbordet. Ved en lejlighed tog værten et æble fra frugtskaalen, holdt den hen til mig, idet han med særligt eftertryk sagde det ene ord: »Grawensteiner!«. Efter hans mening var det det fineste æble, han kendte. For mig var det underligt at høre dette, at Graasteneræblet fra min hjemstavn var naaet helt til den anden side af kloden, hvor det dengang alt dyrkedes baade i Japan og Østsibirien.

Jeg opholdt mig hos disse rare, venlige folk i 9 maaneder, noget nær den bedste tid, jeg har oplevet. Kineserne blev mig imidlertid mere og mere fjendtlig sindede, og da jeg en dag, da jeg var bleven tirret, gav en af dem et blaat øje, forlangte de min afskedigelse. I modsat fald ville de alle forlade arbejdspladsen. En af kineserne havde været hos restauratøren i 15 aar, en anden i 10 aar, og begge var ham en uundværlig hjælp.

Af hensyn til mine venner og velgørere tog jeg konsekvensen og rejste til Nikolsk, en stor og vigtig russisk militærby ved den manschuriske grænse. Fra Vladiwostok var der 8 timers kørsel med den sibiriske bane til den station, som laa nærmest Nikolsk, derfra ca. 3 timers kørsel med vogn eller slæde.

Her i Nikolsk havde jeg beskæftigelse i et russisk officerskasino i tre fjerdingaar. Penge kunne jeg ikke spare over af min løn, men sørgede altid for at være velegkvi-peret.

Da arbejdet her slap op, tog jeg tilbage til mine venner i

Vladiwostok, hvem jeg ærlig talt længtes efter at gense. Det var vinter, da jeg drog fra Nikolsk, og det blev en meget drøj slædetur til stationen. Skønt jeg mente at være varmt paaklædt, frøs jeg, og jeg maatte sidde og fægte med armene for at holde blodet i cirkulation. Ankomsten til jernbanestationen maatte jeg gnide mit ansigt med sne, for at undgaa forfrysninger.

Under jernbaneturen til Vladiwostok lagte jeg mig til at sove, da de russiske kupeer er saaledes indrettede, saa der er soveplads til hver rejsende.

Da jeg vaagnede var min pelshue borte. En eller anden havde hugget den, mens jeg sov. Mine penge strakte ikke til en pelshue, saa jeg maatte nøjes med at købe en sixpence.

Ankomsten til Vladiwostok blev jeg meget hjerteligt modtaget af min tidligere arbejdsgiver og dennes kone, men kineserne var mig lige saa fjendtlig sindede som før. Med tungt hjerte tog jeg afsked med mine velyndere. Der var nu ikke andet for mig at gøre, end søge at arbejde mig hjem efter. Min stilling var lidet misundelsesværdig. Jeg stod her midt om vinteren i den østsibiriske havneby, langt fra hjemmet, med een — siger og skriver een — rubel i lommen.

Hvorledes skulle jeg naa hjem til min hjemstavn? De lyse forhaabninger om godt arbejde og rigelig løn herude i Det fjerne Østen, var glippede.

En russisk skibskaptajn var saa venlig at tage mig med til en japansk havn, mod at jeg ydede lidt gavn ombord. Jeg kom da til at gøre tjeneste som oppasser eller steward for skibets officerer, en let og rar beskæftigelse. Skibet gik i fast rutefart mellem Odessa og Vladiwostok, anløbende forskellige mellemhavne. Skibsofficererne var fra Riga og talte tysk indbyrdes. Drikke Wodka kunne de, saavel som mandskabet.

Vi fik meget haardt vejr fra Vladiwostok til Yokohama, en skrueakse knækkede, vi drev ud af kurs og maatte søge nødhavn i Korea, hvor vi fik skaden repareret. Ved ankomsten til den koreanske havn var skibet overiset, saa det maa have været en frygtelig tur for besætningen.

Det var første gang, jeg var i en koreansk havn. Jeg kom til koreanske skibspladser et par gange senere. Hvad angaar koreanerne, det folk, som nu hærges af krigens rædsler, saa har jeg ikke faaet stort mere end flygtige indtryk af dem og deres land. Koreanerne er af ren mongolsk afstamning, i nær slægt med

beboerne i det egentlige Mongoli. Der herskede dengang i Korea strenge regler hvad sædelighed angik. Ægteskabelig utroskab og løbsagtighed blev for kvindernes vedkommende straffet med døden. Koreanerne stod ikke paa saa højt et kulturtrin som japanerne.

Da vi langt om længe ankom til Yokohama, var den russiske kaptajn atter saa venlig at tilbyde mig fri rejse til Shanghai, da han mente, det ville være lettere for mig at finde skibslejlighed i en saa stor og stærkt befærdet havn. Min agt var, at søge hyre som kullempers paa et skib, som gik til Hamborg eller anden havn.

Vi kom til Shanghai i slutningen af januar, hvor jeg tog afsked med den russiske kaptajn. Denne mand var jo ingen helblods-russer, men som han var godmodig og venlig over for mig, saaledes har jeg derude i Østsibirien mødt megen venlighed og imødekommenhed fra russisk side. Ret meget oplyste var russerne ikke, de færreste kunne læse og skrive, men dumme var de ikke. Man har vanskeligt ved at forestille sig, at det store flertal af russerne i dag skulle være stemte for krig, eller at de er afkristnede og kommunister af overbevisning.

I Shanghai søgte jeg straks at faa hyre, men ingen ville have mig. Jeg henvendte mig saa til den tyske konsul, af hvem jeg fik en foreløbig understøttelse. Dag efter dag drev jeg saa omkring i storbyens gader, hvor der var nok at se paa. En dag, det var paa den tyske kejsers fødselsdag, den 27. januar, overværede jeg en pragtfuld revu af stormagternes troppeafdelinger. Der var baade franske, engelske, italienske, tyske, russiske, amerikanske og japanske soldater mød til denne parade, som vistnok var en slags afskedsparade, da den saakaldte boxerkrig nu var slut. Alt var nu idyl, men et aars tid senere udbrød krigen mellem Japan og Rusland.

Under mit ophold i Shanghai boede jeg i et pænt pensionat hos en engelsk dame. Man skulle ellers tage sig i vare i Shanghai, thi der var gyder, hvor megen af storbyens bærmeholdt til. Et menneskeliv værdsættes ikke særlig højt i Østens havnebyer. Baade i Vladivostok og Shanghai skete der hvert døgn, særlig i nattetimerne, en række røverier, overfald og mord. Disse hørte til de dagligdags begivenheder.

Den kinesiske hygiejne staar heller ikke paa noget højt stade. De fleste kinesere var snavsede og befængt med utøj.

Jeg fik intet godt indtryk af disse gule. Men der er ogsaa mange rige og kultiverede kinesere. Rigdommen boede dør om dør med fattigdommen. Man fortalte iøvrigt, at den fattige kineser kunne leve for 2 øre om dagen dengang.

Der forløb fire maaneder, uden at jeg fandt skibslejlighed. De kammerater, jeg omgikkes, raadede mig til at gaa ombord paa et skib som blind passager. Der var mange desertører i byen fra den franske fremmedlegion i Saigon. Disse rejste fra havn til havn som blinde passagerer. Jeg afslog at benytte denne udvej, da jeg agtede at holde mig strengt paa lovens grund; men da jeg en dag kom hen paa konsulatet for at hæve min understøttelse, traf jeg selve konsulen.

»Hvad, er De her endnu!« udbrød han, da han saa mig. »Hvis De ikke omgaaende sørger for at komme videre, putter jeg Dem i hullet, og dermed Basta!«

Jeg gik meget modfalden hjem til mit logis, men mine kammerater lø blot af mig og sagde, at jeg blev nødt til at gaa ombord i det første det bedste skib. Jeg trak i mit pæneste tøj, pakkede min kuffert og gik ned til havnen. Heldigvis var jeg velforsynet med ordentligt tøj, om end jeg ikke ejede en skilling. Jeg gik sammen med de øvrige passagerer ombord i en baad, som sejlede os ud til en stor passagerdamper, som laa paa reden. Det var et tysk skib med 480 mands besætning, nemlig »Reichspostdampfer Hamburg«. Jeg slap ombord med de andre passagerer, hvorefter jeg søgte hen i en krog, hvor jeg forblev indtil skibet lettede anker og stod ud af flodmundingen. Jeg var hverken glad eller modig og man kunne, i den stilling jeg var, have købt mig for en pibe tobak.

Efter en tids forløb kom en baadsmand forbi mit skjul og fik øje paa mig.

»Ej, ej«, udbrød han, »hvad bestiller du her?«

Jeg var næsten grædefærdig og begyndte at forklare ham min fortvivlede stilling; men han afbrød og sagde: »Kom med op til kaptajnen!«

Da vi naaede op paa kommandobroen og baadsmanden fremstillede mig for skibschefen, brummede denne lidt, tog saa telefonen og talte ned til maskinmesteren.

»Hallo,« sagde han, »hvormange af Deres folk er rømt i Shanghaj denne gang?«

Svaret kunne jeg ikke høre; men kaptajnen sagde saa: »Her

har jeg en mand til erstatning, ham sender jeg ned i fyrrummet.«

Glad blev jeg, en tung sten faldt fra mit hjerte. Jeg fik mit gamle kluns paa og kom i arbejde. Skibet var paa udrejsen, saa vi sejlede til Japan. Paa tilbageturen fik vi blandt andet 3000 tyske soldater med som passagerer fra Shanghai. De skulle hjem til Tyskland, da Kina-felttoget var endt. Mange af disse soldater havde guld- og sølvgenstande hos sig, ting som var røvede i kinesiske templer og rigmandshjem. Soldaterne fik deres lønning ombord paa skibet og var velbeslaaede med mønt. Jeg var endnu i besiddelse af de falske dollar, som en kinesisk veksellerer havde snydt mig med for et par aar siden. Sølvmønterne havde i tidens løb faaet en gullig farve. Jeg fik dem solgt til de tyske soldater for gode tyske mark, endda til overkurs.

Jeg befandt mig vel paa skibet og avancerede til fyrbøder, da der blev en plads ledig som saadan. Ved ankomsten til Hamborg var jeg i besiddelse af 128 mark, men skammede mig ved at komme hjem, saa fattig, efter tre aars forløb.

Jeg tog saa atter hyre til Østen, og efter min anden rejse kunne jeg med stolthed sende min moder 400 mark.

Min lyst stod egentligt nu til søen, da livet som sømand taltte mig, og varmen i fyrrummet, som især i troperne kunne være slem nok, ikke generede mig.

Imidlertid tog jeg atter fat paa bagerhaandværket. En bager har altid brød i huset, og ved mit haandværk har jeg siden haft mit gode udkomme.

—n.

Jeg har altid været af den mening, at en befolkning, som virkelig utvivlsomt og til stadighed lægger for dagen, at den ikke vil være preussisk eller tysk, men tværtimod, at den vil tilhøre en umiddelbart tilgrænsende nabostat af samme nationalitet, ikke bliver nogen styrkelse for den magt, fra hvilken den stræber efter at skille sig.

BISMARCK

(Pr. Landdag) 20./12. 1866.

ET CITAT

»De skal ikke blive glemt«

Det er let nok at citere, men det er ofte vanskeligt at citere korrekt.

Det er saaledes tilfældet med statsminister Neergaards tale ved genforeningsfesten paa Dybbøl den 11. juli 1920. Især efter at den sydslesvigske bevægelse tog fart efter kapitulationen 1945, er Neergaards udtalelse bleven gengivet i den form: „I skal ikke blive glemt.“

Men i denne form er citatet ikke korrekt. Citatet lød nemlig: „De skal ikke blive glemt.“

Der forelaa, mærkværdigvis, ikke noget manuskript til statsministerens tale. Derfor bad Hejmdals referent, daværende redaktionssekretær Harald Rud, statsministeren om at gennemse referatet bagefter, da det jo drejede sig om en vigtig historisk udtalelse. Neergaard godkendte referatet.

Det paagældende afsnit af talen lød i Hejmdals referat saaledes:

»Men det er ikke en ublandet glædesdag.

En bitter smerte maa trods al glæde fylde vort sind for dem, der har kæmpet saa trofast. Paa regeringens og hele det danske folks vegne siger jeg: De skal ikke blive glemt. (Bifald). Det er en ærespligt for enhver regering at støtte og af yderste evne opretholde sprog og folkelighed, som de har ofret taprest for.«

I Dannevirkes, i Ritzaus Bureaus og i Flensborg Avis' referat gengives sætningen „De skal ikke blive glemt!“ i overensstemmelse med Hejmdals.

Der er jo sagligt set ikke nogen forskel i indholdet af Neergaards tale i den ene eller den anden form, kun en nuance. Det var et løfte, der blev givet de dansksindede sydfor grænsen. Og den store forsamling, der talte op imod et hundredtusind, gav sit bifald tilkende.

N. H.

m o. v. l. n. s. y.

BYREMSER FRA SØNDERJYLLAND

Af
AUGUST F. SCHMIDT

Indenfor de mange forskellige arter af folkedigtning, der er overleveret fra gamle tider i vort land, indtager byremserne deres beskedne, men ret interessante plads. Der er fra de fleste egne af Danmark optegnet saadanne remser, her og der suppleret med stedlige talemaader, hvori der søges sagt noget træffende eller morsomt om en egn eller en landsby. Saadanne remser og talemaader har deres interesse ved ikke alene at give indtryk af en gammel og primitiv genre indenfor folkedigtningen, de indeholder ogsaa ret ofte enkeltheder af direkte egnshistorisk værdi, ikke saa sjældent ogsaa drilagtige hentydninger til forhold og tildragelser, som vi nu kan faa svært nok ved at finde oprindelsen til. Hyppigt maa det have været den rytmiske fremsigelse af en række bynavne, der afgav idé og stof til en remse, som man saa — for at faa en slutning paa den — forsynede med en udgang, der f. eks. kunne hentyde til bespisningen i den i remsen omtalte hoben landsbyer. En saadan madlig »forbejring i æ eend« findes i denne remse:

Aabøl, Gabøl, Nustrup, Bæk,
Majbøl, Røjnbøl, Stursbøl, Terp.
Ellum, Hønkys, Mjøs
— lungebaand, isterbaand, pølls.

En remse inde fra midtlandet har denne ordlyd:

Terp de er en goi by.
Bedsted ligger lidt i ly.
I Syvkro skænker de for æ gæst,
i æ Møll maal [b: maler] de for æ bæst.
De Arndrunder har djert behov.
Maarbæk er en ussel kov (lille rum, jfr. alkove)
I Gravlund tæller de penge.

Af disse linjer belæres vi ikke alene om byers beliggenhed, men tillige om størrelse, armod, velstand, gæstfrihed. — altsaa slet ikke saa lidt om en egns landsbyer i en remse paa syv linjer, og disses indhold skal saamænd nok have passet til livets virkelighed. — Det har uden tvivl ogaa følgende oplysninger om en række landsbyer og bebyggelser ude mod vest:

Holm det er en smørsig,
Søvang den er uden lig,
Bøgvad er et lille slot.
I Vester Højst gør de kun lidt godt
(eller æ Aabøllinger gør kun lidt godt).
Fordi Ellehus ligger saa langt fra land,
derfor ligger Maasbøl paa det røde sand.
I Højst har de smør til brød,
i Alslev er de nær ved at hungerdø.

Og vi kan fortsætte:

I Lendemark æder de ost og brød,
i Sottrup er de nær ved at hungerdø.
Nymølle ligger saa en',
derfor har den Bredvad til ven.
Heds ligger paa det røde sand,
Duborg ligger i et andet land.
Karlsvraa er en smørsig,
Fredstrup har slet ingen lig.
Hajstrup er et lidet slot,
i Bylderup gør de ingen mand godt.

Som man ser, omhandler de to byremser hver et antal landsbyer, og det er omtrent det samme, der siges i remserne om de nævnte 18 bebyggelser. Der er blot lidt afvigende rækkefølge i fremførelsen af de forskellige stedligt karakteriserende oplysninger. Man tør sikkert regne med, at hvad der i en byremse siges om en bebyggelse, nok paa en eller anden maade skal have passet paa den eller dens indbyggere.

Byremserne giver udtryk for de gamles geografiske kundskaber, og det var nemt for de bedre begavede at huske remserne, da der i gamle dage var saa lidt, som kunne adspredesindet og fylde hukommelsen. Folk vidste da som oftest ikke

ret meget andet, end hvad den ene grande kunne fortælle til den anden om den smule, der tilfældigt hørtes om og fra den lille — eller undertiden maaske lidt større — verden, der omgav dem. Hertil kommer, at noget med rytme i, undertiden ogsaa med rim, havde let ved at sætte sig fast i mindet. Inderholdt det lærte saa tilmed noget om byer indenfor det opland; man havde mer eller mindre kendskab til, ja, saa var det saa meget morsommere at tilegne sig remsen. Den kunne saa ved passende lejlighed benyttes og øve sin virkning.

Blandt Evald Tang Kristensens mange optegnelser af sønderjydske byremser er der en, hvorom det fortælles, at en skælm engang havde skrevet den paa Hamborgs port:

Majbøl, Røjebøl, Stursbøl, Terp,
Aabøl, Gabøl, Nustrup, Bæk —
de wollen der Hamburger ødelæk.

Hamborgerne ræddedes over at være undsagt af hele otte stæder og vidste ikke, at de otte blot var bitte byer i Nordslesvig.

Fra Nustrup og Bæk kan vi følge et remsebælte mod øst til Haderslev:

De Nustrup syvsovere,
de Bæk sandgravere,
de Kraftemos pinde,
de Billund kukmænd,
de Vojens stohæst,
de Styding større [ø: stoddere],
de Hammelev narre,
de Fredsted duer,
de Haderslev fruer,
de Erlev trolde
kan over dem aall.

Denne remse giver ogsaa nyttige oplysninger om gamle forhold af forskellig slags. Byer som Nustrup, Bæk, Gabøl m. fl. gaar igen i flere forskellige remser, saa egnen omkring disse fordums hedelandsbyer har været genstand for interesse i et større opland. I Gabøl boede iøvrigt nordslesvigernes molboer; sydslesvigernes hørte hjemme i Fjælde sogn.

Gabøl er en liden stad,
Kolsnap ligger i en hule,
i Nustrup faar man et lille korn mad,
i Bæk faar man aldrig en smule.

Remsen vidner bl. a. om gammeldags fattige kaar, navnlig i Bæk, hvor man iflg. den foregaaende remse dyrkede sandjord, da man næppe i gamle dage kan have haft nogen fortjeneste ved at sælge sand og grus til bygningsbrug.

Herinde i Nustrupengen er store udsigter over vide egne:

Aabøl, Gabøl, Nustrup, Bæk,
Majbøl, Røjebøl, Stursbøl, Terp,
Enderupskovs Pebelbæk, Arnum Rebelsæk,
Højrup Kryb i Ly, Stenderup Starreby.

Og vi kan fortsætte vort udsyn fra Fjellumhøj ved Nustrup:

Aarup Bue, Kargaard frue,
Stavnager hat, Varming svat, Sem kat,
Høm prakker, Roager rakker.
De Kirkeby møer er saa tykke som køer,
det volder de Aabølling stude,
for de gaar saa længe ude.
Vesterbæk, Barbæk,
Løjt hat, Lundsmark,
Birkelev birk, Aaved lyngpind,
Vodder Vallesbæk, Gaansager ost i mund.

Slet ikke saa lidt har remsen om de anførte 28 landsbyer og mindre bebyggelser lært os. Det giver ogsaa viden om gammel-dags forhold at læse nøje denne remse fra Aabenraa-egnen:

De Løgumbo stude de holder herude,
med smør i djer klude (rejsefærdige).
De stjal en kat julenat,
de stjal en graa, de aad den raa,
de havde ikke rist at stege den paa.
De Gjennerbo-nitter, de Hovslund profiterer,
de Rovbjærg bræms, de er saa gængs,
de Hjarupper trolde, de kan tummel dem aall.

Linjerne om Katteranet i Løggum (i en anden remse henlagt til Hovst) hentyder sagtens til en eller anden begivenhed, hvori en kat har spillet en rolle. Tildragelsen behøver ikke at have fundet sted i meget gamle tider eller have nogen hentydning til hedensk kultus.

Fra Mellem- og Sydslesvig kendes ogsaa nogle byremser. Thorkild Gravlund har saaledes optegnet denne:

I Mejn er de klejn,
og ven vi kommer til Valsbølstok,
saa er de tyk nok.
I Holt er de stolt,
og nær de har djer gæld betalt,
har de it andet end polt (pjalter).

I denne remse er rimet gennemført, hvad det jo ikke nær er i alle de andre remser. Det er saaledes ikke at finde overalt i den følgende remse:

Hyllerup og Haverup,
vier væk er Vanderup.
Æ Javetut gær aa æ Jerrishøj vej.
Æ trolld er i Tarp.
Fanden er i Frørup,
æ ung mand i Barderup.

Javetut er navnet paa en klagende person, en stymper. Det kan synes, som om trolde-sagn m. v. har været knyttet til byerne Tarp og Frørup.

En remse af en anden art end de foregaaende er knyttet til Valsbøl, hvor kirkeklokken i gamle dage skal have været saa lille, at den ikke kunne høres ned over byen. Degnen ventede da til folkene fra Meden var kommen, saa gik han omkring kirken og saa ud, om der ellers var flere at se; og hvis der ikke var, gik han ned ad byens hovedgade og raabte:

Kommer no, I Valsbøl Mind!
Di Mejn mind er kommen,
saa nær som æ skræjjer fra Skeggevaj,
men ham hær æ int fornommen.

Dette fortrinlige vers, der vel indeholder et gran af sandhed, giver et baade pudsigt og rørende indtryk af de gamle tider ude i Valsbøl, men samtidigt belærer det os ogsaa om, at den, der har sat verset sammen, ikke har været uden evner. Det samme gælder iøvrigt ogsaa de andre ukendte almuepoeter, der — forslagene hoveder som de har været — har sammenflikket vore mange byremser, af hvilke talrige nu er glemt for stedse. De blev ikke optegnede, inden de sidste, som kunne huske dem, var bortgange. Claus Eskildsen har i Sønderjydsk Maanedsskrift 1928 samlet ikke mindre en 55 forskellige Remser og stedlige mundheld knyttet til landsbyer beliggende i landet mellem Kongeaaen og Dannevirke. Og flere remser er fundet frem siden 1928. Remserne er, som nævnt, af lokalhistorisk og folkepsykologisk værdi, og de bringer et budskab om gamle tider med megen fattigdom og overtro. De oplyser tillige om jordbundsforhold og agerbrug og om det landomraade, som en enkelt egns befolkning havde noget kendskab til, — og de giver et indtryk af folkelig ironi, vid og humoristisk sans.

Byremserne, der hører til vort aandelige arvegods, er overleveret fra slægt til slægt til vor tid, hvor de ikke længer har nogen plads i den levende tradition. Af denne grund er det nok værd at erindre om dem, selv om der nu om stunder er mange forstandige, oplyste, kultiverede mennesker, der med skuldertræk og hovedrysten ser paa gamle remser, viser og eventyr. Men hvis nu de ovenstaaende oplysninger kan aftvinge dem indrømmelsen »Der er noget i det, som karlen sagde, da han skulle tærske om«, da er nærværende lille populære bidrag til oplysning om et særligt omraade af gammel sønderjydsk folkedigtning ikke skrevet forgæves.

Paa afstand tager det sig maaske i manges øjne bedre ud, naar vi taler store ord om »sagen«, men vi fremmer dem bedst, naar vi, hver i sin kreds, arbejder trofast og støt med paa løsningen af de opgaver, tiden stiller.

H. P. HANSSEN
(Fra Kampaaene) 1906.

Da landraad Becherer eksaminerede mig i latin paa sessionen

Under fremmedherredømmet praktiserede de tyske myndigheder et tvangsstyre med smaalige chikaner overfor den danske befolkning for overtrædelser af politiforbud og andre bestemmelser. De gamle mindes endnu med smil den tid. Disse sammenstød med myndighederne opnaaede jo slet ikke det tilsigtede formaal. Tværtimod tog vi det med godt humør, selv om det kunne koste en bøde paa 3 eller 10 mrk., maaske ogsaa mere. Latteren og smilet blev et virkningsfuldt vaaben i vore hænder. En rød-hvid kalket skorsten, en manglende vognlygte efter mørkets frembrud, en kaffekop med korslagte dannebrogsglaser — hvis de vel at mærke stod i butiksvinduet, saa de kunne ses fra gaden — og andre forseelser, der faldt ind under begrebet »Grober Unfug«. Det fremkaldte blot en munter latter paa myndighedernes og modstandernes bekostning. Engang deltog min gamle, afdøde studenterkammerat, senere præst i Aabenraa, Vojens og Karise, Knud Rosendal fra Agerskov i et sportsstævne i Øster Lindet. Han havde sat en rød og en hvid rose i knaphullet. Det pyntede, syntes han, men det syntes gendarmen ikke. Da denne opdagede dette for det tyske riges sikkerhed saa faretruende fænomen, skred han ind og beordrede Rosendal til at fjerne den ene rose. Men han lod dog Rosendal selv vælge, hvilken rose han ville beholde, den hvide eller den røde.

I 1892 udgav De samvirkende sønderjydske Foreninger et lille hefte »Stambogvers« med citater af dansk lyrik, der passende kunne anvendes i stambøgerne, som var paa mode dengang. Saa vidt jeg husker, var valget af versene foretaget af dr. Moltesen og dr. Mackeprang. Den blev meget flittigt benyttet. Det var jo ikke saa let selv at »hitte paa«, saa »Stambogvers« afhjalp et virkeligt savn. Ak, hvor mange gange har vi bladet den igennem, og mange citater har brændt sig fast i hukommelsen, især naar det drejede sig om citater af kendte sange fra den »Blaa Sangbog«.

Engang havde min søster taget »Stambogvers« med i skolen, og læreren fik fat i den. Han tog den med op til pulten og studerede den ivrigt. Saa gik han ned til min søster og sagde med en frygtindgydende stemme:

— Willst Du, dass ich Dich und Deine ganze Familie unglücklich machen soll?

Der var jo intet andet at gøre for den stakkels pige end at svare et svagt og spagfærdigt:

— Nein!

Men hun fik dog sine »Stambogvers« tilbage med paalæg om aldrig mere at tage dem med i skolen. Vi var dog klare over, da vi kom hjem fra skolen, at lærerens trusel om, at hele familien ville »blive gjort ulykkelig« var ganske bestemt en horribel overdrivelse. Det kunne dog i værste fald ikke have resulteret i andet end en times oversiddende, hvad hun ganske vist aldrig har været udsat for. Men vi glemte ikke episoden i lange tider, ja, end ikke efter 60 aars forløb.

Værre end den slags smaa pikanterier var det, naar gendarmeren eller amtsforstanderen opløste danske møder med intetsigende paaskud. Det vakte harme. Den danske befolkning følte sig forurettet. Men bagefter var man alligevel stolt af at have været med i den »lille politik«. Men allerværst var det dog, naar forsamlingshuse maatte holdes lukkede i maanedse- eller i aarevis, eller naar frimenighedskirkerne i Haderslev og Bovlund i flere aar stod med stængte døre, indtil domstolene skaffede danskerne deres ret. »Vor kamp er en kamp for retten«, skrev H. P. Hansen som motto paa det lille hefte »Vore Rettigheder, Valgretten til Rigsdagen«, som han udgav i 1893.

★

I 1901 var jeg bleven dansk student, og enhver student er selvfølgelig stolt af studenterhuen. Men jeg maatte, naar jeg kom hjem sydfra Kongeaaen, tage kokarden af og nøjes med det lille sølvkors. Som lovlydig borger gik det jo ikke an, at man bragte det store tyske rige i nogensomhelst fare for en kokardes skyld, der kun var 1 centimeter i diameter.

Paa en spadseretur til Rødding mødte jeg gendarm Beckmann, højt til hest, med sabel og pikkelhue og alt andet dingeldangel, lige neden for Rødding banke. Han saa inkvisitorisk paa mig og standsede mig. Da kokarden var fjernet, havde jeg en ren samvittighed, saa han maatte nøjes med at udspørge mig om min

bopæl og hjemsted. Vi fortsatte saa ad hver sin vej uden gensidige hilsener. Et par aar i forvejen havde han forøvrigt mødt mig paa cykle i Hjerting, og dengang var jeg ikke helt sagesløs; thi der manglede en bremse paa cyklen. Han idømte mig saa arbitrært en bøde paa 3 mark. Dem stak han i lommen, og jeg anmodede om en kvittering, og den fik jeg.

Men da jeg havde taget studentereksamen af den matematisk-naturvidenskabelige retning og agtede at studere teologi, maatte jeg tage en tillægseksamen i latin og græsk, før jeg kunne begynde universitetsstudiet. Det ville derfor volde et afbræk i min læsning, der foregik ved privatundervisning paa Askov, hvis jeg skulde springe soldat i mellemtiden. Der maatte altsaa en ansøgning til om et aars udsættelse af militærtjenesten, og den sendte jeg, skrevet paa ulasteligt tysk af J. H. Schmidt, Villa Clara, Haderslev, til sessionskommissionen. Med nogen spænding mødte jeg saa paa sessionen i Gram. Da turen kom til mig, stillede jeg mig in puris naturalibus for de herrer, blev vejjet, maalt og undersøgt af overstabslægen. Jeg blev funden duelig til infanteriet. Nu maatte da vel min ansøgning om udsættelse komme for, tænkte jeg, og ganske rigtigt, en af de civile sessionsmedlemmer, der havde sidet og bladet omhyggeligt i sine — og mine — papirer, sagde saa:

— Der foreligger en ansøgning fra manden her om et aars udsættelse, og han gengav begrundelsen for ansøgningen.

— Hvor er De student fra?

— Fra København.

— Er De immatrikuleret ved Københavns universitet?

— Nej, fordi jeg har taget matematisk studentereksamen og vil tage en tillægsprøve i latin og græsk.

Saa greb min ven gendarmen ind, han stod lige ved siden af mig.

— Der Mann soll Freigemeindeprediger werden!

Saa var jeg klar over, at mine chancer dalede! Derpaa kunne jeg gaa ud, medens sessionsherrerne konfererede. Efter nogen tids forløb blev jeg kaldt ind igen, og nu forklarede manden paa den anden side bordet mig omhyggeligt, at ifølge de og de bestemmelser i lovens paragraffer ville jeg, hvis jeg havde været immatrikuleret ved universitetet — det stod der nemlig i loven og profeterne — have haft ret til et aars udsættelse. Men da jeg ikke var bleven immatrikuleret, saa —: «Infanterist, Fusilier-Regiment von Steinmetz, Westpreussisches Nr. 37, in Krotoschin!»

Og saa kunne jeg gaa med den besked — foreløbig.

Jeg vidste knap nok hvor Krotoschin — nu hedder byen Krotoszyn — laa, men den laa i provinsen Posen, nær ved den schlesiske grænse.

Naa, samme skæbne delte jeg kun med saa mange unge danske fra Sønderjylland, saa den tid gik vel nok. Men ærgerligt var det, at ansøgningen aabenbart havde været saa nær ved at blive bevilget, hvis blot ikke undersøgelsen af lovens paragraffer havde muliggjort et afslag.

Jeg var oprigtigt talt rigtig godt gal i hovedet.

Da sessionen endelig var afsluttet, stod vi alle udenfor hotellet, hvor sessionen afholdtes. Saa kom gendarmen og raabte højt: »Der Mann aus Copenhagen!«. Da jeg maatte formene, at interessen for min person stadig var levende, svarede jeg: »Hier«. Jeg skulle komme med, »der Herr Landrat« ønskede at tale med mig. Landraaden, der var medlem af sessionskommissionen, var hr. Becherer, hvis navn i disse aar var bekendt af hele offentligheden, dog ikke for det gode. Han var en af tvangsstyrets første-mænd, var med i alle Køller-politikens affærer, nybyggerforeningen, pastor Jacobsens mange fallitboer og retssager i Skærbæk o. a. m.

Med nogen forbavselse fulgte jeg gendarmen, og landraad Becherer stod allerede paa hotellets høje trappe, og jeg stillede mig et par trin lavere. Jeg overvejede, om jeg skulle tage hatten af, men der var ingen udsigt til en forandring i min skæbne, og jeg som sagt ærgrede mig indvendig over den behandling, jeg havde været udsat for. Jeg beholdt hatten paa!

Landraaden begyndte:

— Er De student?

— Ja.

— Kender De Cicero?

— Javel.

— Kender De Ciceros fjerde catilinariske tale?

— Ja, det gør jeg.

— Hvordan begynder den?

— Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra . . . .

(»Hvor længe vil du dog, Catilina, misbruge vor taalmodighed . . .« Citatet kunne jo passende have været anvendt overfor de tyske myndigheder selv: Hvor længe vil I dog misbruge den danske befolknings taalmodighed?).

Saa syntes landraaden at være tilfredsstillet.

Audiensen var forbi.

Men hvorfor pokker interesserede han sig pludselig for romerske antikviteter?

Naa, da efteraaret kom, dampede jeg af med transporten til Krotoszyn.

Til trods for mine kun 167 cm i højden blev jeg højre fløjmand i 8. kompagni. Det sidste kompagni i hver Bataillon udmærkede sig ikke ved sin højde. Men tyskerne fik ikke megen fornøjelse af min militære indsats.

Da bataillonseksercitsen begyndte efter fire maaneders forløb, maatte jeg indlægges paa lazarettet for en knæskade, og langt om længe fik jeg, da sommeren kom, besked om, at jeg skulle hjemsendes.

Jeg havde flere lidelsesfæller, der haabede paa at faa en større invalidepension, hvis de gjorde vrøvl, og de var ikke tilfreds med afgørelsen.

Da raden kom til mig, blev jeg spurgt, om jeg var tilfreds med at blive hjemsendt som »zeitig Halbinvalide mit einer Pension von 6 Mark monatlich«, svarede jeg omgaaende ja. »Endlich ein vernünftiger Mensch«, udbrød underofficeren synlig lettet. Begge parter var tilfreds.

Da min knæskade efter et par aars forløb ikke bedredes, blev jeg forfremmet fra »zeitig« til »dauernd Halbinvalide«, og i 50 aar har jeg nu hævet invaliderenter, dels paa det tyske riges og dels paa den danske stats bekostning, og invaliderenten er skattefri!

Min invaliditet var dog ikke værre, end at jeg blev indkaldt til garnisonstjeneste i krigen 1915 til 18, og saa udbetalte det tyske militærvæsen oven i købet ikke invaliderenten under indkaldelsen!

Niels Hansen.

(1871)

Statskløgten i de moderne stater er ikke: hvorledes man skal bære sig ad med at være minister, men: hvorledes man skal bære sig ad for at blive minister.

SØREN KIERKEGAARD
(Dagbogsoptegnelser 1851).

191 Tre generationer

Julefortælling af

P. TOLDERLUND-HANSEN

Der var tradition for, at der anden juledag holdtes et juleselskab paa „Møllegaarden“, og sjældent havde det haft en saa smuk indledning som i aar. Da gæsterne indfandt sig i mørkningen, talte de allesammen om, at vejret var vidunderlig, og at det var pragtfuldt med en hvid jul.

Friskolelærer Thorsens var de sidste, der kom. De standsede paa den store stentrappe, og Thorsen trak sin kone i ærmet paa den sorte plysseskaabe — hun havde faaet den under krigen, syet af et rødt bordtæppe, der var blevet farvet, for det var jo ikke til at betale færdigsyede frakker —og hun saa spørgende op paa ham med sine nærsynede øjne. Han pegede udover gaardspladsen. De toppede brosten var blevet borte under et nænsomt snelag, og derved var de gamle bindingsværkslænger kommet til at staa saa underlig afklædte og alene, med den natblaa vinterhimmel over sig og det hvide felt under sig. Det kunne ligne et endnu ikke fuldført maleri. Det var det, han gjorde hende opmærksom paa, og hun nikkede bekræftende, mens der med lynets hast fløj tanker gennem hendes hjerne, om hun havde faaet fuldført, hvad hun skulle, inden de gik hjemmefra. Der var saa meget, — de havde jo ingen pige. Men Thorsen var ikke fordringsfuld; han havde saa rig en evne til at sætte sig udover det jordiske. Det havde hjulpet ogsaa hende.

De stod der paa trappen og nød synet af den gamle Møllegaard, der var iklædt sneens rene, nye vinterdragt, og de lyttede et øjeblik til den svage, sitrende brummen i telefontraadene, der fra gaarden løb bort og blev borte oppe i hulvejen. Thorsen fandt, at det lød som en humlebi i fredelig glideflugt, og hans kone havde — trods aars-tiden — intet at indvende mod sammenligningen. Thorsen var en mester i billedlig tale. Det var den og hans fortællekunst, der havde givet hans navn klang paa egnen. Og i de første aar, da han som ung friskolemand kom til egnen, havde hjemmene staaet sammen om skolen. Dengang var der over hundrede elever, nu var der kun tredive, — helt nøjagtig syvogtyve, men de plejede at regne med tredive, fordi det var det nærmeste runde tal. Det var gaaet tilbage med aandslivet paa egnen, — det sporedes tydeligt.

Thorsen gjorde tegn, at de skulle videre, og de lukkede sig selv ind i den store entre. Der lød mange stemmer fra dagligstuen bag fløjdøren. De øvrige gæster var nok allerede kommet. Thorsens plejede at være de sidste. Friskolelæreren havde altid besvær med sine flipper, og hans kone havde saa meget at se til i sidste øjeblik. Der skulle lukkes for hønsene, og der skulle lægges paa kakklovnene, saa der ikke var iskoldt, naar de kom hjem. Blomsterne havde ogsaa en forbavsende evne til at se tørre ud, naar Thorsens skulle i byen.

Men friskolelærerens vidste, at der blev ventet paa dem. Man havde aldrig nogetsteds, hvortil de var indbudt, gaaet til bords, før de var kommet. Derimod vidste de ikke, at de gerne blev inviteret en halv time før de andre, saa at deres ordinære forsinkelse paa en lille time i virkeligheden kun var paa en snes minutter.

Ingen havde hørt dem komme, men de fik selv hængt deres tøj paa plads. Entreen var unægtelig noget van-

skeligere at finde ud af end i gamle dage, da der var hyggeligt i den med knagerækker og dyrskueskilte og lugt af sur tobak fra Rasmus Mygils lange pibe, der altid hang i et hjørne ved siden af piskene. Tiderne skiftede. Nu mærkede man, at Rasmus Mygil var kommet paa aftægt, og at den næste generation, Svend og Eva Mygil, stod for styret. Svend kaldte sig jo ogsaa proprietær, mens Rasmus bare havde været gaardmand. Men retfærdigvis maatte det medgives Svend, at han var fænomenal dygtig. Og det var Eva forresten ogsaa.

Thorsen gik hen til et stort spejl med indirekte belysning. Han havde nu altid holdt af mahognirammer; dette havde overhovedet ingen ramme. Han kunne ogsaa bedre lide tæpper end det blanke parketgulv, der nu var i entreen, og den tanke strejfede ham, at Svend og Eva, naar de havde deres „rigtige“ gæster — dem, de jævnlige kom sammen med — dansede i entreen, der var stor som en lille sal. Men han maatte indrømme, at spejlet var godt, — afslørende godt! Han kunne i dette øjeblik kun altfor godt se, at han burde have været klippet inden jul. Det graa haar strittede altfor muntert og respektløst, og han kunne ogsaa se, at hans mørke tøj hang underligt opgivende i skuldrene. Han burde maaske lade en skrædder se lidt paa det ved lejlighed.

Fru Thorsen havde efter forskellige fejltagelser fundet det garderobeskab, der blev brugt til tøj. Det første, hun havde aabnet, blev aabenbart brugt til Svends jagtting, for der laa fuldt af æsker med patroner og af jagttasker, og det næste skab, havde hun ogsaa skyndsomt lukket, for der var der fuldt af flasker, sat ned i en krave af træ, og i midten var der mange glas. Hun havde engang i en fortælling læst om nogle mennesker, der havde „bar“ i deres hus. Hun havde en ret sikker følelse af, at hun havde været i nærheden af saadan en

indretning. Endelig indenfor den tredie dør fandt hun garderobeskabet, og hun hængte overtøjet ind paa røde, lakskinnende bøjler. Imens vejrede hun fra køkkenet en svag duft af gaasesteg og rødkaal. Hun blev pludselig sulten og kaldte paa sin mand.

Smaa levende flammer fra mange kærter paa bordet lyser varmt og kønt op mod ansigterne. Glansen fra himlen, tænker Thorsen.

Selv i Bjarnes øjne ser han en glans, han er glad for at møde. Bjarne er Svends og Evas ældste søn, — tredje generation. Det er ganske ejdommeligt at se de ældste repræsentanter for tre generationer sidde her ved bordet ved siden af hinanden. Gamle Rasmus Mygil med det snehvide haar, med den tunge skikkelse og den rolige, lidt langsomme maade at tale paa. Thorsen staar i stor taknemmelighedsgæld til denne mand. Han var blandt dem, der i sin tid fik ham til friskolekredsen som lærer, og siden har Rasmus Mygil troet paa Thorsen som paa den gode Gud. Han har set den fuldendte børneopdrager i den sejge, idealistiske aandskæmpe, og han har aldrig set noget mærkeligt i friskolelærerens magre, lidt kantede skikkelse. Svend Mygil sidder for bordenden, bred og stout, veltilfreds og sorgløs. Thorsen har grund til ogsaa at være ham taknemmelig. Ganske vist har han en sikker fornemmelse af, at Svend Mygil kun har støttet friskolen, fordi det ville betyde et brud at lade være, og Svend har aldrig ønsket at skabe vanskeligheder. Han gaar den letteste vej, hvor det er muligt. Han sidder her med sit lidt blege, fyldige ansigt og føler sig glad over at være vært. Han har selv gaaet i skole hos Thorsen, og han kan endnu i et bevæget øjeblik, hvis der er høstfest paa gaarden, eller der er en anden sammenkomst, hvor folkene er samlede med naboer, foreslaa, at man synger en Ingemannsk sang eller en af de andre folke-

lige sange, har lærte hos Thorsen. Den gamle friskolelærer har ikke kunnet lukke ørene for, at der tales om, at Svend og Eva er med i „Klikken“, som folk kalder den lille kreds af egnens bedrestillede, som livligt kommer sammen i selskabelig omgang. Jo, Thorsen har jo selv gang paa gang hørt Svends bil komme hjem i den tidlige morgen, eller han har hørt biler køre bort fra „Møllegaarden“ meget sent paa natten. Men Svend er en af egnens dygtigste proprietærer, og det retfærdiggør for meget. Der var vel heller ikke noget at sige til, at han ønskede, at Bjarne skulle læse. Men Thorsen havde ikke tænkt sig, at den tredje generation paa „Møllegaarden“ skulle blive en akademiker. Udviklingen er i det hele gaaet i en anden retning, end han havde tænkt sig.

Thorsen famler sit rødvingsglas ind i haanden og nikker ned til Eva. Hun sidder blussende og blomstrende nede ved den anden bordende. Hendes kastaniebrune haar lyser som mahogni — det var lyseblond, da hun blev gift med Svend, men senere lod hun det farve, og hendes kinder er ungpigerøde. Thorsen kan ikke lade være at tænke paa, hvordan hun ville se ud, hvis alle de kunstige farver var taget af hende. Bare hun kan holde til al selskabeligheden, tænker han.

Nu bliver der rundskaal. Lille fru Thorsen smiler og nikker over til sin mand. Det er en af deres lykkeligste dage, naar de er til juleselskab paa „Møllegaarden“. Det minder dem om de gamle tider, da friskolelærerens overalt var selvskevne gæster, og Thorsen altid var den bedste taler. Han kunne give dem allesammen noget med hjem. Dengang var hun ogsaa selv midtpunkt, — for saa vidt. Hun havde jo altid noget haandarbejde, der blev beundret. Det var saa fint og smagfuldt, sagde man. Nu taler man ikke mere om det. Moden er vist skiftet.

Thorsen blinker med øjnene til hende. Det er en kaad-

hed, han sjældent finder paa, men hun mindes glimtet fra den tid, da de var forlovede.

Og saa smiler og nikker de begge kredsen rundt, og begge standser de ved Christian. Han er den eneste af friskolens elever, der er tilstede, skønt der er adskillige børn med. Christians far er graver, og han er kommet med, fordi „Møllegaarden“s ferie pige fra København, Karen, — en stor ranglet men køn pige paa tolv aar — har faaet lov at fejre julen paa gaarden, og hun og Christian kender hinanden fra sommerens solfyldte dage. Paa en mærkelig maade kan landsbydrengen og københavnerpigen tale sammen, skønt han er yngre end hun og skønt de er vidt forskellige.

Eva ønsker velbekomme. Der er kaffe i dagligstuen. Der skramles med stole. Det var et velsignet maaltid, siger Thorsen taknemmeligt til Svend.

Det er tid at bryde op. Fru Thorsen har et par gange hvisket det til sin mand, men han var saa optaget af at drøfte gamle minder med Rasmus Mygil, at han knap nok hørte det.

Og nu er Bjarne pludselig kommet med ind i diskussionen. Der er blevet stille i de andre grupper rundt i den store dagligstue, der ellers aftenen igennem har summet som en stor bikube. Der er faldet nogle faa skarpe replikker mellem den gamle lærer og den unge adjunkt, der nu staar med ryggen ind mod den hvide marmorkamin. Ingen fik rigtig fat paa, hvordan det begyndte, men maaske var det Thorsen, der med lidt foragt i stemmen talte om k u n d s k a b s j a g e r i e t i de højere skoler og om rigdommen i friskolen og højskolen.

Nu er der dødsstille omkring den unge mand og den aldrende friskolelærer. Fru Thorsen har forgæves prøvet at rejse sig og gøre tegn til, at de maa gaa, men det er for sent at afværge en debat. Svend Mygil finder en frisk

cigar frem og tænder den. Han saa gerne, at Bjarne holdt sine meninger for sig selv, men Bjarne er jo voksen nu og maa selv vide, hvad han gør.

Thorsen ryster paa hovedet ved tanken om den nye tid, der er inde.

— Ja, verden kræver intelligenspræstationer og spørger sjældnere om hjerteegenskaberne. Næh, maa jeg bede om en tilværelse, hvor der lægges hovedvægt paa de menneskelige egenskaber.

Bjarne svarer skarpt:

— Friskolen og højskolen overvurderer sig selv. Jeg ved ikke, om den ungdom, der udgaar derfra har nok til sig selv, men de har i hvert fald intet overskud at give af til andre. Den lille Peter eller Marie, der er vokset op i den frie skoles atmosfære af menneskelighed og aand, kan nemlig meget let opdage, at det hele bare var illusion. Den dag, de staar overfor det praktiske livs krav, er de klar over, at det var en løgn, de byggede deres fremtid paa.

Thorsen er blevet ganske bleg. Det forfærdet ham, at Bjarne, der dog gik sine første skoleaar hos ham, kan tale saadant. Men han formaar kun uforstaaende at gentage Bjarnes slutningsord: løgn. Han siger det med en fremmed klang, — som om nogen havde slaaet ham.

— Ja, siger Bjarne, de børn vil opdage, at de byggede paa en livsløgn. Den moderne verden kræver nemlig realiteter og aand i rimelig blanding, og sandheden er jo, at den mest ufølsomme ofte kommer hurtigst frem og bliver de største og betydeligste mænd, og de letsindige kommer oftest lettest gennem livet.

— Hvad siger du dog?

— Kun, hvad der er sandt. Jeg siger ikke, at man skal opdrage til ufølsomhed og letsindighed, men man skal være varsom med at danne hævninger. Man skal opdrage

mennesker til at leve i en virkelighed og ikke i en skyggeverden. De skal lære at tænke logisk, at skelne mellem væsentligt og uvæsentligt og se objektivt paa en ting.

Thorsen har rejst sig. Det ligesom kræver situationen.

— Bjarne, jeg havde ikke ventet saadanne ord af en af Mygilslægten . . . . forstaar du da ikke baggrunden for hele mit arbejde? Ser du ikke faren i hele udviklingen? Vi gaar jo mod en katastrofe. Det, det drejer sig om, Bjarne, er dog, at vi kan skabe gode mennesker, samfundsborgere med gudsfrygt og nationalfølelse. Mennesker der er idealister. . . .

Friskolelæreren standser forpustet. Det hele er kommet saa overraskende og uventet. Han føler det som et aandeligt overfald, — og det netop af Bjarne!

Den unge adjunkt har en overbærende klang i stemmen, da han svarer:

— Idealister! Hvem er idealister? Jeg er det i k k e, og jeg bilder mig ikke ind, jeg er det. Du er det, Thorsen.

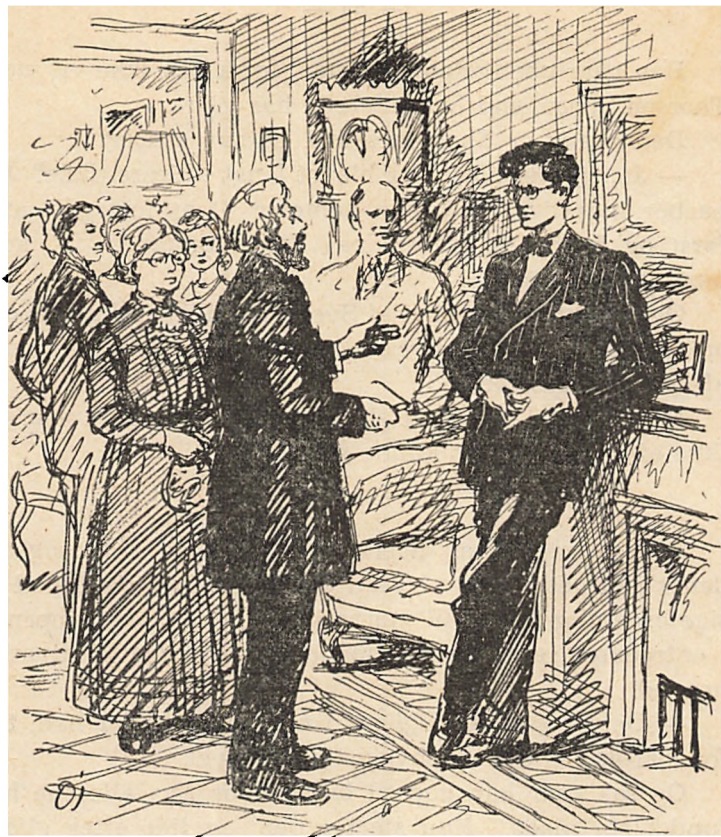
Han gør en lille pause, for at give sin modpart lejlighed til at sammenligne, og saa farer der nogle ord ud af ham, han ikke burde have sagt:

— Synes du, jeg ville staa mig ved, at vi byttede roller, Thorsen?

Der bliver meget stille. Der staar de foran hinanden. Bjarne i elegant blaat tøj med røde striber efter sidste københavnermode, Thorsen i sit slidte stadstøj, der har set Bjarnes daab og konfirmation, — og jul efter jul paa „Møllegaarden“.

Thorsens øjne søger til den lille, trætte lærerkone, der sidder yderligt paa kanten af sofaen. Et menneske har vovet at stille de to til skue som et eksempel paa, hvad idealisme kan føre til.

Han prøver at skjule en let bevægelse, da han med en stolt klang siger:

Det, det drejer sig om, er at vi kan skabe gode mennesker —

— Vi har da været lykkelige, — — ikke mor?

Hun nikker med taarer i øjnene.

Bjarne har slaaet blikket ned.

— Undskyld, Thorsen, det var naturligvis ikke saadant ment .... jeg .... jeg paapeger blot, at det ikke er nok at være idealist. Nutidens mennesker ønsker en større levefod, end man gjorde før. .... vi kræver bedre livsvilkaar, og efter min mening er det, fordi vi er blevet langt .... langt ....

Han gaar ubehjælpsomt i staa, fordi han ikke vil saare Thorsen, mere, end han allerede har gjort.

Denne gang er Thorsen skarp, da han svarer:

— Ja, sig det blot. I er blevet langt klogere, ikke? Jeg haaber inderligt, at I ikke kommer til at fortryde, at I først og fremmest tænkte paa Jeres forstand .... kom mor, vi maa gaa.

Og hastigt, upaavirket af Svend Mygils beroligende ord om, at det jo ikke haster saa meget, tager friskolærerens afsked med selskabet.

Men Bjarne har gjort sig et ærinde ud, og de spørger ikke efter ham for at kunne sige farvel.

★

Eva stormer foran Svend Mygil ned ad „Strandgaarden“s store stentrappe. Hun har ikke givet sig tid til at sige ordentlig farvel til værtsfolkene, der staar trippende i entredøren, men hendes mand søger at glatte situationen ud.

— Det er saamænd glemt i morgen, mumler han, tak for i aften, — det var hyggeligt alligevel.

Og saa gaar han ned til bilen, hvor Eva allerede har fundet sin plads. Han starter den, og lidt efter glider den hurtigt bort. I lang tid veksler de ikke et ord. Hun har sat sig om bagi vognen, og selv har han nok at gøre ved rattet med at holde vognen paa vejen. Tidligere paa dagen var der tøjvej, og nu har en let frost sat ind, saa han maa passe paa, at vognen ikke glider. Svend Mygil har aldrig været nogen forsigtig bilist. Han burde ikke have taget rattet i aften efter den middag, han har været med til, men han stoler paa sig selv. Han plejer at kunne taale at faa adskilligt under vesten, inden han bliver usikker paa haanden, mener han.

Omsider, da de er kommet ud paa aaben landevej,

nedlader han sig til at sende en bemærkning bagud over skulderen.

— Du skulle holde dig for god til at lave scener, siger han.

Eva bliver ham ikke svar skyldig, hendes stemme er spids og skarp.

— Er jeg maaske den første, der har lavet scener, naar vi har været ude?

— Nej, mumler han, det trøster jeg mig ogsaa med. Det er forhaabentlig glemt til næste gang.

— Desuden er jeg syg, siger hun selvmedlidende.

Det er ham for meget. Han vrisser lidt arrigt.

— Syg? Du var fuld!

— Skam dig Svend, raaber hun harmdirrede, du ved, jeg drikker aldrig for meget, men det er ikke til at holde de tomme og taabelige mennesker ud. De er saa dumme.

— Det er vore venner, svarer han.

— Ja, dine maaske. Jeg er snart færdig med alt det .. vi er ogsaa altfor meget ude. Det er det tredje juleselskab vi er til. Det er ogsaa dig, der evig og altid vil ud.

— Mig? Nej, det er ved Gud dig selv. . . .

Han naar ikke at sige mere. I samme nu mærker han, at vognen skrider under dem. Rattet lystre ikke hans hænder. Bilens lyskegle fanger et træ foran. Eva skriger. . . .

Saa høres der en skærende lyd, af blik og staal, der møder modstand. Og alt bliver mørkt.

★

Frosten tog til i de tidlige morgentimer, og solen kom frem først paa formiddagen.

Bjarne staar alene i „Møllegaarden“s gamle dagligstue og stirrer ud gennem ruderne. Glasset græder store taarer efter smeltet is.

Nu er der stille i huset. En ro, der virker dobbelt stærk, efter det, der skete i nat.

Bjarne vil aldrig glemme det øjeblik, da en af gaardens piger kom styrtende op og bankede paa hans dør med besked om, at hans far og mor var forulykket.

Han styrtede op og smed en slaabrok over sin pyjamas. Da han kom ned i entreen, laa hans far og mor paa gulvet. Der var pletter af blod omkring paa det lyse parket.

Der var mænd omkring, han ikke kendte, og det lød som en fjern, uvirkelig tale, at de fortalte om, hvordan de var kommet kørende og havde fundet bilen med de to kvæstede mennesker. De vidste, hvor de hørte hjemme, og nu var de altsaa kommet for at aflevere dem.

— Hjælp dem op i soveværelset, sagde Bjarne, og ring efter en læge.

Det er nu fem timer, siden alt dette skete. Og nu ligger hans far og mor deroppe i den tunge døs, der ofte følger efter hjernerystelser. Han har bedt sygeplejersken, der er kommet nede fra landsbyen, om at blive hos dem. Han kunne ikke længere selv. Det hele har været saa forfærdeligt.

Han kan se sin mors ansigt for sig. Da hun i aftes tog afsted var hun straalende som altid, — en ung blussende mor med stærke farver med liv og rytme over sig. Og nu . . . nu ligger hun bleg og stille. Den tanke har aldrig slaaet ham, at hans mor kunne blive ændret saa hurtigt. Og saa er der dog sket det mærkelige, at han i den kvinde, der nu ligger faa stuer fra ham, har mødt en anden mor, end han nogensinde har haft, — og en mor han holder af paa en ny, mærkelig maade. Hvordan var det, hun saa paa ham? Og hvad var det, hendes lille taknemmelige, aah saa trætte smil udtrykte? Hvad betød den hvide haand, hun med besvær løftede mod hans kind, da han sad paa kanten af hendes seng?

For første gang i sit liv føler han, at det er en rigdom bare at være til.

Glassene i vinduet er holdt op med at græde. Solen har visket deres sidste taarer bort. Udenfor ligger gaardspladsen skinnende hvid, saa det næsten skærer i øjnene.

Der kommer to børn ind gennem porten. Det er Christian og Karen. De har blomster med, og lidt efter banker de forsigtigt paa døren og staar saa foran ham.

Karen er genert og virker endnu mere ranglet end ellers, men der er en køn glans i hendes øjne, da hun spørger om, hvordan Bjarnes forældre har det.

Han tager blomsterne, hun har med, og forklarer, at det heldigvis ikke er gaaet saa slemt, som det først saa ud til . . . og som det let kunne være gaaet. Han hører, om de ikke vil sidde ned.

De sætter sig paa kanten af hver sin stol og ser alvorlige og andægtige ud. Selv stillede han sig over foran kaminen, men det slaar ham, at her stod han ogsaa den aften for nogle dage siden, da han havde sin debat med Thorsen, og han skynder sig at tage plads et andet sted.

— Skal du snart hjem igen til København? spørger han Karen, nærmest for at sige noget.

Hun nikker. Jo, hun gaar jo i skole, og hun skal begynde inden ret længe, men hun bliver da nytaar over.

— Hvad skal du saa være, skal du have eksamen? spørger han videre.

Ja, nikker hun med et lille smil. Jeg skal have realeksamen. Jeg skal være damefrisørinde!

Han rejser sig uvilkaarligt med et lille „Jasaa“ og slaar et slag over gulvet. Men han standser, da Karen pludselig ser op paa ham og stiller ham et spørgsmaal.

— Christians bror dumpede til mellemskoleprøven, saa han er da dummere end mig, ikke? Det siger han, han ikke er.

Christian griber fornærmet ind.

— Nej, forklarer han, han siger bare, at han er ligesaa klog, som du er.

— Jamen, det er han altsaa ikke, fastholder Karen, vel hr. Mygil?

Bjarne ser fra Christian til Karen og tilbage igen.

— Drøfter I virkelig den slags, siger han eftertænksomt. Det skal I virkelig ikke bryde hovederne med. Den, der ikke kommer op i mellemskolen, kan jo være dygtig til andre ting. Man kan sandelig ikke saadan maale, om børn er klogere eller mindre kloge.

— Jamen, siger Karen i haab om at vinde lidt sejr, det er da det vigtigste, at man faar en fin eksamen, ikke? Det siger far og mor da.

Og nu sker der noget, Bjarne ikke er herre over. Rent uvilkaarligt former der sig nogle ord i hans mund.

— Det vigtigste i livet er, siger han, at man er et godt menneske.

— Øv, der kan du selv se, det sagde jeg ogsaa, svarer Christian glad. Det siger Thorsen nemlig.

— Aah, Thorsen, svarer Bjarne, er du glad for ham som lærer, Christian?

— Ja — jeg ville da ikke have nogen anden. Han kan saadan fortælle. Han var forresten nede og se paa din fars bil. Den ligger nedenfor skrænten ved smedens, og den er næsten helt smadret. Thorsen sagde, at det var godt, Vorherre havde holdt haanden over jer.

Bjarne har vendt sig mod vinduet.

— Naa, sagde han det?

— Ja, bekræfter Christian, men du har maaske ogsaa bedt om det?

— Bedt om det? Naahja, det har Thorsen jo nok lært dig, man skal?

— Jo, det har han skam. Men han siger nu, at vi skal spare lidt ved det.

— Saah?

— Jo, han siger, at vi skal ikke gøre Gud ulejlighed, fordi vi mangler en cykleslange og saadan noget. Vi skal altid først tænke paa andre. Men det er jo ogsaa at tænke paa andre, hvis du bér om, at Vorherre vil passe paa din far og mor.

— Javistsaa.

Der er en lille pause, og saa siger Christian gammelklogt.

— Naah, det er nu ikke, fordi jeg altid bér aftenbøn, Jeg er nemlig saa søvnig om aftenen, saa sommetider glemmer jeg det. Men i aften skal jeg nu se at huske det.

I aften?

— Ja, for nyttaarsaften maa vi da bede om, at vi faar det godt i det nye aar, ikke?

— Jo, — jo, naturligvis.

Da børnene er gaaet, lister han op til soveværelset, men han faar ikke lov at komme ind. Sygeplejersken hvisker igennem en sprække, at hans forældre sover.

Saa gaar han hvileløst rundt i huset. Han kunne jo gaa ned til sine bedsteforældre, der bor i et lille hus lidt fra gaarden, men han har allerede været der i morgentimerne, og det kunne gøre dem urolige, hvis han kommer igen.

En time slider sig dræbende ihjel. Saa lyder der trin over gaardspladsen, og det skraber med fødder paa risten foran hoveddøren. Han gaar ud for at tage imod.

Det er Thorsen. De hilser i tavshed paa hinanden, og læreren faar overtøjet af og følger med ind i stuen. De sætter sig hver i sin stol ved vinduerne, og det er Bjarne, der først taler.

— Forleden sagde jeg, begynder han, at jeg ikke tro-

ede, at de, der gik i din skole, Thorsen, havde noget overskud at give væk af. Det er forkert — det ved jeg n u. — Jeg har nemlig truffet een, der havde et overskud. Og det havde jeg brug for i dag.

Thorsens øjne faar glans og varme. Der er kærlighed i hans røst, da han forsigtigt spørger.

— Hvem er det, Bjarne, der har haft noget at give dig . . . . ?

Bjarne ser i et nu over paa ham.

Christian, svarer han blot.

Og de ser begge ud i gaarden, hvor solen spiller i sneens og isens fine krystaller.

— Det er en køn dag, en meget smuk dag at slutte aaret med, siger Thorsen omsider.

— Ja, nikker Bjarne, det er det!

P. Tolderlund-Hansen.

Paa uniformens anseelse i et folk kan man maale dets friheds- og afhængighedsfølelse. Uniformen er tjenerdragten. I frie lande synker den derfor ned til at være liberi. Historien om kaptajnen fra Köpenick taler i al sin latterlighed om uniformens anseelse i Tyskland. For den gamle tugthusfange nejer alle sig i dyb underdanighed, fordi han har slængt en trøje med blanke knapper om sin magre krop.

H. P. HANSEN
(Fra Kampaarene) 1912.

De gamle, som faldt ...

Historisk Tidsskrift

Dr. L. Moltesen

Den 9. juli 1920, den dag da kong Christian X havde underskrevet traktaten om overdragelsen af suveræniteten over de sønderjydske landsdele, havde vi bedt H. P. Hanssen og dr. Moltesen om at tale ved den første genforeningsfest i Aabenraa.

Det var en selvfølge, at H. P. Hanssen var valgt til en af hovedtalerne, men ligesaa naturligt at dr. Moltesen blev udset til den anden. Han var sønderjyde, havde delt H. P. Hanssens grænsepolitiske opfattelse og havde fra ungdommen af været hans trofaste og mangeaarige meningsfælle. Under den skarpe grænsestrid fra verdenskrigens afslutning og indtil genforeningen havde han taget fremragende del i den meningskamp, der havde delt den sønderjydske befolkning og det danske folk i to skarp adskilte lejre, hvor skillelinjerne gik helt paa tværs ogsaa af de politiske partier. Jeg husker, at jeg nogen tid før genforeningen deltog i et forhandlingsmøde om den grænsepolitiske situation i Nationalmuseet sammen med dr. M. Mæckepang, dr. L. Moltesen og dr. H. L. Møller, der saaledes repræsenterede de tre politiske partier, Det radikale Venstre, Venstre og Det konservative Folkeparti.

Ved genforeningsfesten i Aabenraa, der skulle have

været holdt i Hjelm skov, men paa grund af regnvejret var flyttet til „Stadttheater“, holdt dr. Moltesen en tale, som han indledede med at citere et vers af en sang, der blev sunget over saa mange nordslesvigske børns vugge, og som de aldrig glemte:

Husk det, min dreng, naar du staar som en mand:
Der er et maal, mod det skal du stævne.
Der er saa meget at vinde igen;
der er saa meget at hævne.

Han gav derefter i foredraget en skildring saa at sige af sin egen udvikling. Han havde lært, at hernede stod kampen mellem retten og uretten; men aldrig maatte man glemme at være retfærdig, ogsaa overfor modstanderne. Da han i 17-aars alderen var udvandret til Danmark, kom han i København under paavirkning af A. D. Jørgensen, og af ham lærte han at stille det sønderjydske spørgsmaal paa den historiske sandheds og paa saglighedens grund.

I genforeningstiden blev dr. Moltesen ikke træt af at pege paa den historiske kendsgerning i aarhundredernes løb, at i kampen mellem retten og uretten var det altid friheden, der havde sejret til sidst. For aarhundreder siden var det det dynastiske princip, der gav anledning til de mange og lange krige, der var tændt i brand af kejsere, konger og fyrster. Men friheden sejrede til sidst over det dynastiske princip. Derefter fulgte religionskrigene, som efter trediveaarskrigens afslutning i 1648 endte med religionsfrihedens sejr. Og endelig fik vi saa i det nittende og tyvende aarhundrede nationalkrigene, der nu ved verdenskrigens afslutning var endt med nationalfrihedens sejr. Og paa dette omraade var den sønderjydske befolkning og det danske folk gaaet i spidsen for retfærdighedens og retsindeets sejr. Vi har lært, at en nations kraft ligger i folket selv, og deri skal staten søge sin styrke:

Danmark er, hvad du tror og vil.

Danmark er, hvad du gør det til.

— Det var hovedindholdet af dr. Moltesens genfor-
eningstale. Siden da har kamp og krige fundet et nyt ud-
gangspunkt, i ideologierne. Men ogsaa denne kamp vil
ende med frihedens sejr — til sidst.

Dr. Moltesen er født 18. november 1865 i Raahede. Ef-
ter at have taget teologisk embedseksamen fortsatte han
den videnskabelige og historiske gren af sit studium. Han
opholdt sig et aars tid i Rom for at studere i det pavelige
arkiv. Resultatet af dette studieophold blev hans doktor-
disputats i 1896, „De avignonske pavers forhold til Dan-
mark“. Aaret i forvejen var han efter opfordring bleven
ansat som lærer ved Askov Højskole. Han blev her til
1899. Skønt dr. Moltesen kunne synes noget tilknap-
pet under disse mere folkelige forhold — han yndede ikke,
som det dengang var skik blandt de yngre Askov-lærere,
at være dus med eleverne — blev han en af de mest af-
holdte lærere.

I Askov traf han sin senere hustru, den finske magister
Eva Hällström. Det finske folk levede dengang under det
samme nationale tvangsstyre under det russiske regimen-
te som sønderjyderne under det tyske. Fælles skæbne
skabte saaledes ogsaa paa dette omraade nære tilknyt-
ningspunkter mellem de to ægtefæller. Det blev et sjæl-
dent lykkeligt ægteskab.

Efter Askov-tiden flyttede dr. Moltesen til København.
Som historielærer ved frk. Zahles skole og ved Statens
Lærerhøjskole i en lang aarrække mindes hans gamle
elever med glæde hans undervisningstimer. Fra 1913 til
1942 var han statens tilsynsførende med høj- og landbrugs-
skoler.

Dr. Moltesens historiske interesser passede godt med
hans politiske anlæg. I 1909 valgtes han som repræsen-

tant for Venstre ind i folketinget. Der blev i udstrakt grad gjort brug af ham i partiet, især i den internationale politik. Han blev formand for den danske interparlamentariske gruppe og medlem af det interparlamentariske raad og dets eksekutivudvalg. Efter den første verdenskrig blev han medlem af den danske delegation i Folkenes Forbund og han fik talrige andre tillidshverv, baade danske og udenlandske. I den af Madsen Mygdal dannede regering i 1926 blev han udenrigsminister.

*

Den 25. oktober 1950 afgik dr. Moltesen ved døden. Han var en af dem, som dr. Mackeprang har kaldt "rømningsmænd". Men „rømningsmændene“ var ikke deserterere, der sveg deres pligt. Tværtimod, de fik nordfor den gamle grænse ved deres indsats vidtrækkende betydning for det nationale arbejde i Sønderjylland i mere end en menneskealder mellem krigen i 1864 og indtil genforeningen. Vi kunne ikke have undværet disse „rømningsmænd“.

Niels Hansen.

Peter Thygesen, Aalkjær

Peter Thygesen er født i Kolding den 12. april 1878. Han er en af de faa, der kom nordfra, og som sikkert derfor har maattet føre en meget stilfærdig tilværelse under tysk styre, hvad der forsaavidt passede godt til manden. 1899 købte han en gaard i Aalkjær og var en af fremskridtsmændene paa egnen. Efter 1920 blev han vurderingsmand til ejendomsskyld, medlem af menighedsraadet og tillidsmand for Sprogforeningen. Sine hverv røgtede han med omhu. Han døde den 8. november 1950.

Han var et sjældent godt menneske, der aldrig lod nogen gaa sin dør forbi uden hjælp, hvis han formaaede det. Saaledes lyder hans eftermæle fra dem, der kendte ham godt. J. P.

Chr. Lageri

Nytaarsdag, den 1. januar 1951, døde fhv. folketingsmand, typograf Chr. Lageri, Haderslev.

Han var født 3. august 1876 i Aabenraa. Han blev udlært som typograf ved Hejmdal, hvor han var ansat til 1909, hvorefter han fik plads ved Dannevirke i Haderslev.

I aarene før den første verdenskrig var der liv og grøde i det nationale arbejde i Sønderjylland. Arbejderstanden — især udenfor købstæderne, hvor de tyskprægede fagforeninger fik voksende indflydelse — havde trofast taget del i nationalkampen og var mødt til valgene, naar der blev kaldt. Det tjente dem til ære, men det var forstaaeligt og i overensstemmelse med den sociale udvikling, at de ogsaa ønskede at regnes med i rækkerne, naar tillidsposterne skulle besættes.

I 1911 oprettedes Dansk Arbejderforening, og det var her, at Lageri kom til at øve sin største indsats. Det gik trent nok med tilslutningen i begyndelsen, og under den første verdenskrig maatte dette arbejde standses. Men da krigen var slut og genforeningen stod for døren, blev arbejdet taget op med stor energi. Det var Lageri, der trak læsset sammen med møllersvend A. Houborg. Hvert sogn skulle have sin lokalafdeling, der skulle varetage smaakaarsstandens interesser i politisk, social og økonomisk henseende under løsenet: »Lige pligter, lige rettigheder.»

Ved krigens afslutning i 1918 var der kun 3 afdelinger tilbage med 373 medlemmer. Men et aar efter var der 81 sogneafdelinger med 10.579 medlemmer, og ved de kommunale valg fik Dansk Arbejderforening repræsentanter ind i byraad, sogneraad og kredsblade.

Ved valgene til Vælgerforeningens tilsynsraad stillede Dansk Arbejderforening ogsaa krav om repræsentanter og de fik 6 til-

lidsmænd valgt. Disse sluttede sig til H. P. Hanssens gruppe, og en repræsentant for Arbejderforeningen var blandt hovedtalerne ved genforeningsfesten paa Dybbøl.

Efter genforeningen maatte Dansk Arbejderforenings virke være slut; den gik op i husmandsforeningerne.

Ved folketingsvalget i 1920 valgtes Lageris som medlem af Det Radikale Venstre paa et tillægsmandat, men gled ud ved næste valg.

Chr. Lageris trofaste arbejde for sine standsfæller og for den danske sag vil altid mindes med anerkendelse.

Niels Hansen.

Hans Peter Dreyer, Vilsbæk

Den 14. marts 1950 afgik en af Sprogforeningens mangeaarige tilidsmænd, Hans Peter Dreyer, Vilsbæk, ved døden. Han var født i Ullestrup den 30. marts 1875. 1902 købte han en gaard i Vilsbæk.

Hans Dreyer, der som ung havde været elev paa Ryslinge højskole og var stærkt præget deraf, tog ivrigt del i det nationale liv og gav den danske sag hele sit hjerte. Før 1920 gjorde han et stort arbejde for at faa det danske forsamlingshus i Tørsebøl rejst. Han var vel lidt baade af den dansk- og tysksindede befolkning, der alle respekterede hans retsind og gode vilje til at gøre godt og hjælpe til, hvor det kunne trænges.

Han var medlem af Holbøl sogneraad i en periode og af Holbøl menighedsraad siden 1920 og flere gange dets formand, tilidsmand for »Jydsk Brandforsikring«, med til oprettelsen af Vilsbæk andelsmejeri og i en aarrække formand for dette og vurderingsmand til ejendomsskyld fra 1920 til sin død.

Han var en flittig og dygtig landmand, men paa grund af svigtende helbred afstod han gaarden i 50 aars alderen for helt at hellige sig sine mange hverv. Han var en vennesæl og god mand. Han var dekoreret med Dannebrogsmændenes hæderstegn.

P. Smidstrup.

Jørgen Møller, Ulkebøl

En af de kendte skikkelser i Ulkebøl sogn var Jørgen Møller, der i 1895 overtog svigerfaderens gaard i Sundsmark. Han er født den 9. maj 1871 paa Kegnæs og døde den 22. november 1950 i Sundsmark. Møller kom ikke paa skole i Danmark, hvilket nok hænger sammen med, at det ikke var skik og brug i hans ungdomstid.

Han var distriktsformand for Den alsiske Brandkasse, medlem af skolekommissionen, vurderingsformand og tillidsmand for Sprogforeningen. Det sidste hverv overtog han før 1914 og vedblev at være indtil et par aar, før døden hentede ham.

Han var en sjælden retlinet mand, der i 1942 blev hædret med dannebrogsmændenes hæderstegn.

J. P.

Hans Moos, Undelev

Ved aarhundredskiftet rejste der mange unge mænd fra Als og Sundved til Haderslev amt og overtog gaarde der. En halv snes aar senere synes hullerne, udvandringen havde efterladt, at være fyldte i dette amt. Der kunne nu tænkes paa egnene ved sprogrænsen, der hidtil var bleven forsømte. Det var derfor en begivenhed, da Hans Moos i 1906 købte en af Undelevgaardene. Det var haardt tiltrængt, og det fik heldigvis gode nationale følger.

Hans Moos er født den 25. januar 1883 i Avnbøl og modtog efter den tids forhold en god uddannelse. Han kom paa efterskole i V. Vedsted 1898—99 og paa Tune landbrugs-skole vinteren 1900—01. Allerede i 1914 blev han formand for

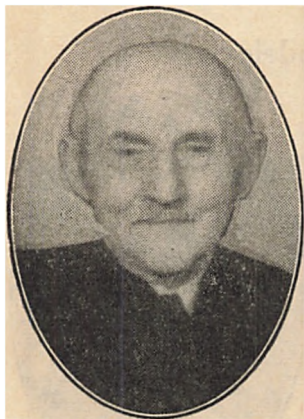

Holbøl andelsmejeri, et hverv, han røgtede indtil 1949. I overgangstiden fra tysk til dansk styre var han kommuneformand. At opregne alle hans offentlige hverv ville føre alt for vidt, nævnes skal kun, at han var vurderingsmand for Sønderjyllands Kreditforening, medlem af bestyrelsen for Graasten Bank m. m. Han døde 2. juli 1951.

Det, der sikrer Hans Moos en plads i Sprogforeningens almanak, er hans indsats paa det folkelige omraade. I 1920 købte han sammen med Kr. Phillipsen og Frederik Schmidt den tyske kro i Holbøl og omdannede den til et dansk forsamlingshus. Det var en god national gerning i det den gang af tyskerne stærkt omstridte sogn. Senere er forsamlingshuset overtaget af et andelsselskab. Hans Moos var en stille mand, der ikke brugte mange ord, han var langt mere en handlingens mand. Hans gerning i Holbøl sogn vil spores i mange aar.

J. P.

Chresten Christensen, Elsmark

Paa Als var Chr. Christensen, Elsmark, et kendt navn og ikke ukendt over hele landsdelen. Han er født i Elsmark den 8. december 1866 og han døde i fødebyen den 1. august 1951. Som ung havde han forskellige lærepladser i Danmark. Mærkværdigvis nok besøgte han ikke nogen skole i Danmark, det laa øjensynlig ikke for den tid.

1896 overtog han en gaard i forpagtning, og i 1901 flyttede han hjem til fødegaarden. Der blev hurtigt brug for den unge mand, idet han fra 1908 til 1929 var formand for Als Nørreherreds Landboforening, 1910—1920 formand for Havnbjerg mejeri; efter genforeningen skatteraadformand for Sønderborg amt fra 1920—40, medlem af bestyrelsen for Sønderborg og Aabenraa amters elektricitetsforsyning fra 1921—51 m. m. I hans eftermæle hedder det, at han var en flittig og hjælpsom mand.

J. P.

Hans Eskildsen, Ø. Terp,

er født i Ø. Terp den 19. september 1881 og døde den 31. maj 1951 paa statshospitalet i Sønderborg. Han var en af de stoute bønder, der paa en vanskelig egn holdt danskhedens fane højt. Han besøgte Lyngby landbrugsskole 1900—1901 og Ollerup højskole 1906—07. I 1909 overtog han halvdelen af faderens ejendom og byggede en ny gaard. Det var noget nyt, da det hidtil var gaaet den anden vej med sammenlægning af gaarde.

En mand som Hans Eskildsen var der ikke brug for før 1920. Efter genforeningen blev han medlem af sogneraadet indtil 1944, var formand for skolekommissionen fra 1920 til 1938. Han har her øvet en god og betydningsfuld indsats. Eskildsen var Sprogforeningens tillidsmand til sin død. Hans store glæde var, at Bedsted sogn fik sit eget forsamlingshus.

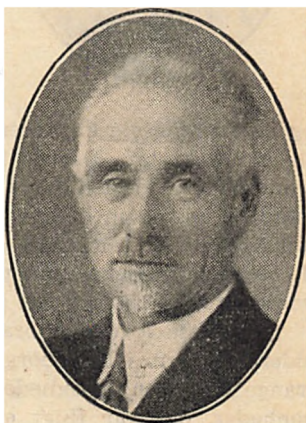
J. P.

Peter Schultz, Aller

Peter Schultz er født i Stubbom den 3. februar 1879, og han døde i Aller den 23. december 1950. Efter konfirmationen kom han paa Skibelund efterskole og senere i 1904—05 paa Vejstrup højskole. I efteraaret 1906 købte han en gaard i Brabæk og overtog hustruens fødegaard i Kobbersted i 1913.

Peter Schultz tog straks del i det ungdomsarbejde, der var i gang før 1914. Han var saaledes formand for idræts- og ungdomsforeningen for Christiansfeld og omegn. Efter 1920 var han i en aarrække medlem af menighedsraadet og skolekommissionen, voldgiftsmand for Ha-

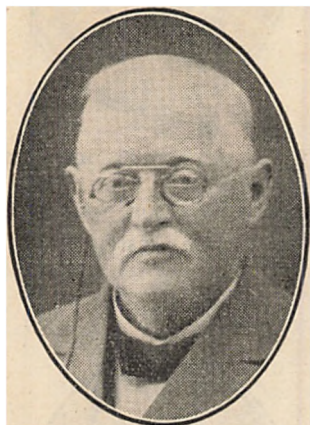

derslev politikreds 1928 og formand for samme fra 1930—50. Hans mange tillidshverv indenfor landbruget er det ikke muligt at faa med, størst fortjeneste har han nok af at være medlem af bestyrelsen for »Sønderjydsk Fællesledelse for Korthornsavl«. Han var Sprogforeningens tillidsmand og medlem af foreningens tilsynsraad.

P. Schultz var en af landsdelens gode mænd, og for dem, der har kendt ham fra ungdomstiden, er det med vemod der tænkes paa, at han ikke er mere. Han var ingen stormand, men han var trofast som faa. Han veg ikke en tomme fra det, han ansaa for ret.

J. P.

Sekretær Jørgen Nielsen, Flensborg

Nytaarsdag 1951 døde en landsmand, der især var kendt i Flensborg og andet steds i Sydslesvig, men tillige af mange nordfor grænsen. Det var tidligere sekretær Jørgen Nielsen.

Jørgen Nielsen var født i Sønderborg og bevarede hele sit liv en varm kærlighed til denne by; men hans virke kom til at falde i Flensborg. Her arbejdede han i en aarrække som typograf ved »Flensborg Avis« og deltog lige fra aarhundredskiftet i dansk foreningsliv. Men efterhaanden optoges han mere og mere af det nationale virke uden for bladet,

og da Den slesvigske Forening oprettedes i 1920, valgtes Nielsen til dens sekretær. Derved kom Jørgen Nielsen i forbindelse med store danske kredse, først og fremmest i Flensborg, men ogsaa længere ud, og med talrige landsmænd nord for grænsen. Man mindes ham som ordfører ved en mængde møder, og ikke mindst de store aarsstævner optog ham stærkt. Overalt og i alle forhold var danskhedens tarv det afgørende for ham.

Sin sidste levetid tilbragte Jørgen Nielsen i det nye danske alderdomshjem i Flensborg. Her levede han, der havde kendt de trange dage for danskheden, til det sidste med i de store begivenheder, der var fulgt efter 1945, og her endte den trofaste danske mand sit liv, 83 aar gammel.

L. P. C.

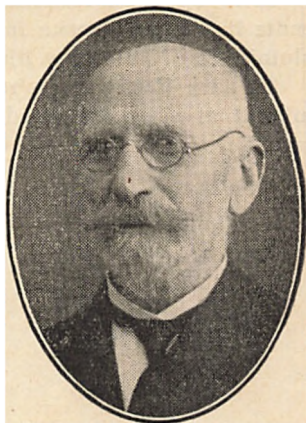
Jes Asmussen, Sandager

Jes Asmussens liv levedes ved Flensborg fjord. Han er født i Sandager den 24. januar 1855 og han døde sammesteds den 15. marts 1951. Som ung mand fo'r han til søs og var ude paa de store have. 32 aar gammel købte han en jagt, der i 1893 ombyttedes med en galease, en af dem, der er bygget ved Dalsgaard. 1911 trak han sig tilbage fra søen.

Asmussen havde mange tillidshverv. Han var bl. a. regnskabsfører for Egernsunds Skibsforsikring og tillidsmand for vore nationale foreninger. Efter 1920 var han en tid sogneraadsformand i Rinkenæs, medlem af amsraad, provstiudvalg og Rinkenæs menighedsraad.

Under fremmedherredømmet var skipper Asmussen en forgrundsfigur i det nationale arbejde. Han var en stærk støtte ved rejsningen af forsamlingshuset i Tørsbøl. Han havde en poetisk aare, og ofte digtede han en sang, naar der skulle være fest i Tørsbøl forsamlingshus.

J. P.

Theodor Voss, Haderslev

Købmand Theodor Voss indehaveren af Magasin du Nord i Haderslev, døde den 15. august 1951.

Theodor Voss var født den 4. september 1893 i Haderslev. I 1914 blev han indkaldt til tysk krigstjeneste og kom til østfronten. 1915 faldt han i russisk fangenskab. Her viste Theodor Voss sig ret som den gode kammerat. Var nogen af kammeraterne ved at tabe modet, kunne han med sit gode humør og ukuelige livsvilje faa modet og haabet til at leve op igen. Han mindes af alle, som i disse aar delte kaar med ham, som den

altid offervillige og hjælpsomme kammerat.

Efter ophold i forskellige fangelejre i det østlige Sibirien endte han i den danske fangelejr i Jurjew polski, hvorfra han i slutningen af 1918 blev hjemsendt.

Theodor Voss var en retlinet og dygtig købmand, agtet og afholdt af sin store kundekreds. Hans minde vil blive holdt i ære.

A. P. M.

Sandhedens og frihedens farligste fiender iblandt os, det er den kompakte majoritet.

Flertallet har aldrig retten paa sin side.

Massen, flertallet, denne fandens kompakte majoritet — det er den, som forgifter vore aandelige livskilder.

Den stærkeste mand i verden, det er han, som staar mest alene.

HENRIK IBSEN
(En Folkefiende) 1882.

INDHOLD

	Side
<i>A. Friis Vivild</i> : Bernadottes løfte	1
<i>Marcus Lauesen</i> : Ad de gamle veje	17
<i>Hans Vald. Gregersen</i> : Sønderjyden Niels Heldvad	18
— <i>n.</i> : Erindringer fra det fjærneØsten	34
<i>N. H.</i> : Et citat	45
<i>August F. Schmidt</i> : Byremser fra Sønderjylland	46
<i>Niels Hansen</i> : Da landraad Becherer eksaminerede mig i latin paa sessionen	52
<i>P. Tolderlund-Hansen</i> : Tre generationer	57
De gamle, som faldt:	
<i>Niels Hansen</i> : Dr. L. Moltesen	73
<i>J. P.</i> : Peter Thygesen, Aalkjær	76
<i>Niels Hansen</i> : Chr. Lageri	77
<i>P. Smidstrup</i> : Hans Peter Dreyer, Vilsbæk	78
<i>J. P.</i> : Jørgen Møller, Ulkebøl	79
<i>J. P.</i> : Hans Moos, Undelev.....	79
<i>J. P.</i> : Chresten Christensen, Elsmark	80
<i>J. P.</i> : Hans Eskildsen, Ø. Terp	81
<i>J. P.</i> : Peter Schultz, Aller.....	91
<i>L. P. C.</i> : Sekretær Jørgen Nielsen, Flensborg	82
<i>J. P.</i> : Jes Asmussen, Sandager	83
<i>A. P. M.</i> : Theodor Voss, Haderslev	83

Regering og Rigsdag.

Ministeriet

(30. oktober 1951)

Statsminister Erik Eriksen (V)
Udenrigsminister Ole Bjørn Kraft (K)
Finansminister Torkil Kristensen (V)
Justitsminister Helga Pedersen (V)
Handelsminister Aage Rytter (K)
Landbrugsminister Jens Sønderup (V)
Indenrigs- og boligminister Axel Møller (K)
Undervisningsminister Flemming Hvidberg (K)
Kirkeminister Carl Hermansen (V)
Trafikminister Victor Larsen (K)
Fiskeriminister Knud Ree (V)
Socialminister Poul Sørensen (K)
Forsvarsminister Harald Petersen (V)

Folketinget

(Folketingsvalg 5. sept. 1950).

Socialdemokratiet	813,224	st.	59	mand.	+ 2
Venstre	438,188	»	32	»	÷ 17
Konservative	365,236	»	27	»	+ 10
Retsforbundet	168,784	»	12	»	+ 6
Rad. Venstre	167,969	»	12	»	+ 2
Kommunister	94,523	»	7	»	÷ 2
Tysk mindretal	6,406	»	0	»	0

2,054,330 st. 149 mand.

Færøerne

2

151

Stemmetal i Sønderjylland

Socialdemokrater	32,362	st.	3	mand.
Venstre	21,182	»	2	»
Konservative	15,767	»	1	»
Retsforbundet	8,788	»	1	»
Radikale Venstre	4,471	»	0	»
Kommunister	1,577	»	0	»
Tysk mindretal	6,406	»	0	»

90,553 st. 7 mand.

Valgt i Sønderjylland.

Socialdem.: Andr. Hansen, Frede Nielsen, Fr. Teichert.

Venstre: Jørgen Gram, Fr. Heick.

Konservative: L. Clausen.

Retspartiet: Hans Hansen.

Landstinget.

(Landstingsvalg 11. april 1947).

Socialdemokratiet	34	mandater
Venstre	21	»
Konservative	13	»
Radikale Venstre	7	»
Kommunistiske parti	1	»

Ialt 76 mandater

Valgt i Sønderjylland.

Socialdemokratiet: Alfred Kristensen, P. Mortensen (tingv.)

Venstre: Axel Bjerre.

Konservative: Jørgen Otzen.

Rad. Venstre: Fru Ingeborg Thomsen.

Nationale foreninger og institutioner.

Sprogforeningen.

Formand: Bibliotekar Jakob Petersen.

Ledelse: Højskoleforstander Arnfred, Askov, gdr. Hans Jørgen Hansen, Lysabildskov, fhv. folketingsmand I. P. Nielsen, Dynt, amtsskolekonsulent Svendsen, Tønder.

Aarsmødet afholdes sidste søndag i juni.

Skoleforeningen.

Bestyrelsen: Landstingsmand H. Jepsen Christensen, Høgsbro pr. Hvidding, formand, gdr. Mathias Jepsen, Jejsing, næstformand, sekretær N. Gotthardsen, Høgsbro, kasserer.

Aarsmødet afholdes sidste søndag i juni.

Grænseforeningen.

Kontor: Peder Skramsgade 5, I, København K.

Formand: fhv. præsident Holger Andersen.

Næstformand: Direktør V. Fischer, inspektør N. J. Gotthardsen, grosserer P. Michaelsen.

Sekretær: Kontorchef, cand. jur. Antoni Petersen.

Den nordslesvigske Kvindeforening.

Formand: Fru Margrete Jepsen, Tønder.

Næstformand: Fru Valborg Kruuse, Sønderborg. Kasserer: Fru Ellen Bjørn Hanssen, Aabenraa.

Dansk-Nordisk Ungdomsforbund. (Det unge Grænseværn)

Kontor: Folkunghus, Graasten.

Formand: Pastor Lænkholm, København, næstformand: Bankdirektør A. Buch, Haderslev. Kasserer: Christian Nielsen, Vollerup.

Dansk Amatør Teater Samvirke.

Formand: Forstander Hagelsø, Vojens. Sekretær: Arne Aabenhus, Graasten. Kasserer: Trafikassistent J. Andersen, Kolding. Adresse: Folkunghus, Graasten.

Ungdomsforeningerne.

A a b e n r a a amts hovedkreds: Formand mælkehandler Valdemar Petersen, Rise pr. Røde-Kro, kasserer: Købmand Sv. Jacobsen, Frøslev pr. Padborg.. (17 foreninger), 1955 medlemmer..

H a d e r s l e v østeramts hovedkreds: Formand: lærer J. Chr.

Christensen, Mellemgade 10, Haderslev. Kasserer: gaardejer Ak-
sel Tang, Hytkjærgaard pr. Marstrup. (21 foreninger, 2714 med-
lemmer).

Røddingegnens hovedkreds: Formand: Gdr. Chr. Christen-
sen, Hjeriting pr. Rødding. Kasserer: Gdr. Ejnar Rytz, Brænd-
strup pr. Gram (13 foreninger, 1981 medlemmer).

Sønderborg amts hovedkreds: Formand: gaardejer M.
Mathiesen, Lunden pr. Nordborg. Kasserer: Gaardejer Ph. E. Sib-
besen, Gammelgab pr. Broager. (17 foreninger, 4153 medlemmer).

Løgumkloster og omegns hovedkreds: Formand og kas-
serer: Lærer Alfred Jensen, Ellehus pr. Jejsing (10 foreninger,
895 medlemmer).

Skærbæk og omegns hovedkreds (for Tønder amts nord-
lige del): Formand: Pastor H. Ebbesen, Døstrup, kasserer: Køb-
mand Knud Hansen, Skærbæk (8 foreninger, 1059 medl.)

K. F. U. M. & K. i Sønderjylland

Haderslev-kredsen:

Kredsformand: Indremissionær E. Thisted, Haderslev.

K. F. U. M.-foreninger: 5 ..... 165 medlemmer

K. F. U. K.-foreninger: 7 ..... 182 >

Fællesforeninger: 1 ..... 56 >

Gram-kredsen:

Kredsformand: Sognepræst T. Philipsen, Gram.

K. F. U. M.-foreninger: 15 ..... 295 medlemmer

K. F. U. K.-foreninger: 13 ..... 231 «

+ 106 M.- og K.-spejdere og 70 Y.. A. medl.

Aabenraa—Tønder-kredsen:

Kredsformand: Sognepræst Fr. Nicolajsen, Ballum.

K. F. U. M.-foreninger: 11 ..... 203 medlemmer

K. F. U. K.-foreninger: 11 ..... 229 >

Fællesforeninger: 5 ..... 147 >

Spejdere: 10 troppe: 276 >

Sønderborg-kredsen:

Kredsformand: Pastor Andersen, Tandslet.

K. F. U. M.-foreninger: 3 ..... 115 medlemmer

K. F. U. K.-foreninger: 7 ..... 110 >

Højskoler og landbrugsskoler i Sønderjylland.

Danebod Højskole, Fynshav, Als.

Forstander Frede Terkelsen.

Graasten Landbrugsskole,

Forstanderne Hans Hansen og L. Lauridsen.

Hoptrup Højskole, Hoptrup.

Forstander P. H. Lauritsen.

Rødding Højskole, Rødding.

Forstander Hans Lund.

Rønshoved Højskole, Rinkeæs.

Forstander Hans Haarder.

Efterskoler i Sønderjylland

- Agerskov Ungdomsskole, Agerskov.
Forstander: J. K. Kristensen.
- Hoptrup Efterskole, Hoptrup,
Forstander P. H. Lauritsen.
- Nordborg Efterskole, Nordborg, Als.
Forstander Chr. Demuth.
- Rens Efterskole, St. Jyndeved.
Forstander Godfred Hansen.
- Vojens Efterskole, Vojens.
Forstander E. Hagelsø.

Husholdningsskoler i Sønderjylland

- Als Husholdningsskole, Vollerup.
Forstander: Johanne Hansen.
- Graasten Husholdningsskole, Graasten.
Forstander: Olga Reppien og Ebba Drewes.

Sønderjydske Idrætsforening

Formand: Stadsskoleinspektør S. P. Hansen, Aabenraa. Sekretær og forretningsfører: Kreditforeningsfuldmægtig Aage Krogh Iversen, Haderslev.

Formand for gymnastikudvalget: Gdr. Claus Christensen, Lævensby pr. Nordborg.

Formand for idrætsudvalget: Overlærer B. J. Bennedsen, Augustenborg.

Formand for skydeudvalget: B. Michaelsen, Haderslev.

Formand for kvindelig idræt: Fru Aja Bonde Poulsen, Dybbøl.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse. Formænd er:

Haderslev vesteramt: Kriminalbetjent Andr. Nielsen, Toftlund.

Haderslev østeramt: Gaardejer Hans Simonsen, Hyrup pr. Øsby.

Aabenraa amt: Forpagter Hans Andersen, Holbøl Landbohjem pr. Tørsbøl.

Sønderborg amt: Inspektør Chr. Clausen, Augustenborg Landevej 57, Sønderborg.

Tønder amt: Lærer P. M. Jepsen, Løgumkloster.

Historisk Samfund for Sønderjylland

Formand: fhv. amtslæge, dr. med. H. Lausten-Thomsen, Aabenraa. Sekretær: Arkivar P. Kr. Iversen, Aabenraa. Kasserer: Adjunkt Knud Fangø, Tønder.

Redaktionsudvalget for »Sønderjydske Aarbøger« bestaar af: dr. med. H. Lausten-Thomsen, landsarkivar J. Hvidtfeldt, arkivar P. Kr. Iversen, Aabenraa, og højskoleforstander Hans Lund.

Redaktionsudvalget for »Sønderjydske Maanedsskrift« bestaar af: Museumsinspektør H. Neumann, og lærer Chr. Stenz, Flensborg.

De sønderjydske Danske Samfund

Formand: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg pr. Tønder. Sekretariatet ledes af redaktør Kai Edv. Larsen, Raadhustorvet 3, Sønderborg.

Biblioteker

Det sønderjydske Landsbibliotek, Aabenraa, bibliotekar: Jakob Petersen. Udlaan fra kl. 10—19. Læsesal kl. 10—21. Om sommeren 10—19. Børnebiblioteket. Udlaan og læsesal kl. 13—17.

Haderslev Centralbibliotek. Overbibliotekar Th. Hildebrandt. Udlaan: Hverdage kl. 10—19, lørdag kl. 10—21. Læsesal: Hverdage kl. 10—21, lørdag kl. 10—19. (1. maj—31. august lukkes kl. 19, lørdag kl. 14).

Centralbiblioteket i Sønderborg. Overbibliotekar J. R. Nielsen Soring. Udlaan: Kl. 10—19. Læsesalen kl. 10—21 (1. maj—31. august kl. 10—19), lørdage kl. 10—14. Børnebiblioteket kl. 14—18. Lukket lørdagen.

Biblioteket i Tønder. Bibliotekar: Gerda Tarp Hansen. Udlaan: 10—20. Læsesal: 10—20, (maj—sept. 10—19). Lukket 14 dage i august.

Sønderjydsk Landsarkiv, Aabenraa.

Landsarkivar: Fr. Gribsvad. Arkivar: P. Kr. Iversen. Aaben: kl. 9—12 og 13—16.

Erhvervs-Institutioner og organisationer.

(Formænd, sekretærer og sønderjydske medlemmer).

I. Statsinstitutioner.

Statens Jordlovsudvalg.

Kontor: Holbergsgade 23, København K.

Formand: Landstingsmand, gaardejer Niels Chr. Nielsen-Man, Aldershaab, Brovst.

Administrationschef: Fl. Tolstrup.

Folketingsmand, gdr.. Einar Simonsen, Fløvtgaard pr. Øsby. Raadgivende medlemmer: Jens Wollesen, Vestergade 20, Løgumkloster og folketingsmand Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

Kontoret i Tønder ledes af: Kontorchef E. Ibsen. Konsulent: Civilingeniør Th. Claudi Westh, Tønder.

Jordfordelingskommissionerne.

Jordfordelingskommissionen for 10. omraade, omfattende Haderslev og Sønderborg amtsraadskredse:

Formand: Gaardejer E. Simonsen, Fløvtgaard pr. Øsby. Medlemmer: Gaardejer Jørgen Lyck, Vester Sottrup og Johs. Petersen, Halk.

Jordfordelingskommissionen for 11. omraade, omfattende Tønder og Aabenraa amtsraadskredse.

Formand: Folketingsmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev. Medlemmer: Gaardejer Kr. Phillipsen, Lundtoftbjerg pr. Tørsbøl og amtsraadsmedlem Lauritz Lindrum, Hjemsted pr. Skærbæk.

Jordfordelingssekretariatet: Holbergsgade 23, København K.

Kommissioner ang. jordlodder til husmandsbrug.

Formænd: Haderslev amt: Gdr. Viggo Larsen, Skodborg; Aabenraa amt: Gdr. Hans Schmidt, Kollund. Sønderborg amt: Sogneraadsformand P. H. Møller, Drejby pr. Skovby/Als. Tønder amt: Gdr. Axel Lund, Sdr. Sejerslev pr. Højer.

II. Private selskaber og landbrugsorganisationer.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Rolighedsvej 26, København.

Ledende præsident: Professor Axel Pedersen, København.

Kontorchef: Axel Nielsen.

I bestyrelsesraadet: Forstander Fr. Heick, St. Jyndeved, og forstander L. Lauridsen, Graasten.

Det danske Hedeselskab.

Hovedkontor: Viborg.

Formand: Kmrh. hofjm. Chr. Lüttichau, Tjele.

Direktør: Niels Basse, Viborg.

Grundforbedringsvirksomheder: Mose- og engafdeling.

Distriktskontor i Haderslev: Best. Th. P. Nielsen.

— i Tønder: Best. J. P. Knudsen.

— i Aabenraa: Best. N. Jespersen.

Den tekniske afdeling.

Distriktskontor i Tønder: Best. cand. polyt. T. Q. Jacobsen.

Plantningsvirksomhed: Skovrider Fromsejer, Skærbæk.

Landbrugsraadet.

Kontor: Axelborg, København V.

Præsident: Gaardejer H. Pinstrup. M. F. Gravlev pr. Skørping.

Generalsekretær: A. Høgsbro Holm.

Landboforeninger

De samvirkende danske Landboforeninger.

Kontor: Axelborg, København V.

I formandskabet: Folketingsmand H. Pinstrup og direktør Axel Jensen. Sønnerjyder i bestyrelsen: Gaardejer P. Chr. Hanssen, Nygaard, Bolderslev, og gaardejer Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Foreningen af jyske Landboforeninger.

Kontor: Bispetorvet, Aarhus.

Formand: Folketingsmand H. Pinstrup. I bestyrelsen: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard, Bolderslev, og gaardejer Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup. Sekretær: J. K. Haugaard.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig.

Formand: Gdr. Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Sekretær og kasserer: Konsulent Chr. Nielsen, V. Sottrup.

Bestyrelsen bestaar af de enkelte landboforeningers og de to førstnævnte fællesleders formænd.

1. Den nordslesvigske Landboforening.

Formand: Gdr. Ejnar Hansen, Hjerting pr. Rødding.

Konsulenter: Georg Nissen, C. H. Lausten og Ejnar Jensen, Rødding. 1106 medl.

2. Haderslev Amts Landboforening.

Formand: Gdr. Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Kons.: Fr. P. Nielsen, Ladegaard pr. Haderslev og P. R. Madssen, Haderslev, C. Hansen, Haderslev, (regnsk.), husholdning: Frk. Ellen K. Petersen, Haderslev. (2235 medl.*)

---

*) Samtlige husholdningskonsulenter sorterer under De sønderjyske Husholdningsforeninger.

3. Nr. Rangstrup Herreds Landboforening.

Formand: Gdr. Kristian Lund, Gestrup pr. Toftlund.

Kons.: Landbrugskand. Jakob Have, Toftlund. 588 medl.

5. Aabenraa Amts Landboforening.

Formand: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard pr. Bolderslev.

Kons.: Johs. Pedersen, Aabenraa, og P. Mølgaard, Aabenraa, (regnsk.). 900 medl.

6. Vis Herreds Landboforening.

Formand: Gdr. Karsten Th. Gregersen, Frøslev pr. Padborg.

Konsulent: N. A. Drewsen, Hokkerup, fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs. 400 medl.

7. Den sundevedske Landboforening.

Formand: Forst. H. Hansen, Graasten Landbrugsskole.

Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug). 400 medl.

8. Als Nørreherreds Landboforening.

Formand: Gaardejer Jakob Jørgensen, Brandsbøl.

Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og H. Frederiksen, Nordborg, (regnsk.), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug). 210 medl.

9. Den alsiske Landboforening.

Formand: Gdr. Chr. Speggers, Miang pr. Kirkehørup.

Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup. Regnskabskonsulent: P. J. Hansen, Hørup. Fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug), fru Else Hansen, Røde-Kro, (hush). 400 medl.

10. Det blandede Distrikts Landboforening.

Formand: Gdr. Hans Danielsen, Gerup, Visby S.

Kons.: L. Nørgaard, Bredebro, K. P. Kristensen, Tønder, (regnsk.), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs. Husholdningskonsulent: Frk. Snedker, Tønder. 700 medl.

11. Slogs Herreds Landboforening.

Formand: Forstander Fr. Heick, St. Jynde vad.

Kons.: Holger Behrends, Bylderup Bov, fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug). 400 medl.

12. Landboforeningen for Løgumkloster og Omegn.

Formand: Gdr. Nis Evartdsen, Løgumkloster.

Kons.: Hans Jepsen, Løgumkloster, fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug). 320 medl.

13. Landboforeningen for Skærbæk og Omegn.

Formand: Gdr. P. Thysen, Aaved pr. Frifelt.

Kons.: P. V. Johnsen, Skærbæk. 419 medl.

Husholdningsforeninger

Det sønderjydske Husholdningsudvalg.

Formand: Fru Henriette Skrumsager, Visby Hedegaard.
Fællesudvalg for nedennævnte husholdningsforeninger, som alle er tilsluttet Foreningen af jyske Landboforeningers Husholdningsudvalg:

Haderslev Amts Landbohusholdningsforening.

Formand: Fru Ingeborg Haldrup, Fredstedgaard pr. Haderslev. Kons.: Ellen K. Pedersen, Haderslev. 630 medl.

Nr. Rangstrup Herreds Husholdningsforening.

Formand: Fru Margrethe Madsen, Roost. Kons.: Fru Else Hansen, Røde-Kro.

Løgumkloster og Omegns Husholdningsforening.

Formand: Fru Asta Fredsted, Landeby pr. Løgumkloster. 220 medlemmer.

Det blandede Distrikts Husholdningsforening.

Formand: Fru Henriette Skrumsager, Visby Hedegaard. Kons.: Frk. Snedker, Tønder. 780 medl.

Slogs Herreds Husholdningsforening.

Formand: Fru Anna Rud Bentholt, Grøngaard pr. Jejsing. Konsulent: Frk. Lis Himmelstrup, Tønder. 566 medlemmer.

De sammensluttede Husholdningsforeninger i Aabenraa og Sønderborg Amter.

(24 lokalforeninger). Formand: Fru Ulla Pedersen, Aabenraa. Kons.: Else Hansen, Røde-Kro. 3040 medl.

Husmandsforeninger

De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Kontor: Axeltorv 1, København V.
Formand: fhv. folketingsmand N. P. Andreasen, Jyderup. I bestyrelsen: Husmand Jens P. Jensen, Vellerup pr. Agerskov. Husmand A. Schmidt, Fauerholm.
Sekretær: Viggo Andersen, København.

De samv. jyske Husmandsforeninger.

Kontor: Helgolandsgade 20, Aarhus.
Formand: Husmand Andreas Søndergaard, Outrup pr. Nykøbing/M. I bestyrelsen: Husmand A. Schmidt, Fauerholm, Tandslet.
Sekretær: Th. Christensen, Aarhus.

De samv. sønderjydske Husmandsforeninger.

Formand: Husmand Jens P. Jensen, Vellerup pr. Agerskov.

Kons.: A. Laisen, Haderslev, A. Mortensen, Gram, Tage Nielsen, Løgumkloster, Mary Dahl Nielsen, Haderslev. 4601 medl.

Sønderborg Amts Husmandsforening og Kredsforeningen Sønderjyden.

Formand: Husmand Anders Schmidt, Fauherholm, Tandslet.
Husdyrkonsulent: Fr. Slipsager, Fynshav. Planteavlskonsulent:
Erik Knudsen, Ø. Sottrup. Husholdningskonsulent: Didde Daniel-
sen, Tandslet. 25 foreninger. 1800 medl.

Kvægavlsforeninger

Sønderjydsk Fællesledelse af Kvægavl.

Formand: Gdr. Holger J. Hansen, Tinggaard pr. Aabenraa.
Kons. Jørg. Frank, Nordborg, og B. Vinge Madsen, Vojens, 11
kvægavlsforeninger, 8 med kunstig sædooverføring = 35,000 køer.
82 kontrolforeninger, omfattende 3267 besætninger med ialt
39,000 køer.

Sønderjydsk Fællesledelse for Avlen af rødt dansk malkekvæg:

Formand: Gdr. Chr. Clausen, Stødagergaard pr. Sønderborg.
Kons.: Kr. Dahlgaard Jensen, V. Sottrup.
4 omraader med kunstig sædooverføring, der tilsammen har
2502 medlemmer med 18900 tegenede køer, 46 kontrolforeninger
med 20,287 køer.

Sønderjydsk Avlsforening for sortbroget dansk malkekvæg.

Formand: Gdr. Jens Holm, Langager pr. Skodborg J.
Kons.: B. Vinge Madsen, Vojens.
120 medlemmer. 2300 køer.

De samvirkende jyske Hesteavlsforeninger

Kontor: Østergade 9, Aarhus.
Formand: fhv. gdr. P. Vadgaard, Hobro.
I bestyrelsen: Gdr. Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

De samvirkende danske Andels-Svineslagterier

Kontor: Axelborg, København V.
(Omfatter 61 andelsslægterier).
Formand: Gdr. Andr. Clausen, Kaastrup pr. Kalundborg.
Direktør: H. Behnke.
I best.: Gdr. Iver H. Østergaard, Gabøl.

Slægterier i Nordslesvig.

Andelsslægterier.

Aabenraa: Formand: Gdr. J. P. Møller, Søstgaard pr. Rødekro.
Dir.: Fr. Johansen.
Graasten: Formand: Gdr. Lauesgaard, Graasten Hovedgaard.
Dir.: H. N. Skensved.
Rødding: Formand: Gdr. R. Mathiasen, Stenderup pr. Rødding.
Dir.: C. J. Rübner-Petersen, Rødding.

Sønderborg: Formand: Gdr. Jens Hansen, Guderup.
Dir.: O. F. Bagge.
Vojens: Formand: Gdr. J. H. Østergaard, Gabøl.
Dir.: Th. Mossing Jensen.

De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation

Kontor: Raadhuspladsen 3, Aarhus.
Formand: Propr. S. Overgaard, Højbygaard pr. Ormslev.
Sekretær: Direktør L. P. Frederiksen. I bestyrelsen: Gdr.
Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.

De samv. jyske Mejeriforeninger.

Formand: Gdr. A. L. Thomsen, Sofiesminde pr. Hvam.

Sønderjyds Mejeriforening.

Formand: Gdr. Chr. Speggers, Miang. Sekretær og kasserer:
Statskons. Johs.. Jensen, Aabenraa. (109 mejerier).

Sønderjyds Smøreksporfor., Vojens.

Formand: Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog pr. Skodborg. Dir.:
Sophus Thomsen, Haderslev. (50 mejerier).

Sdj. Landm. Andels Smøreksporfor., Sønderborg.

Formand: Gdr. Chr. Speggers, Miang. Dir.: S. Røygaard Pe-
tersen, Sønderborg. (48 mejerier).

Dansk Mejeristforening.

Kontor: Johannevej 10, Odense.
Formand: Mejeribest. Chr. Jørgensen, Tudse Næs pr. Holbæk.
Sekretær: N. Jeppesen, Odense.
Aabenraa amtskr.: Formand: Mejeribest. A. Madsen, Nybøl
pr. Hjordkær.
Haderslev amtskr.: Formd.: Mejeribest. O. Damgaard, Øsby.
Sønderborg amtskr.: Formd.: Mejeribest. T. F. Hansen, Dyb-
bøl pr. Ragebøl.
Tønder amtskr.: Form.: Mejeribest. H. H. Lorentzen, Bredebro.

III. Handelsorganisationerne

Grosserersocietetet.

Formand: Direktør Asker Thaulow, København.

Provinshandelskammeret.

Formand: Direktør Knud Strøyberg, Aalborg. Kammermed-
lem: Grosserer T. Møller, Sønderborg.

Handelsforeningerne i Sønderjylland.

Handelsstandsforeningerne i
Haderslev, Formand: Fabrikant M. Schaumann jun.

Aabenraa, Formand: Direktør M. Mortensen.
Sønderborg, Formand: Grosserer T. Møller.
Tønder, Formand: Direktør F. Nielsen.

De samv. danske Købmandsforeninger.

Formand: Købmand Chr. H. Olesen, Aalborg.
Med 142 afdelinger, fordelt i 4 centralorganisationer.
Centralorg. for Jylland, fmd.: Købm. Knud Aagaard, Aarhus.
Derunder de samv. sønderjydske Købmandsforeninger.
Formand: Købmand Th. Schultz, Simmersted.

Haderslev og omegn: Formand: Henrik Sørensen, Haderslev.
Rødding og omegn: Form.: Købm. M. Christensen, Brendstrup.
Toftlund og omegn: Form.: Købm. Andr. Petersen, Rangstrup.
Aabenraa og omegn: Form.: Købm. J. Agger, Aabenraa.
Graasten og omegn: Form.: Købm. W. Mortensen, Kværs pr.
Tørstbøl.

Tønder amts Købmandsforening: Formand: Købmand Chr. Muusmann, Bylderup-Bov.

Tønder Kolonialhandlerforening: Formand: Købmand Niels Jensen, Tønder.

Sønderborg Detailhandlerforening: Formand: Købmand C. Degn, Sønderborg.

Sønderborg amts Købmandsforening: Formand: Købmand H. Sievertsen, Ketting.

Brugsforeningerne.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, hovedkontor: Njalsgade 15, København S.

Formand for bestyrelsen: Direktør M. Refsgaard Thøgersen, København. Administrerende direktør: Førstedirektør Ebbe Groes, København. Bestyrelsens sekretær: cand. jur. L. Fabricius, København. Medlem af repræsentantskabet: Forpagter Laur. Nielsen, Buskmose pr. Rinkenæs.

Handelsafdeling i Sønderborg, Kongevej 48—54.

Forretningsfører: Aage Kappel, Sønderborg.

Ialt 1913 brugsforeninger. Heraf i Sønderjylland 69 foreninger.

IV. Haandværk og industri.

Haandværksraadet. Fællesrepræsentation for dansk håndværk.

Kontor: Vesterboulevard 20, København.

Formand: Murermester Rasm. Sørensen, Roskilde. I bestyrelsen: Smedemester Harald Christensen, Haderslev, snedkermester S. A. Sørensen, Rødding, snedkermester M. Høyberg-Larsen, Aabenraa, snedkermester Jacob Jacobsen, Ulkebøl, slagtermester A. Schmidt, Skærbæk, og tømremester O. N. Bredahl, Tønder.

Haandværker- og Industriforeninger i Sønderjylland.

Aabenraa Haandværker- og Industriforening. Formand: Snedkermester N. Høyberg-Larsen, Aabenraa.

Christiansfeld og omegns Haandværkerforening. Formand: Smedemester N. Holm.

Graasten Haandværkerforening. Formand: Bygmester Manner Jacobsen.

Haderslev Haandværkerforening. Formd.: Murermester Johs. Hansen.

Sønderborg Haandværker- og Industriforening. Formand: Malmester Jacob Jacobsen.

Tønder Haandværkerforening: Tømrermester O. N. Bredahl.

V. Kreditinstitutioner.

Sønderjyllands Kreditforening.

Kontor: Aastrupvej, Haderslev.

Direktion: P. A. Callø, H. Hansen.

Repræsentantskabet: Formand: fhv. borgmester Holger Fink, Aabenraa, næstformand: Gdr. Mads Thuesen, Anslet, fabrikant M. Schaumann, Haderslev, gdr. M. Refslund Poulsen, Bovlund, gdr. Olav Fink, Brændstrup, gdr. H. M. Boesen, Søndernæs. gdr. Hans Lyck, Varnæs, fhv. landdagsmand Nis Nissen, Aabenraa, gdr. Claus Clausen, Havnbjerg, gdr. Jakob Ravn, Simmersted, gdr. J. H. Østergaard sen., Gabøl, gdr. Jacob Michelsen, Kolstrup, gdr. H. Petersen, Iller, murermester Johs. Hansen, Haderslev, fhv. folketingsmand J. P. Nielsen, Dynt, købmænd Chr. Schmidt, Tønder, gdr. N. Petersen, Rørkær, husmand Hans Carl Petersen, Halk.

Vest- og Sønderjydsk Kreditforening.

Kontor: Ringkøbing.

Direktion: P. H. M. Valeur, Chr. Christensen, P. Gundesen.

Formand for repræsentantskabet: Gdr. Hans S. Jensen, Tornumgaard.

Repræsentanter for Sønderjylland: Gdr. Hans S. Jensen, Tornumgaard, gdr. Fedder Mathiesen, Randerup, og gdr. Poul Outzen, Ellum.

Jydsk Grundejer Kreditforening, Herning.

Direktion: Holger Jepsen, J. Møller, M. Hvirring.

Repræsentanter for Sønderjylland:

Fritz Biehl, Graasten, for Aabenraa-Sønderborg amt.

Martin Møller, Bredebro, for Tønder amt.

Hans Nissen, Nustrup, for Haderslev amt.

Ny jyske Kjøbstad-Creditforening, Aarhus.

Direktion: cand. jur. O. Hjelm, adm. direktør, landsretssagfører Otto Larsen og arkitekt Ejnar Poulsen. Formand for repræsentantskabet: Landsretssagfører Karmark Olsen, Randers.

Medlem af repræsentantskabet: Konsul Jørg. M. Hansen, Aabenraa, dir. J. P. Skøtt, Haderslev, købmænd Carl Borch, Tønder, og bankdirektør H. Müller-Kristiansen, Sønderborg.

Jydsk Hypotekforening.

Kontor: Aarhus.

Direktion: Dir. LRS. Smedegaard-Andersen, Herning, arkitekt Iep Fink, Aabenraa, murermester P. Rose Jensen, Randers.

Kreditforeningen af Ejere af mindre Ejendomme paa Landet i Jylland.

Landsretssagfører Aa. Brink Jensen, adm. direktør, medlem af repræsentantskabet for Sønderjylland: Hans Iversen, Stenneskær pr. Varnæs, Evald Lorenzen, Skærbæk.

Hypoteklaanefonden.

Kontor: Skibbroen 10, Tønder: Direktør P. Hinrichsen, adm. direktør. Bestyrelse: Dommer H. H. Stegmann, formand, og forpagter H. Linnet, Møgeltønder.

Laanekassen for Sønderjylland.

Kontor: Niels Juelsgade 11, København K.

Direktion: adm. dir. Olrik Jensen, overretssagfører Axel Hulegaard.

Bestyrelsen: Generaldirektør K. Korst, formand, amtmand, dr. A. V. Karberg, fhv. bankdirektør O. Bech, direktør O. Buhl og fra Haderslev østeramt: Kreditforeningsdirektør Callø, formand, statshusm. Andreas Friis, Keldet og folketingsmand Simon From, Bygvraa. Fra Haderslev vesteramt: Gdr. Refslund Poulsen, formd., gaardejer Aage Schmidt, Faarkrog, sparekassedirektør P. K. Lyck, Rødding. Fra Aabenraa amt: fhv. borgmester Holger Fink, formand, gaardejer Chr. Christensen, Rødekre, gaardejer Kr. Philipsen, Lundtoftbjerg. Fra Sønderborg amt: fhv. folketingsmand I. P. Nielsen, formand, gaardejer Chr. Schmidt, Dybbølsten, amtsraadsmedlem Anders Schmidt, Favrholm. Fra Tønder amt: fhv. landstingsmand H. Jepsen Christensen, formand, bagermester Thorvald Petersen, Tønder, gaardejer Karl Posselt, Møgeltønder.

Landeværnet.

Kontor: Tinglev.

Formand: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg. Næstformand: fhv. landstingsmand H. Jepsen Christensen, Høgsbro. Sekretær: gdr. Kr. Philipsen, Lundtoftbjerg. Forretningsfører: V. Beyer, Tinglev.

JAGTTABEL

PATTEDYR

Maa jages hele aaret:

Egern, grævling, husmaar, hvaler, ilder, kanin, muldvarp, odder (paa øerne dog fredet fra 1. marts—31. juli), ræv, sæler og væseler.

Maa jages til følgende tider:

Raabuk og sikahjort	15. maj til 14. juli og 1. okt.—31. dec.
Daahjort og kronhjort.....	1. sept.—28. febr.
Hare	1. okt.—18. dec.
Raabuk og sikahjort, raa og sikahind	1. okt.—31. dec.
Daahind, kronhind og disses kalve..	1. okt.—28. febr.

Totalfredet:

Elsdyr, pindsvin, skovmaar og flagermus.

FUGLE

Maa jages hele aaret:

Graaspurv, husskade, krage, raage og alle vildgæs (undtagen bramgaas og kanadisk gaas, der er totalfredet, samt graagæs, der kun maa jages fra 1. august—31. december).

Maa jages til følgende tider:

Fiskehejre	1. juli—31. dec.
Havmaager og skarver	1. aug.—30. april
Regnsponer	1. aug.—31. dec.
Svømmeænder (undtagen gravand, der er totalfredet), graagaas, huldue, ringdue, skovskade, vadefugle (undtagen fiskehejre, klyde, præstekraver, rørdrum, skehejre, skovsneppe, stenvender, storke, trane og trapper) samt vandhøns	1. aug.—31. dec.
Maager (undtagen havmaager) og taffeland	1. aug.—31. jan.
Duehøg, kærhøge, spurvehøg og vandrefalk	1. aug.—31. marts
Ederfugl	1. sept.—31. jan.

Dykænder (undtagen ederfugl, rødhovedet and, der er totalfredet, skalleslugere og taffeland)	1. sept.—28. febr.
Agerhøne, grouse og vagtel	18. sept.—1. nov.
Urhane (hønen er totalfredet)	18. sept.—31. dec.
Alkefugle, allike, hvepsevaage, kjo-ver, lappedykkere, lommer, alm. musvaage, skalleslugere, stormfugle, sjagger, solsort og andre drosler	18. sept.—31. jan.
Skovsneppe	24. sept.—7. april
Fasan	1. okt.—21. dec.

Totalfredet: Bramgaas, gravand, gøg, kanadisk gaas, klyde, præstekraver, ravn, samtlige rovfugle, der ikke er nævnt forud, altsaa: alle falke (undt. vandrefalk), fiskeørn, glenter, gribbe, vintermusvaage og ørne; dernæst rødhovedet and, rørdrum, skehejre, spætter, stenvender, steppehøne, storke, sule, svaner, terner, tjurhane og -høne, trane, trapper, turteldue, ugler, urhøne og vende-hals.

Desuden er alle i jagtloven ikke særlig nævnte fugle totalfredet.

Dykænder samt andre fugle og pattedyr (undt. sæler) maa fra motorbaad ikke jages fra 31. maj — 1. oktober og i Øresund overhovedet ikke hele aaret.

Angaaende lokalfredninger henvises til jagtbladene.

Porto-Takster.

	Landsporto	Lokalporto
Breve indtil 50 gr., frankerede.....	25 øre	15 øre
over 50—250 gr. —	35 »	20 »
over 250 gr.-1 kg —		60 øre
Brevkort , enkelte, —	15 øre	10 øre
med betalt svar —	30 øre	20 øre
	Rene tryksager	tryksager m. til- ladte tilføjelser
Tryksager indtil 50 gr	6 øre	10 øre
over 50—250 gr.	10 »	15 »
over 250 gr.—1 kg	40 »	40 »
Do. indtil 7 kg, alene indeholdende reliefskrift til brug for blinde	4 øre pr. 1000 gr.	
Vareprøver og blandede forsendelser		
indtil 50 gr. frankerede		10 øre
50—250 gr. —		15 »
250—500 gr. —		40 »

Brevpakker indtil en vægt af 1 kg koster 40 øre. 45 × 20 × 10 cm. Rulleform 45 × 15 cm. **Maa ikke indeholde skriftlige meddelelser. Skal paategnes »brevpakke«.**

For anbefaling af breve, brevkort, tryksager, vareprøver og blandede forsendelser betales yderligere 40 øre; anbefalede forsendelser skal forudfrankeres.

»Søndagsbreve«. Foruden den almindelige porto erlægges 25 øre. Paa konvolutten skal der staa: »Søndagsbrev« og den forsynes med diagonalkryds.

Søndagsbreve udbringes kun i postkontorenes bydistrikter.

Værdibreve , beløb indt. 1000 kr. 70 øre	}	+ brevporto som ovenfor an- ført for breve af samme vægt
Beløb 1000—2000 Kr. .. 80 »		
» 2000—3000 Kr. .. 90 »		
» 3000—4000 Kr. .. 100 »		
o. s. fr. 10 øre mere for hvert 1000 kroner.		

Pakker. Største vægt 50 kg, største maal som regel ikke over 1½ m i nogen retning (rulle- ell. stangform 2 m), største rumfang 1 m³.

	Fjernzone- porto	Nærzone- porto
indtil 1 kg	70 øre	} 60 øre
over 1—3 kg	90 »	
» 3—5 »	100 »	
» 5—6 »	135 »	
for hvert kg mere, yderligere	35 »	

Nærzoneporto anv. inden for hvert af følg. omraader:

Sjælland med Møn og Lolland-Falster med omliggende øer:
Bornholm — Fyn med omliggende øer.

Jylland er delt i 6 zoner ved linier fra øst til vest; der gælder her nærzoneporto, naar afsendelsesposthus og adresseposthus en-

ten er beliggende i samme zone eller i 2 nabozoner. Endvidere har Fyn med omliggende øer og de to sydligste zoner i Jylland indbyrdes nærzoneporto. Læsø har samme nærzoneporto som Frederikshavn, Anholt som Grenaa og Samsø som Aarhus. Zonefortegnelser for Fyn og for Jylland faas ved henvendelse paa posthusene.

Pakker med angiven værdi: Vægtporto som for almindelige pakker + værdiporto 70 øre for det første 1000 kr. af værdien og 10 øre for hvert 1000 kr. mere.

For anbefaling af pakker betales yderligere 40 øre; anbefalede pakker skal forudfrankeres

Ipakker: Foruden den sædvanlige porto 2 kr. mere for hver 5 kg eller dele deraf.

Postanvisninger. Beløb indtil 25 kr.	25 øre
beløb 25— 100 kr.	40 »
» 100— 300 »	55 »
» 300—1000 »	70 »

Indbetalingskort (Giro) ..... 25 »

Postopkrævninger. Beløb indtil 25 kr.	60 »
beløb 25— 100 kr.	75 »
» 100— 300 »	90 »
» 300—1000 »	100 »

Paa postgiroblanketter

indtil 1000 kr. samme takst som ovenfor.

Over 1000—10.000 kr. 50 øre mere for hver overskydende 1000 kr. eller del deraf.

Ekspresudbringning

	i det indre ekspresdistrikt	i det ydre ekspresdistrikt
Pakker	120 øre pr. 5 kg	5 kr.*)
Andre forsendelser	80 øre	4 »

*) Kun af vægt indtil 5 kg.

For udbringning mellem kl. 21,30 og 7 betales det dobbelte.

Banepakker.

Enkelte stykker ilgods af indtil 25 kg's vægt befordres uden fragtbrev mellem alle jernbanestationer og billetsalgssteder samt flere dampskibsselskabers anløbspladser, naar de er paaklæbet banemærker, som nedenstaaende skema viser:

Pakker og vægt	Befordringsafstand	
	under 120 km	mindst 120 km
indtil 5 kg	70 øre	100 øre
over 5 kg indtil 10 kg	100 »	150 »
» 10 kg » 15 kg	150 »	225 »
» 15 kg » 20 kg	200 »	300 »
» 20 kg » 25 kg	250 »	375 »

Drægtigheds-Kalender.

Finder Farring Sted	kan Fødselen ventes hos			Finder Farring Sted	kan Fødselen ventes hos		
	Hoppe	Ko	So.		Ko	Faar	So
1 Jan.	2 Dec.	7 Okt.	23 April	1 Juli	7 April	30 Nov.	28 Okt.
5	6	11	27	5	11	4 Dec.	27
9	10	15	1 Maj	9	15	8	31
13	14	19	5	13	19	12	5Nov.
17	18	23	9	17	23	16	9
21	22	27	13	21	27	20	13
25	26	31	17	25	1 Maj	24	17
29	30	1 Nov.	21	29	5	28	21
2 Febr.	8 Jan.	8	24	2 Aug.	8	1 Jan.	24
6	7	12	28	6	12	5	28
10	11	16	2 Juni	10	16	9	2Dec.
14	15	20	6	14	20	13	6
18	19	24	10	18	24	17	10
22	23	28	14	22	28	21	14
26	27	2 Dec	18	26	2 Juni	25	18
2 Marts	3 Febr.	5	24	30	6	29	22
6	7	13	29	8 Sept.	4	2Febr.	25
10	11	16	2 Juli	7	18	6	29
14	15	20	6	11	17	10	8 Jan.
18	19	24	10	15	21	14	7
22	23	28	14	19	25	18	11
26	27	2 Jan.	18	23	29	22	15
30	2 Marts	6	22	27	8 Juli	26	19
3 April	5	9	25	1 Okt.	7	1Marts	23
7	8	12	29	5	11	4	27
11	12	17	8 Aug.	9	15	8	31
15	16	21	7	13	19	12	5 Febr.
19	20	25	11	17	23	16	9
23	24	29	15	21	27	20	13
27	28	3 Febr.	19	25	31	24	17
1 Maj	3 April	7	23	29	4 Aug.	28	21
5	6	11	27	2 Nov.	8	1 April	24
9	10	15	1 Sept.	6	12	5	28
13	14	19	5	10	16	9	3Marts
17	18	23	9	14	20	13	7
21	22	27	13	18	24	17	11
25	26	2 Marts	17	22	28	21	15
29	30	6	21	26	2	2 Sept.	19
2 Juni	8 Maj	9	24	30	6	29	23
6	7	12	28	4 Dec.	10	8 Ma.	27
10	11	16	2 Okt.	8	14	7	31
14	15	20	6	12	18	11	4 April
18	19	24	10	16	22	15	8
22	23	28	14	20	26	19	12
26	27	2 April	18	24	30	23	16
30	31	6	22	28	4 Okt.	27	18

Beregningskema: Hoppe 386 Dage (÷ 1 Maaned + 1 Dag)
                                  Ko   280 Dage (÷ 3 Maaneder + 6 Dage)
                                  Faar 153 Dage (+ 5 Maaneder)
                                  So   114 Dage (+ 3 Mdr., 3 Uger og 1 Dag)

1 Maaned = 30,5 Dage

Markedsfortegnelse for 1952

Syddjylland og Nordslesvig

Vejle amt.

Blaahøj, 9. sept. heste.

Brande, 4. marts, 1. april, 6. maj, 25. juli, 2. sept. og 14. nov. heste.

Egtved, 5. maj og 2. okt. heste og tuberkulosefrit levekvæg.

Filskov, 20. maj og 19. aug. heste og kreaturer.

Give, 19. febr., 18. marts, 25. april, 11. juli, 5. sept. 23. okt. og 20. nov. heste. Hver tirsdag marked med kreaturer.

Jellinge, 16. maj og 23. sept. heste og kreaturer.

Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og kreaturer.

Sdr. Omme, 24. marts og 27. okt. heste og kreaturer.

Vejle, hver mandag eksportmarked med kreaturer; 7. febr., 3. og 24. april og 25. sept. heste.

Ribe amt.

Bramminge, 13. febr., 28. april, 9. sept. og 19. nov. tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.

Brørup, hver mandag marked for heste og kreaturer. 8. marts, 1. maj og 25. sept. heste og kreaturer.

Bække, 14. maj og 19. sept. heste og kreaturer.

Esbjerg, hver mandag eksportmarked med kreaturer.

Grindsted, 13. marts, 24. april, 8. maj, 25. juni, 26. juli, 4. sept., 14. okt. og 15. nov. heste og kreaturer. Torvedag samt grise-marked hver torsdag.

Holsted, 7. jan., 17. april, 25. aug. og 12. nov. heste og kreaturer.

Ribe, 14. marts, 18. april, 2. maj, 1. aug., 12. septbr., 10. og 24. oktbr. og 14. novbr. marked med heste og tuberkulose- samt kastningsfrit levekvæg. Hver tirsdag marked for kreaturer.

Varde, 8. jan., 7. febr., 14. og 25. marts, 23. april, 6. maj, 13. juni, 8. juli, 14. aug., 11. sept., 9. okt., 6. nov. og 11. dec. heste og tuberkulosefrit levekvæg. Torvedag hver torsdag.

Vejen, 16. april, 27. juni og 10. sept. heste og kreaturer

Vorbasse, 5. april, 24. juli og 13. okt. heste og kreaturer.

Ølgod, 28. april, 9. sept. og 8. okt. heste og kreaturer.

Haderslev amt.

Agerskov, 6. maj og 7. okt. heste og kreaturer.

Gram, 14. maj, 16. juli og 15. okt. heste og tuberkulosefrit levek-
kvæg.

Haderslev, hver mandag eksportmarked med kreaturer. Hver mandag grisemarked.
Toftlund, 3. maj og 21. okt. heste og tuberkulosefrit levkvæg.

Aabenraa amt.

Aabenraa, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer, 26. febr., 29. april, 15. juli, 21. okt. og 4. nov. heste og kreaturer, 16. dec. heste.
Graasten, hver mandag marked med kreaturer.
Hellevad, 7. maj og 8. okt. tuberkulose- og kastningsfrit levkvæg og heste.
Kliplev, 17. april og 11. sept. heste og tuberkulosefrit levkvæg.

Sønderborg amt.

Skovby (Als), 26. sept. heste og kreaturer.
Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer.

Tønder amt.

Arnum, 5. maj og 8. okt. heste og tuberkulosefrit levkvæg.
Bredebro, 28. april og 20. okt. heste og kreaturer.
Højer, 17. april samt 2. og 9. okt. heste og kreaturer.
Løgumkloster, 18. marts, 6. maj, 17. juni, 19. aug. og 28. okt. heste og kreaturer, 29. april og 14. okt. tuberkulosefrit levkvæg.
Skærbæk, 29. april, 6. maj, 7. og 21. okt. tuberkulosefrit levkvæg. Hver onsdag marked med heste og kreaturer.
Tønder, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer, 14. marts, 4. 18. og 25. april. 2., 10. og 16. maj, 4. juli, 1. aug., 5. og 19. sept., 10., 17 og 24 samt 31 okt., 7. og 14. nov. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levkvæg; 30. april, 7. og 14. maj, 22. og 29. okt. samt 12. nov. kreaturer.

Vi danske sønderjyder følger strengt den grundsætning, at vi fører vor politiske kamp paa forfatningens grund og øver vort arbejde inden for de bestaaende loves rammer. Vor lovlighed er vor styrke. Og vi følger ligesaa strengt den grundsætning, at vi maa føre vor politiske kamp og løse vore politiske opgaver selvstændigt. Den danske stat kan ikke, og det danske folk bør ikke deltage i vore politiske kampe.

H. P. HANSEN
(Fra Kampaarene) 1913

AABENRAA

CERES

*Korn- og
Foderstofforretning*

Aktieselskab

Aabenraa

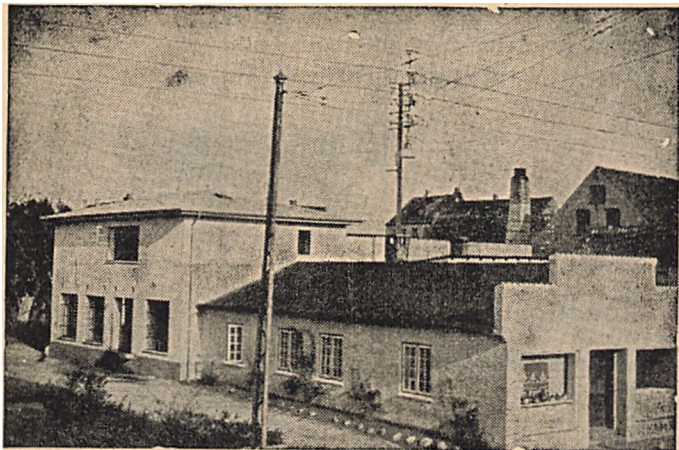
Telf. 3121 - 3122

CIMBRIA

Trælast ✧ Støbegods ✧ Bygningsartikler

Telefon: 2006 - 2007 - 2008 - 2009

Haderslevvej 2 — Aabenraa

Central-Mejeriet ✕ AABENRAA

anbefaler sine 1. kl.s produkter

J. P. Top's Eftf. A/s

Aabenraa — Telefon 3054 - 3055

Grundlagt 1897

JERN OG STAAL

SMEDEARTIKLER

LANDBRUGSREDSKABER

CENTRALVARME- OG

SANITETSARTIKLER

Husk, at alt i herrekonfektion, arbejdstøj,
skotøj og gummistøvler til damer og herrer
køber De bedst og billigst hos —

Christian Jacobsen
Herre Garderobe & Skoer
SØNDERTORV
TELF. 2336 — AABENRAA

*Spisestuer
Dagligstuer
Soveværelser*

Jensen & Larsen
INDEN 1910 NYBYGGE-LARSEN
AABENRAA
H. JENSEN, 1910
P. LARSEN, 1910

1. kl.s kød og paalæg

CHR. JOHANSEN

Telefon 3322 . Søndergade . Aabenraa

PETER DAMBERG
Skidenaalens Eff.
VESTERGADE 3 · AABENRAA · TELEFON 2157

GLAS
· PORCELÆN
KØKKEN-
UDSTYR

Harald Bo Bojesens Boghandel

Telf. 3352   AABENRAA   Telf. 3353

Aabenraa Andels-Svineslagteri

Telefon 2023

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING

BLEV STIFTET I 1901 AF
22 INDKØBSFORENINGER

SELSKABET ER SIDEN DA VOKSET STÆRKT

OG OMFATTER NU -

1660

LOKALFORENINGER !

DYBT RODFÆSTET I DET DANSKE LANDE

C. F. Rosenvold

SADELMAGER

Søndergade 6 — Aabenraa — Telefon 2116

Mangler De KONTORARTIKLER

Asmus Schultz

William Boje's Eft.
Grundlagt 1905

Aabenraa — Telefon 3526

— har det hele!

A/S HOFFGÅRD

Grundlagt 1844 - Aabenraa

Hovedafdelinger:

MANUKTUR

KONFEKTION

SKOTØJ

C. C. RODE Grundlagt 1865 - Indehaver Chr. Rode
JUVELER og GULDSMED

Storegade 28 - Aabenraa - Telef. 2260

Stort lager i guld-, sølv-, tin- og nikkelvarer

Landbrugsbøger - Regnskabsbøger - Faglitteratur

PETER N. ANDRESEN

Boghandel

Aabenraa

Telefon 2069

Konfektionsfabriken

KOFA A/S

Aabenraa - Telefon 2915 - 2916

Fabrikation af:

HERREKLÆDER og ARBEJDSTØJ

**A/S Sønderjydsk
Frøforsyning**

Frøavl og Frøhandel

Klinkbjerg 1 - Aabenraa

Telefon 3047

Kontor - Lager - Renseri

Antager avlere af kløver-, græs- og roefrø. Fordelagtige vilkår. Sælger markfrø af de bedste, i forsøgene fastslåede sorter og stammer. Samtlige leveringer underkastes statsfrøkontrollens selvvirkende kontrol.

C. BORREGAARD NIELSEN

Haderslevvej 8, Aabenraa, tlf. 2950 - 2815 (ovf. Folkehjem)

Teknisk forretning - olie - remme -
tvist - fedt - vognsmørelse etc.

Anton Nielsen

Søndergade 7 - Aabenraa - telf. 2327

ENESTE SPECIAL-HVIDEVARE- og
UDSTYRSFORRETNING paa pladsen

Alt i ISENKRAM og SPORT

Andr. Petersen

Aabenraa — COLOSSEUM — telefon 2800

Landbrugsmaskiner

Køb kvalitetsvarer: Massey-Harris - Holbæk -
Taarup - Benco - Villemoes - Mads-Amby

Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN

Telefon 2638 — Maskinforretning — Aabenraa

Specialforretning i
tobaksvarer og
spirituoser

Stort udvalg i piber

A. Weibeck
AABENRAA
TLF. 3480
STOREGADE 21

A/S Dansk Kødekstrakt Co.

Aabenraa

Bullox

Kød-Bouillon-Terninger og Tørpulver

Aflæg os et besøg

De er altid velkommen ...

Hans Beyer A/S

Telefon 3373   AABENRAA   Telefon 3374

Radioapparater - Lysekroner og
elektriske artikler

Moderne briller leveres efter lægerecept.
Leverandør til sygekassen.

Carl A. Lassen

A. Thomsens Eftf.

Urmager og guldamød . Nørreport 18 . Aabenraa . Telefon 3058

Lorenz Hansen jr.

AABENRAA

TELEFON 2138

Gælder det tricotage — så

Sønnichsens Varehus

STOREGADE 13 — AABENRAA — TELEFON 2709

J. Thorsmark

Indeh.: Brdr. Thorsmark

Aabenraa

Telefon 2623

- ✧ Guld- og sølv-
varer
- ✧ Ure og optik
- ✧ Briller leveres efter
lægerecept

Den Nordstlesvigske Folkebank

Aktieselskab

Oprettet 1872

A A B E N R A A

Telefon nr. 2018 (3 linier)

Aktiekapital og reserver ca. kr. 2.100.000

Afdelinger:

Bolderslev	Telefon 4526	Hjordkær	Telefon 6521
Felsted	Telefon 7609	Krusaa	Telefon 9549
Hellevad	Telefon 7313	Padborg	Telefon 9333
Varnæs	Telefon 8145	Røde Kro	Telefon 6216
Løjt Kirkeby ..		Telefon 7127	

HERRE *Magasin* ★ ★ ★

CHR · J · CHRISTIANSEN

A A B E N R A A TELEFON 2405

NIELS A. NIELSEN & SØN

TAPET- OG FARVEHANDEL

Indeh.: H. H. NIELSEN

Malermester - Ramsherred 10 - Aabenraa - Telf. 3128

udfører alt til faget henhørende arbejde akkurat og smagfuldt til moderate priser. Alt udføres kun af bedste materialer. Stuk føres på lager, leveres efter tegning og opsættes. Forlang tilbud og beregning. — Farve- og tapethandelen bringes i velvillig erindring. — Bedste fabrikater af gulvolie, lak og bonevoks føres. — — —

Når De ønsker 1. kl.s landbrugsmaskiner, henvend Dem så til

Sønderjyllands største og ældste specialforretning

DANSK MASKINOPLAG ^{A/S}

JØRGEN M. HANSEN

AABENRAA - Nørreport 3 - Telefon 2044

Billigste priser - Bedste betalingsbetingelser

Største garanti

Største lager i det sydlige Jylland af reservedele til alle slags landbrugsmaskiner.

Peter Jensen
AABENRAA

SPECIALFORRETNING I
FOTO- OG
KINOARTIKLER

Telefon 3425

Nr. Torv 4

Jasmunds

KIOSKER OG PAPIRHANDEL

AABENRAA

Telefoner 2812, 2244, 2888, 2809

**Nordslesvigsk
Landbrugs- og Mejeritidende**

Organ for det sønderjydske land- og mejeribrug

Tegn abonnement gennem postkontoret

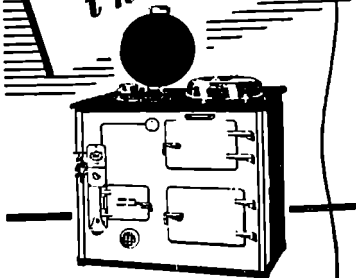
Blomster fra „NIZZA“

Siden 1874

CARL HAAS jr.

Telf. 2104 - Nørreport - Aabenraa

En revolution
i køkkenet

AGA komfuret

De sparer tid – og Deres
mand sparer penge. AGA-
komfuret fra HESS er ene-
stående og revolutioneret
køkkenarbejde!
Passer det Dem at få kom-
furet demonstreret i dag eller
i morgen? Vi er parat nårsom-
nøst.

Johs. Paulsen
♂ **AABENRAA**
T.L.P. 3050

Tryksager

så

Hejmdals
Bogtrykkeri

Aabenraa

Telefon 3132 (5 lin.)

RIEDEL'S

blomster

TELEFON 2477

Studebaker

*Standard
„Vanguard“*

Willys-Jeep

Volvo

VAREVOGNE . PERSONBILER
LASTBILER . BUSSE . JEEPS
BUR-WAIN DIESELMOTORER

*„Ferguson“
traktorer*

og

*landbrugs-
redskaber*

Reparationsværksted — Vulkaniseringsanstalt

A **ABENRAA** **A** **AUTOMOBILHANDEL** ^{A/S}

Haderslevvej 8 — Telefon 2242

^{A/S} *H. Matzen*

Knabrostræde 20, København K - Telefon 7057, 7456, 11900
Telegram-adresse: Clichématzen

CLICHÉER

i kobber, zink, plastik, gummi og bly

Plastik-cllichéer udføres efter enhver trykform til store oplag

LEVERANDØR TIL SPROGFORENINGENS ALMANAK

GRAASTEN

Uldall-Jessen

Graasten — Telefon 1056

Alt i manufaktur

Magasin du Nord

Alfred Johansen

Graasten - Telefon 1074

Graasten Bank

Telefon 1415

med afdelinger i Padborg, Krusaa, Kliplev,
Ullerup, Bovrup, Egersund og Holbøl

Udfører alle bankforretninger

S. LAUSTEN

Isenkram — glas — porcelæn — barnevogne

Telefon 1044 — Graasten

CARL C. BIEHL

Graasten - Telf. 1016 - Papir en gros - Bogtrykkeri

Drik

SLOTS-ROM

det er dog stadig den bedste

ANDREAS M. C. HOLST's EFTF., GRAASTEN

SØNDERBORG

Helmer & Jørgensen

Indeh.: VIGGO JØRGENSEN & SØN

Sønderborg - Nordborg

Bedste indkøbssted for manufakturvarer,
konfektion, udstyr, herre- og drenge-
beklædning

Vær moderne
køb i

*Magasin
du Nord*

*Jørgen Andersen,
Sønderborg. telefon 1945*

Køb kun det bedste frø.
ROE-, KLØVER- OG GRÆSFRO
fås til moderate priser hos
Alsisk Frøavl A.S. Sønderborg
Telefon 3618

Alle vore forsendelser til foråret står under selvvirken-
de kontrol af statsfrøkontrollen i København

— Pålidelige avlere antages —

Axel Helmer

Telefon 3777 — Sønderborg — Telefon 3777

ISENKRAM — HUSHOLDNINGSARTIKLER

VÆRKTØJ — VEJLE-STØBEGODS

en gros

en detail

KULHANDEL AKTIESELSKAB

SØNDERBORG

Telefon 2141 (fl. linier)

J. N. MAILAND ^{A/S}

Vinhandel - Sønderborg - Telefon 3511

*Forlang overalt den
gode velsmagende
Mailands*
»Gammel Rom«

**Agt på etiketten og
det indregistrerede
varemærke**

Folkebanken for Als og Sundeved

SØNDERBORG

Aktiekapital og reserver kr. 1.780.000

Telefon 3700

JØRGEN OTSENS BOGTRYKKERI

Kastanieallé - Sønderborg - Telefon 2969

A-S Brok & Co.

Sønderborg - Telefon 3176 og 3177

Byggematerialer og støbegods

Hovedforhandler for asbest- og bølgeplader

J. H. Kock

Sønderborg

Grundlagt 1897 — Telefon 3031 og 3032

Manufaktur

Udstyr

Trikotage

Den danske Landmandsbank

Hypotek- og Vekselbank

Aktieselskab

Sønderborg afdeling

Alle bankforretninger udføres

HANS HANSEN & CO. A/S

Telefon 2772 - Sønderborg

Det førende handelshus

Andreas Clausen

Bog- og kunsthandel - Sønderborg - Telefon 3800
Bøger i stuen — Kunst på 1. sal

HADERSLEV

MICHELSEN & JACOBI

Haderslev   Peter Orbesen   Telefon 22221

Manufakturvarer - Dame- og børnekonfektion
Herre- og drengekonfektion - Skotøj - Tæpper
Gardiner - Sengeudstyr

AKSEL NIELSEN

GARN OG TRIKOTAGE

Telefon 22909 - Haderslev

Når De vil spare penge,

bør De købe Deres manufakturvarer,
trikotage, skotøj hos

A. HUNDEVADT, Haderslev

Landsdelens stormagasin

A L P I N A

Peter Henningsen

Haderslev - Telefon 22169

Ure- guld- og sølvvarer

J. B. Jørgensen

Telefon 22729 — Haderslev — Telefon 22729

Garn og trikotage

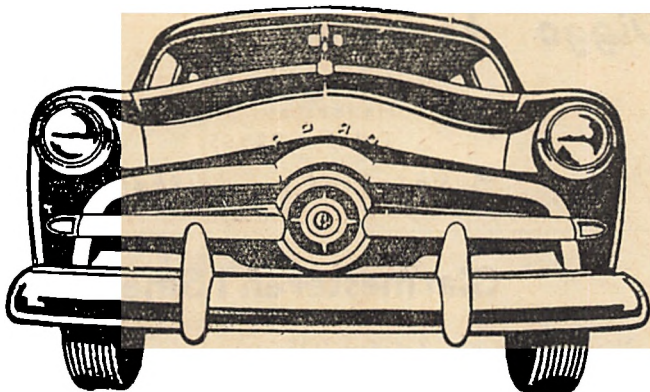
V. Fahrendorff & Søn

Nørregade 20

Haderslev

Telefon 22644

Guld - sølv - ure - optik

Det er uforsvarligt

at eksperimentere med reparation af Deres vogn. Ligegyldig om det er en stor eller lille reparation, vil de hos os opnå den bedste service. Lad os forlænge Deres vogns levetid.

Svend Wæver A/S

Haderslev, telf. 23475

Aabenraa, telf. 3008.

Kul, koks og briketter

Holm & Molzen A/S

Haderslev

Telefon 23701 (3 lin.)

Viggo Jacobsen

Nørregade 46
Haderslev
Telefon 22965

✠ *Kolonial og delikatesser*

Glarmesteren i Smedegade

Niels Ebbesen . Telefon 22852

H. O. Knudsen

1. klasses skotøjsreparations-
værksted
Jomfrustien 2
Haderslev

Ole Jensens bageri

anbefales

Gaaskærgade . Haderslev . Telefon 22670

Dan-margarine

bør spises
af alle . . .

Margarinefabrikken DAN . Haderslev . Telefon 22744

Carl Niensens *Boghandel*

Grundlagt 1765

Nørregade 25 — Haderslev — Telefon 2 2371

Haderslev Kul- og Koks-Kompagni

Aktieselskab

Telefon 2 2012 (3 lin.) — Kontor Nørregade 27

Hansen & Christiansen

Haderslev

Kolonialvarer en gros

samt indenlandske husholdningsartikler

Telegram-adr.: »Arimo«

Telefon 22329

Vare-

mærke

PAUL CHRISTIANSEN & SØN

Bygningsartikler

HADERSLEV

Telefon 2 3570

Oluf Thielst, Haderslev

Telefon 2 2165

Mark- og roefrø - Kunstgødning - Gødningkalk

Høstbindegarn - Kolonialvarer

Taler man om tryksager

WINDS BOGTRYKKERI

HADERSLEV

ANDELSBANKEN

A. m. b. A.

HADERSLEV-AFDELING

Bispegade 13 — Telefon 2 3232

Alle bankforretninger udføres for såvel
andelshavere som ikke-andelshavere

Sparekassen for Haderslev Byes Omegn (Hjørnet Gravene-Nørregade)

*modtager indskud til højeste forrentning på folio. —
Indlån på opsigelse*

Afdeling »Egne Hjem«. Afdeling for skolesparekasser.
Som gaver ved hjemmets fester (dåb, fødselsdag og
konfirmation) anbefales sparekassebøger i pragtbind.

Haderslev Amts Sparekasse

Gravene 7, telefon nr. 2 2544

INDLAN

modtages til bedst mulig forrentning

UDLAN:

hypoteker, håndpant, kaution, kassekreditter

Spis

H. C. ANDERSENS BRØD

Telefon 2 2268

Radiomagasinet

ved E. Rasmussen - Nørregade 15 - Haderslev - Telf. 23083

Alt i radio, smalfilm og foto

Stort udvalg i grammofoner og plader

Julius Nielsen, Vojens

Korn - Foderstoffer - Kunstgødning - Trælasthandel

Vojens — Telefon 41315

J. S. CHRISTENSEN

AKTIESELSKAB

H A D E R S L E V

Aktieselskabet „HANSBORG“

Haderslev

TRÆLAST

Haderslev Bys Spare- og Laanekasse

Nørregade 32

udlører

alle slags sparekasseforretninger

HADERSLEV BANK

AKTIESELSKAB

Stiftet 1875

Byens og egnens ældste bank

Aktiekapital: kr. 1 500 000 — Reserver: kr. 1 891 891

Filialer: RØDDING og TOFTLUND - Kontorsteder: Agerskov,
Christiansfeld, Gram, Skodborg, Sommersted, Vojens

RESERVERET

Vojens Andels-Svineslagteri

Telefon *41111

—TOFTLUND - BRANDERUP - AGERSKOV—

Eva Margarine

A. BERG — TOFTLUND — Telf. 45

TUBORG - DEPOT

A. H. Ullerup & Søn

Toftlund

Kolonialafdelingen: telef. 20 - Postgiro 42923

Isenkramafdelingen: telef. 190 - Postgiro 8599

Chr. Tandrup

Urmager- og guldsmedeforretning

Toftlund - - - Telf. 102

Velklædtså

Otto Frej

Toftlund, telefon 58 - Skræddermester - Kem. tøjrensning

*Bedre kaffe næppe
end den fra JEPPE*

Telefon Toftlund 180

FROSCHs Hotel

TOFTLUND — Telefon 17

Værelser med varmt og koldt vand

1. kl. køkken — — Reel betjening

Godsk Hansen & Søn

MØBELFORRETNING

Toftlund — — Telefon 68

CHR. JENSEN o. Søren Jensen

Grundlagt 1877

MANUFAKTUR — KONFEKTION

Toftlund — Telefon 37

Toftlund og Omegns Sparekasse

Telefon 38

Indskud modtages til forrentning

Indbetalingssteder: Tirslund, Branderup, Arrild

TIRSLUND BRUGSFORENING

Telefon Bevtoft 44230

Thomas Bojsen, »Frem«

Branderup - - Telefon 1

KOLONIAL-,
KORN- OG
FODERSTOFFORRETNING

Agerskov Urmagerforretning

v. O. NISSEN - telefon 16

Anbefaler alt i ure, guld- og sølvvarer, briller

Carl Truelsen

Agerskov — — Telefon 3 og 9

KOLONIAL OG MANUFAKTUR

Math. P. Høeg Toftlund

Laver alt i træ!

Aut. forhandler

Peter Henriksen

Toftlund

Ducolakereri

Hagelskade-Forsikrings-Foreningen for Nordslesvig

(oprettet 1875, gensidig) reservekapital 165.000

**Indmeldelser modtages af tillids-
mændene, kredsformændene og
forretningsføreren, dir. Andersen,
Toftlund - telefon 28**

P. OLESEN

Telefon 35 - Toftlund

KOLONIAL og KØKKENUDSTYR

Agerskov og Omeåns Brugsforening

v/ V. MADSEN

bringes i velvillig erindring

KOLONIAL: telefon 15 — GROVVARER: telefon 79

SKODBORG

Skodborg Korn- og Foderstofforretning $\frac{A}{S}$

Telefon 4

Korn - Foderstoffer - Kunstgødning

Skodborg Mejeri og Osteri

Skodborg J. - - - Telefon 23

anbefaler OST I ALLE FEDMER

Chr. P. Møller

Manufaktur- og konfektionsforretning
Skodborg J. — Telefon 144

RØDDING

Harald Nielsen A. J. Marcussens Efterflg.

Urmager - guldsmed - optiker
Grundlagt 1844 Rødding - - Telf. 81

COLFACH HERREEKVIPERING
MODE - MANUFAKTUR -

Rødding - grundlagt 1880 - telf. 8—216

Har altid det største udvalg — den bedste vare
Den billigste pris

Rødding Møbelmagasin

MØBLER for alle hjem - LIGKISTER på lager
Snedkermester S. A. Sørensen
Telefon Rødding nr. 27

J. Boysens bageri og konditori

Søndre Allé — Rødding — Telefon 76

Alt i friskbagt WIENERBRØD - KONDITORKAGER

Rødding Andels-Slagteris Udsalg

Rødding - telefon 9

Gram - telefon 75

M. Hansens

Manufaktur- og konfektionsforretning

RØDDING - - Telefon 55

Rødning Andelsmejeri

fører altid 1. classes

**børnemælk — pasteuriseret mælk
samt fløde, smør og kærnemælk**

Henvend Dem til mejeriets udsalgsvogne eller
dets udsalgssteder i Østergade og på Kongevej

ANDELSBANKEN

Rødning - telefon nr. 75 og 91

Alle bankforretninger udføres for såvel
andelshavere som ikke andelshavere

Chr. Gundesens

Kolonial- og delikatesseforretning

Rødning — — Telefon 168

Stort udvalg i vine og spirituosa

Ferguson og Farmall traktorer
Cormick - Deering høstmaskiner
malkemaskiner - gummivogne m. m.

P. LINDBERG

Rødning

Maskinforretning

Telefon 34

Hans Christensen, Østergade

Kolonial - Vin - Konserves   Tobak og cigarer

Rødning — — Telefon 61

MANUFAKTUR - - TRICOTAGE

SENGEUDSTYR - - HERREEKVIPERING

O. R. FRANSEN v. I. C. Nørgaard

RØDDING, telf. 21 — et godt sted at handle — —

BRÆNDSTRUP

H. P. JORGENSEN

Kolonial - Vin - Konserves

Porcelæn og isenkram

Brændstrup - - Telefon 23 (post Gram)

GRAM

URE . GULD . SØLV . JUVELER

Peter Jessen

Slotsvejen - Gram - Telefon 70

GRAM TÆPPEFABRIK ^{A/S}

Telefon 28 — Gram

Olaf Aastrup's Efterfl.

JULIUS HANSEN

Gram — Telefon 43

Mode

Manufaktur

Konfektion

Prima damprensede FJER og DUN

Gram Teglværk

anbefaler sine DRÆNRØR og MURSTEN

N. TIMMERMANN - Gram Savværk
Trælast og savværk

Alle bygningsartikler — Kul
Kontor: telefon Gram 26 og 260 — Privat: telefon Gram 162
Postkonto 9474 Bankkonto: Gram Bank

TØNDER

Tønder Landmandsbank $\frac{A}{S}$

Tønder

Kontorer i Skærbæk, Ballum, Brede, Brøns
Bylderup-Bov, Frifelt, Højer, Tinglev, Sød

Alle bankforretninger udføres

Aksel Michelsen

Tønder Vest . Telf. 2530 - 2531

Kul- og trælasthandel
Formbrændselfabrik — Støbegods — Cementvarefabrik

TØNDER KAFFERISTERI $\frac{A}{S}$

Tønder

Tønder Mejeri

v. Chr. Petersen

Th. Laursens Bogtrykkeri

Jernbanegade 8 — Tønder — Telefon 2550

BOGTRYKKERI — BOGBIND — PAPIR EN GROS

J. N. Jepsen, Storegade 5, Tønder

Telefon 341

Bøger, papir, kunst. Anbefaler alt i skøn- og faglitteratur

Storeg. 12 **Ehm Christensen** Tønder

Telefon 143

Manufakturvarer bedst og billigst. Husk vort fjerrenseri

SØNDERJYDSK TÆPPEFABRIK

A. R. Kjærby A/S - Højer

Leverer kun gennem forhandlere

LØGUMKLOSTER

Kolonial - Konserver - Vin - Spirituosa

købes hos

H. Blaabjerg,

Løgumkloster - Telefon 95

MANUFAKTUR - SENGEUDSTYR - TRIKOTAGE

DAME- og HERREKONFEKTION

Conrad Langwadt, Løgumkloster - Telefon 32

Jenny Edwardsens Boghandel

Løgumkloster - Telf. 57

Alt i skøn- og faglitteratur - Billeder - Keramik - Foto-
artikler.

Rudolf Prasse

Skrædderforretning

Vindmøllegade - Løgumkloster

Lager og værksted for

cykler - symaskiner og barnevogne

Knud Larsen . Løgumkloster . Telf. 171

Løgumkloster Bank

Aktieselskab

Kontortid: 9—12 og 14—16

Lørdag 9—12

Telefon 18

Alle bankforretninger udføres

Chr. Pors, Løgumkloster — Telefon 205

Dampfarveri og kemisk tøjrensingsanstalt

Uldvare- og trikotageforretning

Enhver husmoders ønske

ER AT FA VASKET HOS

CENTRALVASKERIET, Løgumkloster

Telefon 267

Hurtigt — Behageligt — Økonomisk

De kender vognen — den kommer overalt!

HUSK! julehefter, lommebøger, almanakker - Største udvalg i nye bøger, kontorartikler og Mont Blanc-penne

Løgumkloster Boghandel v./Gunder Nissen

Telefon 78

RØMØ

Alfred Schmidt

Kongsmark — Telf. Rømø 50

**Kolonial — Isenkram — Tekstilvarer — Kaffe i aller-
fineste brænding — Gode tobaksvarer og fine vine.
Turist-varer**

Graasten Andelslagteri

Telefon *1211

Udsalg i

Graasten

Telefon 1211

Tinglev

Telefon 4007

Padborg

Telefon 9303

